EESTI PÄEVALEHT

ESTNISKA DAGBLADET

LAUPÄEVAL, 16. apr. 1977 Nr. 28 (4216)

Aksel Mark, abiesimees

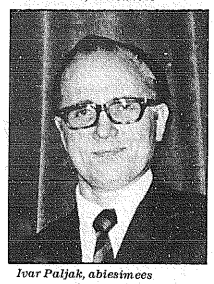

Ivar Paljak, abiesimees

Eesti Päevade Peakomitee alustas tööga

Rootsis 1980 toimuvate Üiemaailmsete Eesti Päevade Peakomitee pidas oma esimese koosoleku 3. aprillil, kus jaotati ametlikult ametid ja täiendati peakomitee koosseisu.

Koosolekul selgus, et Stockholmi Landsting ja linnavalitsus suhtuvad väga heatahtlikult üritusse ja majanduslikud eelised ei peaks olema mitte halvemad kui Torontos või Baltimores, võibolla soodsamadki.

Näiteks võivad pidustustest osavõtjad nii Rootsist kui ka välismaalt saada väikese sümboolse summa eest nädalakaardi sõitudeks Stockholmi kommunaalsete (SL) liiklusvahenditega.

Organiseeritud eestlaskond Rootsis suhtub väga positiivselt suurüritusse! Eesti Komitee on määranud vastavasse UEP fondi 10.000:-, REE 5.000:- ja ka Eesti Hoiu- ja Laenuühisus otsustas anda toetust kuni 5.000:-. Loodetavasti nende eeskujule järgnevad teised suuremad ja kesksed organisatsioonid Rootsis.

Koosolek toimus dir. Rein Puusepa raalifirma Siffer-Service AB loengusaalis. UEP esimees Richard Norvell mainis koosoleku avamisel, et Peakomitee isikulisel kujundamisel oli printsiibiks rakendada inimesi, kes on võimelised koostööks ja on suutelised neile asetatavate ülesannete läbiviimiseks.

Järg lk. 7

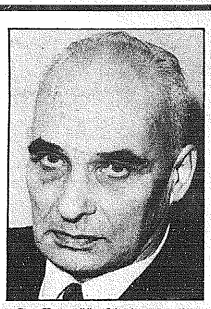

Leo Karupää, abiesimees

Richard Norvell, esimees

Alur Reinans, peasekretär

ERF esimees Endel Krepp kõnelemas. Tagaplaanil koosoleku juhatus. Vasakult sekretär Kustav Järvlepp, juhatajad Gerhard Peet, Bernard Mäelo ja Väino Esken ning sekretär Sulev Nurmiste. (Foto Lepper).

ERF jätkab inimõigustega

– Eesti Rahvusfond on tegelenud pikemat aega inimõiguste küsimustega. Rahvusvaheliste sündmuste kulg eriti viimasel ajal tõendab seda, et Rahvusfondi tegevuse sidumine inimõiguste küsimustega on õigeks osutunud.

Seda suunda tuleb jätkata, rõhutas Eesti Rahvusfondi esimes mag. Endel Krepp oma sõnavõtus Eesti Rahvusfondi esinduskogu aastakoosolekul 3. aprillil Stockholmi Eesti Maja "Viru" ruumides, kust m.h. saadeti tervitustelegrammid USA presidendile ja Rootsi välisministrile.

President Carterile saadeti järgmine telegramm:

"Meie soovime tänada Teie Ekstsellentsi jõuliste avalduste eest, mis Teie olete teinud inimõiguste ja kodanike vabaduste pideva rikkumise üle Ida-Euroopas ja teistes maades. Meie julgeme loota, et Teie härra President jätkate senist USA traditsioonilist vägivaldse inkorporeerimise mittetunnustamise poliitikat Balti riikide annekteerimise suhtes, tunnustades nende rahvaste enesemääramise õigust ja nende vaba ja sõltumatu rahvusliku eksistentsi taastamise taotlusi."

Rootsi välisminister Karin Söderile saadeti järgmine telegramm:

"Meie palume Teie Ekstsellentsi vastu võtta tänu 30. märtsil välispoliitilises valduses avaldatud väljenduste eest, et Rootsi saab jätkama tööd lahus olevate perekondade ühendamiseks. See on angažeerimine inimõiguste rikkumise vastu. Meie loodame et Teie Ekstsellents saate toetama ka võitlust teistel aladel inimõiguste rikkumise vastu."

Koosoleku juhatajaks valiti: Väino Esken Eskilstunast,

Järg lk. 7

Näitusel IKC Galeriis

Eesti Noorte Kunstigrupp proovib tiibu seekord väljaspool eestlaste oma ringi. Grupp esineb nimelt näitusega Invandrarnas Kulturcentrumi kunstigaleriis Galerii IKC Kungsgatan 90, 16—29 aprillini. Avamine toimub laupäeval, 16. aprillil kell 13. Seda toimetab kunstnik Enno Hallek, kes korraldamisel on nõuga abiks olnud.

Näitusel esinevad seekord Jaak Kruusmägi, Arvo Luik, Mikk Noodapera, Elle Palu, Olav heinmets, Kristina Viira, Pia Raudsepp, Kalli Klement, Harry Sepp, Mart Kikerpuu ja Mart Maandi.

Näitusel on kavatsus näidata pidevalt diapositiive Toronto ja Baltimore Eesti Päevadelt. Käesolev näitus on kunstigrupil arvult üheksas, esimene näitus toimus 1972.

Meie pildil osa esinejaist. Vasakult Elle Palu, Olav Heinmets, Mart Kikerpuu, Mikk Noodapera ja Arvo Luik.

Koometukogu

EPL 16. apr. 1977

Meelemuutus

Ainult mõni kuu enne Euroopa julgeoleku- ja koostöökonverentsi teise vooru algust juunis Jugoslaavia pealinnas Belgradis on Ida ja Lääne seisukohad omapärasel viisil muutunud: N. Liit oli ikka olnud see, kes "euroopa julgeoleku" nimel tegi propagandat ilmse tagamöttega, et niiviisi sundida Lääntegema üha uusi kontsessioone tema huvides.

Senise ofensiivi asemel on seesama N. Liit nüüd niivõrd defensiivsele seisukohale asunud, et mitmel puhul paistab, nagu oleks Moskva meelest parem, kui järelkonverents Belgradis üldse aset ei leiaks. Seda nimelt põhjusel, et N. Liit ei mõtlevatki leppida sellega, kui talle peale sunnitakse "demagoogiline ja ebaasjalik nn. inimõiguste küsimuse arutamine".

Nõnda ütles hiljuti Nõukogude suursaadik Abrassimov Ida-Saksamaal. Leidub ka lääne poliitikuid, nagu näiteks Willy Brandt ja Egon Bahr Lääne-Saksamaal ning Bruno Kreisky Austrias, kes hoiatavad, et konverents Belgradis ei kujuneks Lääne "tribunaaliks" Ida üle.

Taoliselt olukorda hinnates unustatakse tegelikult, et liikumine inimõiguste kaitseks ja dissidentide aktiivsus Ida-Euroopas pole mingi lääne propaganda väljamõeldis. Lääs oli ja on pigem ise üllatatud käärimiste ulatusest nii N. Liidus kui tema sulasriikides, nagu Poolas, Tshehhoslovakkias ja Ida-Saksamaal.

Lääne kaalutlused lähtusid esialgu sellest, et status quo tunnustamine Ida-Euroopas ning ulatuslike krediitide andmisega ja tehnoloogiliste toodete loovutamisega N. Liidule läheb korda saavutada Nõukogude rõhumise vähendamist, mis omakorda oleks pidanud võimaldama Moskva suurema tähelepanu pööramist N. Liidu siseprobleemide lahendamisele.

Neile tõekspidamistele rajatud pingelangetamise poliitika ei viinud aga oma eesmärkideni: Nõukogude võimupositsiooni konsolideerimise asemel tõusid esile nõukogude süsteemi paljud sisemised vastuolud, mis vihjasid kasvavale kriisile riiklikus elus. Ikka rohkem hakkas tõusma uusi dissidentide hääli, mis avalikult süüdistasid ametivõime inimõiguste ja vabaduste jämedas rikkumises.

Võib küsida, kas nõukogude parteijuht Brezhnev tõesti ei teadnud kuivõrd ebastabiilne tema impeerium on — või loodab ta koguni, et lääne demokraatlik ühiskond laguneb ennem kui nõukogude impeerium? Nii või teisit, defensiivi surutuna püüab Brezhnev olukorda päästa seletustega, nagu oleks teisitimõtlejaid N. Liidus ainult "käputäis", mida Lääs president Carteriga eesotsas katsuvat üles puhuda "kahtlaste ja isegi odavate meetoditega", kuigi see tähendavat "vahelesegamist N. Liidu siseasjadesse".

Seda sai kuulda USA välisminister Vance, kui ta äsja külastas Moskvat, et arutada võimalusi nn. SALT-läbirääkimiste jatkamiseks strateegiliste relvade piiramisel teises voorus, kuna nende läbirääkimiste esimese vooru tulemusena sõlmitud lepingu kehtivus lõpeb tuleval oktoobrikuul.

Vance tuli Moskvast tagasi tühjade kätega, kuna Brezhnev polnud nõus USA ettepanekutega nähtavasti põhjusel, et ta püüab sundida president Carterit meelt muutma kõigepealt kui inimõiguste ja vabaduste eestkostjana.

President carter on siiski keeldunud järele andmast, nagu üteldakse teadetes Washingtonist. Järeleandmise asemel on Carter omalt poolt avaldanud varjamatu hoiatuse, et kui uue kokkuleppe saavutamine N. Liiduga strateegiliste relvade piiramiseks tõepoolest peaks nurjuma, siis olevat tema USA presidendina sunnitud kaaluma uute relvade kasutamisele võtmist. Carter kinnitas ühtlasi, et ta ei muuda midagi oma senises seisukohas inimõiguste ja vabaduste suhtes.

Meelemuutuse küsimuses on järelikult uuesti sõna ütelda Nõukogude parteijuhil Brezhnevil. Seda rohkem, et vahepeal on Washingtoni teadete kohaselt ameerika ringhäälingud oma saadeteks N. Liitu ja tema sulasriikidesse saanud lisasummasid oma tegevuse tõhustamiseks. See tuleb muidugi kasuks dissidentide liikumisele Ida-Euroopas nõnda, et seal kehtivad rezhiimid peavad tahes-tahtmata seda ikka rohkem arvesse võtma.

A.K.

EESTI PÄEVALEHT
Eestiska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta . . . . . kr. 236:—
Termin (4 kuud) . . . kr. 85:—
Kuu . . . . . kr. 23:—

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB.
Trükkija: Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB Eskilstuna 1977

Göteborgi Laulupeo üritusi

NÄITUSED

Laulupeoga seoses toimub Göteborgis kaks näitust: üks Rõhsska tarbekunstimuuseumis ja teine Kunstimuuseumis. On kõneldud ka kolmanda näituse korraldamisest Eesti Majas, mis hõlmaks ühe noore eesti kunstniku töid, kuid ses küsimuses pole seni veel lõplikku seisukohta.

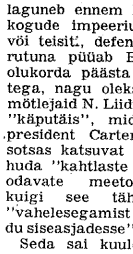

Rõhsska tarbekunstimuuseumis (Rõhsska Konstslöjdmuseet) toimub eesti ekslibriste näitus ja lisaks sellele esitatakse piiratud ulatuses ka eesti rahvakunsti. Ekslibrised pärinevad peamiselt Aleksander Kaelase, Valter Kraneri, Madis Üürikese ja Harry Malmi kogudest.

Eesti rahvakunsti osas on aluseks Ajaloomuuseumi (Historiska Museet) kogudest saadu ja isiklikud esemed. Näituse kataloogi koostab muuseumi näituseintendent Karin Aasma ja selle kirjastab laulupeo näituse-toimkond.

Näituse vernissaazh toimub teisipäeval, 26. aprillil kell 19 Rõhsska muuseumi juhataja Jan Bruniuse avakõnega. Seejärel demonstreeritakse eesti rahvakunsti tööteh nikaid ja Göteborgi eesti rahvatantsurühm esitab Geeni Ojasoo juhatusel mõned rahvatantsud.

Näitus kestab 22. maini.

Kunstnik Herman talviku graafika näitus toimub Kunstimuuseumis. Vernissazh on laupäeval, 7. mail kell 14. Kõneleb näituste-intendent Håkan Wettre. Kataloogi, mis sisaldab kunstiajaloolase Robert Rebase pikema ülevaate Herman talviku loomingust, kirjastab Kunstimuuseum. Näitus kestab 30. maini.

TEATRIÕHTU "VEDELVORSTIGA"

Laulupeo-ürituste seeriasse kuulub ka teatriõhtu, mis toimub reedel, 20. mail algusega kell 19 Kontserthoone Stenhammarsaalis. Teatriõhtu korraldajaks on Göteborgi Eesti Seltsi Näitering, etendades Hugo Raudsepa populaarse neljavaatusliku komöödia "Vedelvorst", mille tegevus toimub mõõdunud sajandi lõpuaastail Nõsnäruda talu õuel Laisavare kroonuvallas, nagu autor on seda humoristlikult täpsustanud.

"Vedelvorsti" lavastajaks ja dekoraatoriks on Arnold Sirkel. Osalisteks on: Näsnäruda lesestunud perenaist Marit kehastab Rosalinde Allese ja Kustavit, tema poega, toda vedelvorsti, Otto Reimo. Sulaspoiss Joosepi osas on Heino Pahtmann ja teenijatüdruk Maali osas Maimu Sooaru. Ristmetsa peremehena ja kiriku vöörmündriks on Jüri Baumann ja tema tütreks Helju Broberg. Nõnda siis — kõik suutelised ning menukat etendust lubavad tegelased.

Esietendus, mis kujuneb ühtlasi laulupeo-etenduse nõudlikuks peaprooviks, antakse Boråsis 14. mail.

KÜLALISKOORID

Nagu on juba laulupeo informatsioonidest selgunud, sõidab laulupeole Göteborgi esinema soome segakoor "Kansalliskuoro" Helsingist. Nimetatud hõimukoor külastas juba üldlaulupidusid vabas Eestis ja on mitmest eesti laulupeost paguluses osa võtnud.

Teise külaliskoorina esineb laulupeol rootsi segakoor "Lodola" Göteborgist. Juhatab muusikadirektor Bertil Hellström. "Lodola" kuulub rootsi parimate kooride hulka. Selle osavõtt laulupeost on mitmest aspektist teretulnud. (EPL/MR).

Nii näeb SIR "Vedelvorsti" lavastajat ja dekoraatorit Arnold Sirkelit karikatuuris.

• Mis juhtus

POPMUUSIKA USU VASTU

Lihavõtte ajal katsus partei võidelda Moskvas noorsoo kasvava kirikuhuvi vastu popmuusikaga ja -filmidega. Lihavõtted on teatavasti ortodokside kõige suuremad pühad. Sellepärast esitasid kinod õhtustel etendustel läänemaiseid popfilme, mida Moskvas varem väga harva näha on saadud. Kogu lihavõtte ajal esitati kinodes ja TV-s peale selle 24 usu- ja kirikuvastast filmi.

ANTISEMITISM POOLAS

Poola piirivalve saadab viimasel ajal tagasi eranditult kõik pagulaspoolakad, kes on juudi rahvusest. Viimati saadeti lennukiga tagasi rootslane koos oma Poolas sündinud juudi rahvusest abikaasaga ja nende tuttav, ka Poolas sündinud juut. Kuskil ei öelda avalikult välja, millistel alustel tagasisaatmine toimub, aga kokku on umbes 30 isikul tehtud võimatuks Poola sõitmine.

KRIITIKA IDA-SAKSAS ÄHVARDAB SÜSTEEMI

Kommunistliku ideoloogiat käsitleval kongressil Leipzigis seletas poliitbürooliige Werner Lamberz, et kriitikavabadus olevat ainult kodanlik lööksõna, millega tahetavat lõhestada kommunistlikku rinnet. Idasakslased ei saa kunagi õigust oma riigi süsteemi arvustada, see viiks süsteemi hävinemisele, väitis Lamberz. Kriitika on alati ainult esimene samm järgnevateks nõudmisteks — ja sihiks on alati kommunismi likvideerimine.

Bonni andmetel on Ida-Saksamaal praegu vähemalt 1300 poliitilist vangi. Lääende siirduda soovijaid kiusatakse tööpaikadel ja eraelus.

MOSKVALASED BOIKOTEERIVAD

Moskvas tösteti hiljuti taksoautode tariifi kahekordseks. Tulemuseks on, et elanikud boikoteerivad taksosid, mis seisavad tühjalt tänavanurkadel. Tõstetud on ka bussihinda.

Nõukogudelikul ülemkihil on nüüd kergem saada taksot, aga rahva enamus peab taksosõidust loobuma. Sel kombel avaldub inflatsioon N. Liidus, mille juhid massimeediumides deklareerivad, et sotsialistlik süsteem on inflatsioonivaba.

SUUR HIINA LAEN TSHIILILE

Hiina on andnud Tshiili huntale 225 miljoni kroonilise laenu, et Tshiili saaks Hiina käest osta suure kuullaagrivabriku. Laen oli omal ajal lubatud juba Allendele. Aga rezhiimivahetus septembris 1973 ei paista muutvat Hiina valitsuse seisukohti.

Mõnede andmete järgi olevat Hiina saatnud Tshiilisse üle saja põllumajandusekspertdi.

CASTRO KÜLASTAB MOSKVAT

Pärast oma suure Aafrika ringreisi lõpetamist jõudis Kuuba juht Fidel Castro Moskvasse, kus teda juba lennuväljal vastu võttis N. Liidu juhtiv kolmik. Podgornõi oli ise hiljuti Aafrikast tulnud. Moskvas toimub arvatavasti kokkuvõte Aafrika-reiside muljetest ja ühiste plaanide kooskõlastamine Moskva-Havanna rinde tõhustamiseks sel tähtsal mandril.

UUDIS MOSKVAS ALLES NÜÜD

Alles nüüd on Tass esimest korda maininud asjaolu, et Rootsi kommunistlik partei on lõhenenud. Tass süüdistab partei juhtkonda, et see on parteist välja visanud seda arvustavad liikmed.

Moskva on selgesti parteist lahkunute poolt, kuigi lõhestumist ennast ei kommenteerita positiivselt. Lahkujad olevat partei juhtkonda arvustanud, et see nõrgestab partei ideoloogilisi põhimõtteid, kaldub kõrvale proletaarsest internatsionaalsusest (s.t. ei allu kõiges Moskva käskudele) ja alahindab sotsialismi tähtsust.

Tass ei maini sõnagi sellest, et partei lõhenemine võib tulevastel valimistel tähendada partei riigipäevast väljajäämist, kui kumbki osa parteist ei saavuta 4% äraantud häältest.

RASKEM KARISTUS KAASAAITAJATELE

Ida-Saksamaal on tõstetud karistusmäära neile, kes aitavad kaasa maalt põgenejatele. Seni 2—15 aasta vangistusega karistatud võivad tulevikus saada eluaegse vangistuse.

Pärast seda, kui autode kontrolli Ida- ja Lääne-Saksamaa vahel on nõrgenenud, on maalt salaja lahkunute arv hakanud tõusma.

SUDAN KARDAB MOSKVAT

Sudaani presidend Numeiri on oma sõnavõttudes rünnanud "sotsialistlikku uuskolonialismi", mis tahab Lõuna-Aafrika vastupanuliikumiste toetusel vallutada Aafrikat.

Numeiri lubab võidelda uuskolonialismi vastu, mille toetuspunktid asuvad kahelpool Sudaani — Liibüas ja Etioopias.

VENE KALALAEV KINNI USA-S

President Carteri käsul on piirivalve pidanud kinni vene kalalaeva, mis on illegaalselt kalastanud USA territoriaalvetes. Carter on hoiatanud Moskvat, et USA ei talu uusi piiririkkumisi oma uues kalastamispiirkonnas, mille ulatuseks on nüüd 200 meremiili rannikust. Hiljem peeti kinni ka vene külmutuslaev piiririkkumise pärast.

N. LIIT IKKA MURES NORRA PÄRAST

Pravda ründas uuesti Norrat pärast seda, kui Lääne-Saksamaa kaitseminister Georg Leber oli külastanud Norrat ja pidanud läbirääkimisi saksa üksuste osavõtu üle Norras peetavatest Nato-manöövritest. Leber külastas ka ala N. Liidu piiri ligidal.

Norra ja N. Liidu vahekorrad on viimasel ajal muutunud jahedaks. Kaasa on aidanud ka asjaolu, et Norras on elavalt võetud sõna inimõiguste rikkumise kohta N. Liidus.

PRANTSUSE ABI ZAIRE KAITSEKS

Seoses Angoolast Zairesse tulnud "palgasõduritega", kes informatsioonide järele on vallutamas mineraaliderikast Katangat, pöördus Zaire president Mobutu maailma poole üleskutsega, et tema maale antakse abi sissetungijate vastu. Maroko on nüüd saatnudki oma ekspeditsioonväeosa Mobutu käsutusse ja Prantsusmaa on võtnud oma peale marokolaste ja nende relvastuse kohaletoimetamise õhusilla. Abi on Mobutule lubanud ka Sudaani president Numeiri.

Prantsuse kommunistid on protesteerinud president Giscardi "teiste riikide asjadesse segamise" vastu. Tähelepanday on, et majanduslikult tähtsa Zaire kaitseks välja astuvad Aafrika kommunismivastased maad, kes kardavad Zaire sattumist vene mõju ja ekspluateerimise alla.

— — —

Türil, Eestis, suri 79 aasta vanuses Johannes Idla.

Emakeele õpetamine Stockholmis

Teatavasti on kõik kommuunid alates 1. juulist kohustatud andma minoriteetide lastele emakeelset õpetust. Stockholmi kommuuni koolides annavad õpetust juba 235 emakeele õpetajat, õpetades 42 keeles. Huvi selle vastu lastevanemate juures kasvab pidevalt.

Möödunud õppeaastal õppis Stockholmi koolides umbes 5600 minoriteetide last, mis moodustab üle 10% õpilaste koguarvust. Suurimad minoriteetide grupid Stockholmis on soomlased, kreeklased, jugoslaavlased (serblased ja kroaadid), norralased ja sakslased.

— — —

• Leinateated

Kanadas suri Salme Puhkason.

Adelaides Austraalias suri 11. märtsil Heli Hiiemäe, sünd. 18. oktoobril 1891 Viljandis.

Balti pommid PARIISIS

Pariisis toimus teisipäeva, 12. aprilli hommikul kaks pommiplahvatust, mis olid suunatud ühelt poolt N. Liidu-Prantsuse sõprusühingu, teiselt poolt Nõukogude kirjandust müüva raamatufirma vastu.

Atentaatidest teatasid Prantsuse, Hollandi ja USA raadiod ning telegraaflagentuurid, kusjuures tähendati, et vastutuse atentaatide eest on oma peale võtnud grupp, milline end nimetab "Balti Riikide Vabastamise Komiteeks" ja milline on ühtlasi holatanud, et sellelaadilised atentaadid jätkuvad Balti riikide ikestusele tähelepanu juhtimiseks.

Rootsis ei ole midagi teada "Balti Riikide Vabastamise Komiteest" ja sellest ei ole kuulda olnud Balti organisatsioonides ka teistes maades. Balti vabadustõitluses ei ole senini kasutatud võgivaldseid aktsioone ja uus anonüümne grupp on esimene, kes Balti vabadustõllust on "ajakohastanud" poliitilliste pommidega.

• Kohalik elu

GÖTEBORG
Lipu õnnistamine

Kristiine kirikus toimub rahvuslik jumalateenistus seoses EUS-i Göteborgi Koondise lipu õnnistamisega. Juhustab abipraost Eduard Kägi, altaril koguduse õpetaja Thomas Vaga.

Jumalateenistus peetakse laupäeval, 16. apr. kell 16.

GÖTEBORG
Ekslibriste näitus

Üks laulupeo-üritusi läheb käiku juba teisipäeval, 26. aprillil. See on eesti ekslibriste ja rahvakunsti näitus Rõhsska Konstslöjdmuseetis, Vasagatan 37-39.

Näituse avab Rõhsska muuseumi juhataja Jan Brunius teisipäeval, 26. apr. kell 19. Näitus kestab 22. maini ja on avatud äripäevadel kella 11-nest kella 16-ni ja pühapäevadel kella 12-nest 16-ni.

Rahvakunsti osas, mis on esitatud tagasihoidlikult, demonstreeritakse avaõhtul eesti tööteh nikaid, millele lisaks esitab Göteborgi eesti rahvatantsurühm Geeni Ojasoo juhatusel rahvatantse.

HELSINGBORG
Tänuavaldus

Kõigile, nii üksikisikulle kui ka organisatsioonidele, kes mind minu poolesajandi pööripäeval lillede ja teiste meeldivate üllatustega meeles pidasid, minu südamest tulev, siiras tänu.

HEINER ERENDI

STOCKHOLM
Ada Otema näitus

Ada Otema "Must-valge" ja skulptuuride näitus EKK korraldusel toimub Eesti Majas. Avamine on laupäeval 16. aprillil kell 14. Avab kunstnik Otto Paju. Esitatakse tushilaveeringuid, graafikat ja skulptuure. Näitus on avatud 24-nda aprillini.

STOCKHOLM
Sõjakooli aastapäev

Eesti Ohvitseride Kogu Rootsis korraldab alupäeval, 23. aprillil kl. 18 Eesti Majas koosviibimise õhtusöögiga EV Sõjakooli aastapäeva tähistamiseks.

Kõik endised Sõjakooli kasvandikud teretulnud.

Osatõtust teatada hilj. 20. apr. tel. 08/35 74 06 (Pödra) või 08/85 13 28 (Soo).

Mihkel Olti kunstinäitus Göteborgis

Lisaks eesti ekslibriste ja rahvakunsti näitusele Rõhsska muuseumis (26. aprillist 22. maini) ja Herman Talviku graafika näitusele Kunstihoones (7. maist 22. maini) toimub laulupeo-ürituste raames veel kolmas näitus — Mihkel Olti, 22. õlimaalide näitus Göteborgi Eesti Majas, Drottninggatan 27 (tel. 11 33 11).

Selle näituse vernissaazhe on laupäeval, 7. mail kell 16. (Seega kaks tundi hiljem kui Talviku näituse vernissaazhe Kunstihoones, mis on kell 14).

Mihkel Olti tööde näitus kestab 7. maist 21. maini (incl.). Näituse külastusajad teatatakse hiljem.

— — —

• Eksamid

Stockholmi hambaarstide ülikooli lõpetas Hannus Estra, kes avab hambaarstipraktika Gustafsbergis.

Göteborgi hambaarstide ülikooli lõpetas Mart Estra.

Deporteeritu jutustab:

Inimlikkus kõrvuti julmusega Siberi vangilaagri argipäevas

Järgnevas kirjelduses jatkab Siberisse deporteeritu, kooliõpetajanna Frieda Merits, esialgu jutustamist Baimi vangilaagri tervishoiuosakonna ülema tädist, kes tavatses haiglas "suvitada" ja kelle sanitariks määrati Frieda Merits. Järgnes kergem töö ja korraliku haiglatoidu saamine, mis teda alatoitlusest olenevast pellagra-tõvest päästis. (Pellagra toob B-vitamiini puudusel valusaid nahalööveid).

"Ja veel üha heateoga said tädi ja arst toime," ütleb Frieda Merits edasi: "Arst korraldas nimelt laagris poolteise-aastase meditsiini-kursuse, millest tädi soovitas minul osa võtta. Ütlesin, et mul on õpetaja kutse, miks peaksin siis veel õekutset omandama. Tädi tegi aga mulle selgeks, et ma ju nikuinii enam kooliõpetajaks ei kõlbavat, kuna olen "rahvavaenlane". Õena võivat ma aga tööd saada. Ütlesin siis, et ma ei või teda ometi üksi jätta. Kuid selle eest lubas ta ise hoolt kanda."

— Tulemuseks oligi, et ülemuse tädi lubas mind kursustel käimiseks iga päev hommikust lõunani vabaks. Pärast lõunat pidid kursuslased töötama haiglas õpilastena. Minu töö tädi juures arvestati praktikaks.

Tädi oskas enda eest hästi hoolitseda. Kõik laagri arstid käisid sellal, kui mina ära olin, temaga järjekorras jutlemas. See näitab, kuidas kõik privileegid sellel maal kuuluvad kõrgemale klassile, parteilastele.

Sel ajal sündis tädi vennatütrel, meie tervisosakonna ülemal, haiglas tütar, kelle hingemistsentrum oli puudulikult arenenud. Ta sai hingata ainult ühenduses karjumisega, muidu muutus ta üleni siniseks ja oli lämbumas. Arstid ei saanud selle vastu midagi ette võtta ja heebi suri juba teisel päeval. Kuulsin siis oma imestuseks, mis meie ülemus ise sellest arvas.

Ta ütles, et olnud rumal, lootes oma tütrekesele elu ja normaalselt üleskasvamist. Ometi teadis ta, et tuhanded laagris teda iga päev maapõhja sajatavad. Need sõnad näitasid tema enda teadlikkust oma tööst ja käitumisest.

Kursustel käimine oli lausa lõbu. Alguses oli 36 kursuslast. Viis nendest loobus peagi, sest tööd tuli tublisti teha. Raamatute puudumisel pidime kibekiiresti kõik tarvilikud märkmed kirja panema. Järelejäänud 31 osavõtja hulgas oli ainult viis keskkooli haridusega, nende hulgas ka mina. Kõik teised olid kõrgema haridusega. Mul oli küllalt tegemist, et mitte teistest maha jääda. Olin seepärast täiesti rahul, kui tädi oma "suvitamise" sel aastal haiglas lõpetas ja ma võisin pärast lõunat ka juba õpilasõena haiglas töötada. Eriti mõnus oli see veel seetõttu, et mina, väike Käthe ja veel üks kolmas kursuslane saime neil õhtuil, kui me Käthega haiglas öövalvel olime, paar tundi ühes koos päeval läbivõetu korralikult käsile võtta. Käthe oli ülikooli haridusega raamatukoguduse alal ja oli seega meditsiinis sama väheste teadmistega nagu minagi.

Kolmas kaaslane oli meie tervisholuosakonna sekretär, vang, rahvuselt juut ja oli enne vangistamist Londoni Vene saatkonnas juhtival kohal töötanud. Ta oli kõrgema haridusega, suurte teadmistega ja hästikasvatatud mees. Kursustel oli ta ladina keele õpetajaks. Oskasime Käthega ta ka kohe ära kasutada.

Baime sundlaagris oli eesti kolonel P.V. Mees oli oma vokiga sama saamatu nagu minagi omal ajal. Vokk võeti talt ära ja ta pandi pulga peal lõnga ketrama, kus normi ületamine oli võimatu.

Kolonel V. sai päevas ainult 500 gr leiba ja vangilaagri viletsa üldtoidu. Ta, vaesekene, oli juba lausa lõppemas. Palusime meie kursuse-kaaslast, seda juudiisandat, et ta päästaks P.V. surmast. Ta näitaski oma vastutulelikkust sellega, et võttis P.V. oma abilisena tervishoiuosakonda. Nii pääsis P.V. haiglatoidule ja oli peagi ka nälgimisohust päästetud.

"REETURID" UKRAINAST

Ühel päeval viidi barakist, mis asus üksikuult kõrgendikul, kõik meie vangid ära ja ümber baraki püstitati kõrge plankaed. Teadsime, et nüüd tuuakse meie laagrisse uus jõuk — tõenäolikult kardetavaid — vange. Ja olidki kardetavad. Mitte poliitiliselt, vaid tervisliikult: oli hulk süüfilise-haigeid oma arstide, veiskerite ja ödedega. Nood haiged olid enamasti noored, suured kärats-sejad ja hoolimatud kõigi vastu. Peagi olid nad kahe vangivahi käe- ja jalaluud murdnud, enne kui teised vahid appi jõudsid. Meie vangilaagri ülem tegi siis ka kõik, et nendest uutest laagris olijaist lahti saada. Nad "laaditi" jälle veokeisse ja sõidutati Baimist minema.

Meie suurele tühjale muruplatsile ehitati kaks maa sisse kaevatud barakki, millede ümber tõmmati ainult traattõke. Teadsime, et on jälle midagi tulemas. Toodigi "isamaa reeturid" Ukrainast, nagu neid tituleeriti. Nad olevat sakslasi abistanud — pärast seda, kui sakslased Ukraina vallutasid. Kõigile oli 25-aastane karistus määratud.

Tööd lubati ainult arstidele nende hulgas. Teised olid samahästi kui näljasurma mõistlik inimene, kuid nälja tõttu juba peaaegu suremas. Tema õde, endine haiglaõde, suri varsti pärast kohaletoomist.

Dr. M. kõneles, et nende vastu tõstetud süüdistus seisnenud selles, et nad olevat haigeid ukrainlasi kasutanud katsejäänestena uute ravimite ja ravimeetodite tarvitamisele võtmisel. Töötasin dr M-ga kaks aastat koos ja olen veendunud, et süüdistus — vähemalt tema vastu — oli aluseta. On teadmata, kas ta suutis vangilaagri-elule kuni sealt vabanemiseni vastu pidada.

Dr. M. jutustas ka sakslaste käitumisest Ukrainas. Nad kohelnud rangelt kõik ukrainlasi, hoolimata sellest, kas oli tegemist kommunistidega või mittekommunistidega. Lõpuks polevat neid enam ükski usaldanud ja oodatud ainult nende väljaajamist Ukrainast. Algul tervitatud neid kui isamaa päästjaid.

KOMANDANTUURI SPIOON

Mind arreteeriti, nagu juba teada, suve lõpul. Seetõttu oli mul seljas ainult suvekleit. Laagris sain vatijope. Olin algul üldtöödel ja siis sain ka III järgu varustuse. I järgu varustuse saajaiks olid kõik juhtivail kohtadel töötajad, nende hulgas ka arstid, velskerid ja õed. Nad said aastaks uued riietusesemed ja aasta möödudes jälle uued. Stahhanovlased said need, mis olid teiste poolt juba aasta otsa kantud. III järgu varustus oli juba räbaldunud. Nii oli siis ka minu vatijope üsna närune, täis auke ja tolgendavaid vatitükke. Leiva vastu sain eestlannalt, kes oli laagri õmblustöödel, peotäie lappe. Istusin väljas murule, laotasin jope laiali ja hakkasin uurima, kuidas saadud lappe kõige paremini kasutada. Äkki olid aga jope ja lapid ühe poisikeseohtu noormehe käes ja ise ma sain käsu komandantuuri tulla. Seal taheti teada, kust olin lapid saanud. Ütlesin, et ostsin need oma leiva eest mehelt, keda ma ei tunne.

Lapid võeti ära ja sain kirjaliku teadaande, et mulle on määratud varastatud lappide eest kartser kolmeks ööks. Leidsin, et selline karistus oli hirmus ülekohtune ja otsustasin minna laagriülema jutule. Kuid sealne uksevaht ajas mind jalamaid minema. Õnneks tuli samal hetkel oma kabinetist laagriülem, kõrgem sõjaväelane, ja andis uksevahile paki kirju postkasti viimiseks. Kasutasin kohe juhust ja palusin laagriülemat, et ta ohverdaks minu jaoks paar minutit. Ta kutsus mind oma kabinetti, kus töötas veel kaks ohvitseri ühe laua veeres. Kui olin laagriülemale oma häda kurtnud, sain algul kärkida: selliseit ostetud lapid õhutavat ju õmblustoa töötajaid vargile! Miks ma pole ise neid lappe tööteast palunud? See viimane ütlus pani reageerima mulgega. Ka mõlemad ohvitserid arvasid, et õmblustoast poleks ma ühtki lappi saanud.

Tulemuseks oli, et laagriülem kirjutas tühistamisotsuse minu kartseri-käsule, aga hoiatas seejuures "rumala teo" kordumise eest.

Lappidest jäin ilma. Kui õhtul sama noormees tuli komandantuurist minu järele, oli ta väga üllatatud sealse otsuse tühistamise üle. Uute lappide eest pidin aga veelkord oma leivatüki ohverdama.

Hiljem olime jälle sama noormehega kimbus. Olime enne õhtust ülelugemist jõe ääres kõndimas. Kaks naist ja kolm meest — kõik eestlased. Noormehele nähtavasti see ei meeldinud. Ta võttis taskust bloki ja hakkas meie peale ettekannet koostama. Meie, naised, olime kudumas — töönorm oli täidetud. Kahel mehel oli nende kinnastekudumise norm ka täidetud. Nii meil neljal polnud midagi karta. Ainult vang T.V., kes ei suutnud kunagi oma ketrusnormi täita, oleks võinud jalutamise pärast karistuse saada. Õnneks olid meie pikad eesti nimed "bergi" ja "manniga" veel lõpus, samuti minu Friederike, noorelemehele nii tundmatud ja rasked, et ta lõpuks oma bloki kinni löi. "Kurat teab, kes küll need jõledad nimed on välja kraapinud!" kirus ta — ja raport jäigi sel korral kirja panemata.

"SISSEKUKKUMISI"

Kord, kui hommikune loendus meie baraki juures lõppemas oli, ruttasin kiiresti kõrvalolevasse barakki, kus oli üks arsti vastuvõtupunkt, et oma maohaiguse puhul rohuretsepti saada. Tahtsin esimesena järjekorda pääseda. Ka üks meesvang ruttas järjekorda. Loenduse lõpu signaalkell polnud siis veel kõlisenud. Äkki tormas sisse vangivaht ja löi seda haiget meest rusikaga, nii et see maha langes ja sinna olates lamama jäi. Ja siis viibutas ta rusikat ka minu nina ees: "Ja sina, jätis, mis sina ootad veel! Kas pean ka sinule vastu vahtimist virutama".

Pääsin sealt siiski terve nahaga ning teadmisega, et edaspidi tuleb "suurte sakste" rusikahoopide eest kõrvale hoida.

Laagri sööklas oli mul kord "sissekukkumisega" tegemist. Olin tollal oma kuduminsnormiga ära teeninud sööklakaardi. Seisin oma kausi ja leivapalaga söögisabas. Minu ees seisis vang kahe karguga. Tema käest kukkus leivapala maha. Just samal hetkel, kui olin leivapala pärandalt võtnud ja sirutasin käe sellega leiva omaniku poole, tabas mind valusasti kargulöök. Talle, vaesekesele, oli mu abivalmidus üllatuseks. Ta oli löödud ja palus vabandust, kuid pidi siiski ka veel ümberseisjate noomitusi taluma.

Sööklas jagati sama viletsat üldsuppi mis barakkideski. Kuid vangidel oli ärvamine, et sööklasupp on paksem. Vahel oli alatine kapsasupp ka kalaga keedetud. Siis oli kapsa hulgas poolpehmeid kalaluid. Kuna ma neid oma maohaavad pärast ei julgenud süüa, siis panin need lihtsalt lauale. Sealt kahmas need kohe mõni vang üle minu pea või öla endale ja selle käsi ja varrukas olid tülgastavalt mustad. See häiris mind alati.

Suhkru ostuga kukkusin kord jälle sisse. Üks Leningradi oblasti eestlane oli oma naiselt paki saanud ja soovis, et ostaksin temalt kotikese suhkrut. Olin paaril korral oma leivaportsjoni ära müünud, mul oli pisut raha ja ma ostsin selle suhkru. Samal ajal, kui olin suhkrukotikese enda kätte saanud, sisenes kaks komandantuuri valvurit ja võtsid mult suhkru ära. Venemaa-eestlane soovitas minna komandantuuri ja suhkru tagasi paluda. Seda ma siiski ei teinud. Olin ju rohkem kaotanud kui selle suhkrunatukese . . . ———

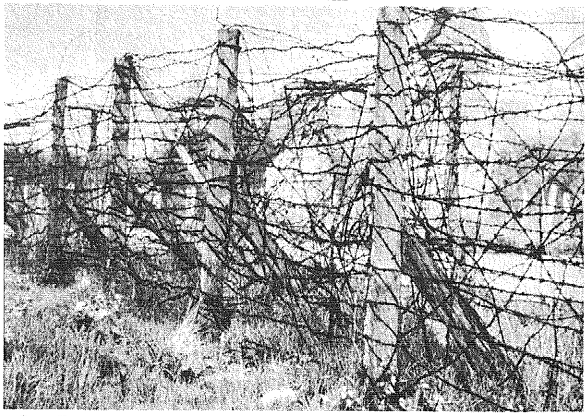

Traattõkete-maailmas käib võitlus elu ja surma peale. Pisut inimlikkust aitab üle elada . . .

Pidurid peale turismireisidele Eestisse-Lätisse?

Baltisakslased, kes Saksamaalt on viimastel aastatel üsna hulgaliselt käinud Eestis ja Lätis "vana kodumaal" vaatamas — neil tegutseb eri reisibüroo selleks, mis kannab nimetust "Baltisches Reisebüro — on viimasel ajal märganud, et Nõukogude võimud muutuvad restriktiivsemaks nende külastuste suhtes.

Balti-sakslaste ajakiri Baltische Briefe kommenteerib takistusi, mis viimasel ajal ette on veeretatud kodumaad külastavatele turistidele:

"Kasvavad märgid, mis näitavad, et "kojuigatsuse-turistidele" hakatakse seadma ette ootamatuid ja üllatavaid takistusi. Küsimus on, kas kavatsetakse Eesti, Läti ja Leedu külastamist läänemaadest vähendada üldse miinimumini või kehtib see ainult teatud turismigruppide kohta. Räägitakse jälle muinasjutte hotellitubade puudusest ja kasutatakse muid ettekäändeid. Aga mingit otsustavat otsust pole seni antud, kõik on ebamäärane ja edasilükkav."

Baltische Briefe on imestunud, kuna senini just Moskva oli "kodugastuse-turismi" soodustajaks ja õhutajaks. Ajakiri on püüdnud Nõukogude esindustelt selgust saada, kuid pole kusagilt selgust saanud — üks esindaja saadab teise juurde.

Mulje kippuvat jääma, et reisigruppidesse ei soovita liiga palju neid, kes otseselt on Baltikumist pärit ja räägivad ka kohalikke keeli. Eelistatakse päris riigisakslasi, kel Baltikumist pole aimu.

27. märtsil toimus Göteborgi Eesti Majas VIII Eesti üldlaulupeo informatsioonikoosolek koos külaliste ja kooride esindajatega Stockholmist ja Norrköpingist. Vasakult Ilmar Aidla, Aho Rebas, Eero Tarjus, Vello Piirsalu, Jaan Allas (Norrköping), Emil Odraks, Mart Nõmm, Linda Palm, Joan Savioja, Jüri Hansen, Erna Klemmer (Stockholm), Johannes Kant (Stockholm), Gerhard Peet ja Juta Nõmme. (Foto Kopler).

Dirigendist poevargaks

INDIANOPOLIS (VES) — Ebameeldiv vahejuhtum leidis aset Indianapolises seal külaliskontserdiga esinenud vene balalaikade-orkestri juhi Viktor Dubrovskiga. Orkester andis kontserdi 21. märtsil. 23. märtsil arreteeriti Dubrovski kohalikus universaalkaubamajas varguskatse pärast.

Vahejuhtum sai taatavaks ka Vene saatkonnas Washingtonis, mille järele sealt telefoniline ühendus võeti Indianapolise politseiülemaga. Toimus veel rida telefonikõnesid ning lõpuks saadi kokkulepe ärijuhiga, kes kaebuse võttis tagasi. vene dirigent oli politsei valve all ligi 6 tundi. Äri leenijaskond keelduvat seletusist, mida Dubrovski just tahtis kaasa viia.

Pühapäeval, 3. aprillil toimus rahvusvaheline perekonnapidu Göteborgi kunstimuuseumis. Rongkäik 400 osavõtjaga marssis Gustav Adolfi väljakult Götaplatsenile. Korraldajad olid Kunstimuuseum, Fritid Göteborg, Invandrarbyrån, Invandrarnas Kulturcentrum ja Rädda BArnen. (Foto Kopler).

MUUTUV AEG

Enn Nõu: Lõigatud tiibadega (I maksuraamat). Romaan armastusest. Pärandusmaks (II maksuraamat). Romaan armastusest.

Kaaned: Helga Nõu.

Eesti Kirjanike Kooperatiiv. Lund, 1977.

Tsaari-Venemaal elanud ja sealt Esimese maailmasõja ajal ja Vabariigi algaastail kodumaale opteerinud eestlastest on meie ilukirjanduses üsna vähe kõneldud. Veli Kudrese romaanis "Koidust keskpäevani" jutustab minakangelane oma perekonna jõukast elust Peterburis ja Eestisse asumisest revolutsiooni ajal. Magda Pihla romaani "Naanu ema tütred" sündmused arenevad eestlasest valitseja perekonnas Venemaal tatarlase mõisas. Aga rõhk on perekondlikel suhetel, miljöökirjeldus on kasin. Salme Ekbaumi mälestusliku "Veimevaka" jutustuses "Käevõru" on üsna sügavalt loodiv kirjeldus optandist. Ristikivi "Rohtaias" tulevad noored vabamõttelised kodukooliõpetajannad Venemaa pealinnast kodumaale pärast mitmeaastast eemalolekut.

ENN NÕU

Enn Nõu kaheköiteline romaan aga peamiselt jutustabki eestlaste elust Venemaal ja opteerimisest Eestisse, olles nõnda siis selle teema suurim avardaja.

Romaanis on neli vaheldumisi esitatud intriigi: Villem Tarkuse ja Kristjan Ettevaatliku elamused Venemaal, Juhan Teeveere elukäik Eestis ja lennukihõivamine kolme eesti pagulasnoore poolt nüüdis-Rootsis.

1911 sõidab üheteistkümneaastane Villem Tarkus Eestist Venemaale Uraali mäestiku idaküljel, Siberi raudtee ääres asuvasse Troitski linna. Ta onu Jaan Saaretee, sealse gümnaasiumi matemaatika ja füüsika õpetaja, on kirjutanud ja soovitanud poisi tema juurde elama saata, kus tal oleks võimalik gümnaasiumis õppida. Kehv kodu ju seda ei võimalda. Koos Villemiga satub lugeja väga võõrasse miljöösse, mida on kirjeldatud põhjalikult ja mitmekülgselt. Kliima ja loodus, linn ja ümbrus, elamud ja elanikud, pühad ja argipäevad, gümnaasium, selle õpetajad ja õpilased; onu Jaani kodu ja seltskondlik läbikäimine, Villemi sisseelamine võõrasse keskkonda libisevad värvifilmina mööda tsaariaja muutumatuses.

Aga muutused on juba ukse ees. 1914 paigutatakse õpetajaeetika vastu mitte eksida tahnud Jaan Saaretee ümber Orski linna reaalkooli inspektoriks. Samal aastal algab sõda. Orski linn asub Uraali jõe ääres. Siingi saame peensusteni ülevaatliku kirjelduse linna ja ümbruse eluavaldustest, samuti kasakate külast Guberlinskist, kus Saareteed suvitamas käivad. Villemi arenguloole pühendatakse süvenevat tähelepanu, samuti tõuseb mõni teine tegelane eredamasse valgusesse. Need pole mingid kuivad kirjeldused ega täpsuse taotlused. See on noor Villem, kes järk-järgult improvisoorselt avastab linna. "Villem otsib ja avastab nagu Kolumbus." Seetõttu on siin palju värskeid ja ootamatuid detaile. Sõda hakkab vähehaaval muutusi tooma. Tsaar kukutatakse. Revolutsiooni tagajärjed annavad endid Orskis hoopis rohkem tunda kui sõda. Distsipliin laguneb. Kõigist tarbeainetest on puudus. Puhkevad meeleavaldused, rahutused ja vägivald. Tribunal töötab, mõistab kohut ja saadab täide. Peetakse lahinguid punakaardi ja kasakate vahel. Linn käib käest kätte. muuvat elu Orskis on pikalt kirjeldatud.

Üldiste sündmuste triibulisse kangasse on kootud Villem Tarkuse kindla värviga elujoon. Juba poisikesena Troitskisse sõites oli ta rongil tutvunud vene tütarlapse Ljubaga. Järgneb rida lühemaid ja pikemaid kohtumisi. Villemi hellus ja armastus on varjatum, Ljubal avalam. Köidete autoripoolne liiginimetus ongi romaan armastusest. Ja siis alustatakse teekonda Orski näljast ja viletsusest Eestisse. Aga enne peab Villem maha laskma nende koera. Nõu võib ootamatult sniisuguseid südamlikke episoodesisse põimida. Teekond on vaevaline, ja ääretult kurb ja kohutav on kõik, mida teelised näevad. Seitsmest teeleasunust jääb ainult kolm järele. Teised surevad tüüfusesse. Mõjuvalt on kujutatud Ljuba matust ja Villemi leina. Novembris 1921 jõutakse Eestisse. "Keegi ei tunne huvi selle vastu, mis nad Venemaal on läbi elanud."

Villem Tarkuse kaudu on Enn Nõu andnud huvitava ja rikkaliku ülevaate eestlaste elutingimustest Venemaal tsaari- ja revolutsiooniajal ja enamlaste valitsuse esimestel aastatel. Tema teine vaatleja on lennuväekapten Kristjan Ettevaatlik, kelle kaudu antakse ülevaade rindeelust sõja ja revolutsiooni ajal. "Kõik need vaenulennud kokku annavad Kristjanile sõja neljas dimensioonis või vahest isegi viies." Neid sõjadimensioone võib siis ka lugeja kujutleda. Peale selle võib ta kujutleda Ida-Siberis asuvat Habarovski linna, mida on kirjeldatud Kristjani ja ta pruudi, apteekritütre Maria Lahesuu silmade ja tunnete kaudu samasuguse põhjalikkusega kui Troitskit ja Orskit. Keeruline ja ohtlik on ka Kristjani ja Maria opteerimisteekond. Osavuse ja õnnelike juhuste tõttu jõuavad nad jaanuaris 1923 Eestisse.

Juhan Teeveer on kogu aja Eestis elanud, ajakirjanik, kõrgem riigiametnik ja poliitik olnud, olles nõnda siis tunnistajaks Eesti iseseisvuse ajale.

Kohtame neid kolme vaatlejat nüüd Rootsis. Tarkus ja Teeveer, vanad ja väsinud, lähevad Kristjan Ettevaatliku ja tema naise Maria juurde kaarte mängima. Trepist üles ronides mõtlevad nad oma mõtteid. Villem Tarkus: "Miks oli ta kaks aastakümmet Eestis töötanud ja riiki üles ehitanud? Kellele? Kas enesele ja lastele? Või ainult enesele? Ja nüüd ei ole sellest enam midagi järel. Mitte midagi. (———) Ja nüüd ei ole sellest rabelemisest enam midagi lastele pärandada." Juhan Teeveer: "Siis olid teised aja. Siis oli tahtmist Eesti ja enese eest elada ja töötada. Nüüd pole sellest enam midagi järel. Keegi ei mäleta. Vaevalt keegi enam teabki, kes oli Juhan Teeveer ja mida ta tegi. Eesti ja eestlased pole huvitavad. On uued riigid ja uued inimesed. (———) On ta pärandanud midagi oma poliitilisest karjäärist lastele? Vist mitte." Kui nad siis raadiost kuulevad lennukihõivajate, oma laste, Jüri Teeveere, Sulev Tarkuse ja Mai Ettevaatliku nimesid, küsib Juhan Teeveer: "Kas me siis tõesti midagi muud ei saanud neile pärandada?"

Selle taustal tuleb näha nende laste meeleheitlikku ettevõtet. Toetuda ei olnud neil kellelegi ega millelegi, aga midagi olid nad siiski oma vanemailt pärinud: soovi Eesti vabaduse eest võidelda, kasutades selleks oma aja moevahendit. Lennukihõivamise protseduur paljastab autori kahtlevat suhtumist. Teos on pessimistlik ja lootusteta. Aga võib-olla tahetakse ütelda tugevaid tegusid, mitte sõnu!

Enn Nõu on nii aja kui koha poolest laial töömaal tegutsenud. Sisu eepilise laiusega on täielikus vastuolus stiil, mis vähimalgi määral pole eepiline, kui selle all mõista rahulike hingetõmmetega ühtlaselt voolavat jutustamist. Nõu stiil on ekspressionistlik, on seda alati olnud. Tema lause on lühike, väljajätteline, raiutud, tihe ja ruttav. Ta rakendab kõik lühidust võimaldavad liigid: päevikumärkmed, protokollid, tsitaadid, pealkirjad, sildid, kõike siduvat välistavad loetelud. Ekspressionismi kuulub ka lennukihõivamine ja versaalide paatos just nagu vastukaaluks elukujutust kastavale nukrusele. Muidugi teeb see tekstipildi rahutuks. Võimalik, et tuleb oletada prantsuse sõjajärgse "uue romaani" mõjusid, aga tõenäolisem on, et Nõu kirjutab nõnda, nagu see tema kirjaniku andele sobib. Pikemas teoses võib see stiil tunduda steriilisena. Seejuures tunned siiski kogu aja autori mõtlemise ja kaasaelamise pingelisust.

Kohaliku värvingu andmiseks on vene keelt liiga rohkesti sisse võetud, pealegi kohati vigases transkriptsioonis. Kes viitsib raamatu lõpust tõlget otsida! Nõu on oma aineallikaist liiga truult kinni pidanud, ka mõnes muus osas.

HELMI ELLER

Endel Kõks:

Eesti (kunst) Rootsis

Pealkirjaga "Eesti Rootsis" on üsna tülikas ümber käia — kui ei olda just poeet — kuna see on luuleline liialdus, mis mingil moel ei vasta realiteedile. Ja mõtteliseltki vastab ainult 2,5% ulatuses. Raamatu pealkiri on aga sama tähtis kui kaanekaunistus — mõlemad loovad esimese kontakti selle materjaliga, mida raamat pakub.

Välis-eesti raamatu välimus on juba nii kaugele alla käinud, et enam aastaid raamaturetsensendid ei nimeta kaanekujundajat ega pühenda kaanepildile ainustki sõna. Isegi siis mitte, kui põhjust oleks seda teha, nagu Urve Karuksi uue luulekogu puhul.

Eesti Rootsis kaanepildist peaks õieti ka vaikides mööda minema — kui poleks kahjutunnet, et see vajalik ja mitmeti huvitav raamat pole saanud kunstilisemat kaanekaunistust, vaid on lepitud kõige algelisema fotomontaazhiga.

Õieti on selline teguviis päris taunitav, sest kui väljaandja võttis juba sellise majandusliku riski pea-aegu luksusliku ülevaateteose väljaandmiseks, siis võinuks küll eraldada eelarves pisut raha ka hoolitsemiseks raamatu visuaalse külje eest. Väliseestlaste hulgas on teatavasti inimesi, kes seda ala on õppinud.

Niisuguse ulatusliku ülevaateteose arvustamisel on kalduvus esile tuua fakte, mille esitamisega arvustaja ei lepi, ja jätta kõrvale see, mis on vastuvõetav või ka kiiduväärt.

Vaadeldes peatükki "Eesti kunst ja kunstnikud Rootsis" selgub, et Bernard Kangro teose ja selle peatüki autorina on viimase jaganud kahte ossa — filosoofiliseks ja informatiivseks.

Filosoofilise osa kohta pole midagi ütelda, sest pole lihtne haarata kolmekümne aasta jooksul toimunud tegevust ja sündmusi kahel-kolmel leheküljel. Paratamatult tuleb esile see, mida autor teab ja eelistab. Tuleb tunnistada, et autor teab küllaldaselt ja oskab seda ka ladusasti sõnastada.

Kuid sinna on poetunud ka väiteid, mida autor arvab teadvat. Nagu näiteks, et Eesti-Läti kunstinäitus Liljevalchis 1946 olnuks tähtis kunstisündmus, või et Eduard Wiiralt olla eesti kunstnik, kes on laieimalt tuntud.

Mõlema väite suhtes on noorema põlve kunstiajaloolased hoopis eriarvamisel. Nüüd, kakskümmend viis aastat pärast Eduard Wiiralti surma, on tema nimi kadunud rahvusvahelisest kunstikirjandusest ja teda teavad veel üksikud graafikakabinettide direktorid. Miks?

Sellepärast, et väliseestlaste väljapoole suunatud kultuuripropaganda on väga sporaadiline ja läbimõtlematu. Seega on niisuguste väidete esitamine ainuüksi enesepete.

Filosoofilise vaatluse ja olukordade läbi valgustamisega vaatlusealuses sektoris tuleb üldiselt rahule jääda. Puudujäägid ilmnevad informatiivses osas, kus Kangro muuhulgas nimetab: "Eestlaste loodud kunst leidub muuseumides ja kaunistab vahel ka avalike ehituste seinu". Ja lisab, et nende asjade kohta puudub tal täpne ülevaade.

Need on siiski eestlaste kultuurilise panuse seisukohalt liiga tähtsad seigad, et neist ainsa lausega üle libiseda. Avalike hoonete ja väljakute kaunistusi on eestlased loonud Rootsis üle kahekümne — rohkem kui Vabariigis, kui välja arvata Vabadussõja mälestussambad.

Nende kõikide loetelu oleks muidugi olnud võimatu, kuid mõninga reproduktsiooni esitamine oleks olnud mõeldav — teos suundub ju ka Rootsi avalikkuse poole. Ka muuseumides oleva eesti kunstiloomingu kohta nii siin maal kui mujal on andmed olemas. Tulnuks lihtsalt pöörduda vastava asutise või isiku poole või lasta käsikiri läbi lugeda mõnel asjaga kursis oleval isikul. Toimetaja ilmselt pole seda teinud. Ja oletanud, et kui temal puudub mõnest seigast täpne ülevaade, siis puudub see ka kõikidel teistel.

Kunstnike hulgas on nimetamata jäänud menukas tekstiilkunstnik Leida Org ja esitet reproduktsioonide osas võinuks Wiiralti "Kunstniku ja modelli" asemel olla "Lapi maastik", kuna see on ainus gravüür, mille kunstnik Rootsis viibides ja Rootsi aineil lõi, mis oleks rootslasist lugejaile olnud huvitav.

Eesti kunstielu üheks karakteerseks nähteks teataval ajaperioodil olid intiimsed näitused, mis tihti toimusid erakodudes ja kutsutud külalistele, nagu neid teadaolevalt on toimunud Stockholmis, Göteborgis, Malmös ja Västerås. Neidki oleks võidud ajaloolise tõe huvides mainida, samuti ka kahte tegutsevat kunstigaleriid: Stockholmis ja Göteborgis. Rootsis töötavaile eesti kunstnikele on langenud rida auhindu niihästi Rootsis kui ka rahvusvahelisel pinnal.

Hoopis puudutamata on jäänud arhitektuur, tarbekunst ja film ning foto. Liiga palju olulisi faktoreid meie siinses kunstielus on jäänud nimetamata ja esitet ülevaade ei ole kujunenud informatiivseks allikmaterjaliks, vaid on jäänud ladusa ja populariseeriva ülevaateartikli tasemele.

Võitlus Kalevipoja pärast

Rahvaeepos "Kalevipoeg" ilmus teatavasti 1857—1861 Tartus teaduslikul kuhul koos saksakeelse tõlkena ning 1862 Kuopios rahvaväljaandena. Kuigi teos võeti vastu kiitvate arvustustega ja selle ilmumine äratas isegi välismaal tähelepanu, leidus Eestis isikuid, kes "Kalevipoega" alahindasid ja seda nimetasid isegi lorilaulude koguks. Selleks andsid osalt põhjust ka esimeses trükis ilmunud naturalistlikud väljendused ning ulategude häbenematud kirjeldused.

J.V. Jannsen pidas rahvalaule "lorilauludeks"...

"Kalevipoja" üheks silmapaistvamaks mahategijaks polnud keegi muu kui meie ajakirjanduse isa J V Jannsen. Koorilaulude kultiveerijana Jannsen võitles rahvalaulude vastu juba ammu enne "Kalevipoja" ilmumist, nimetades igasuguseid "aidu-raidusid" puhtakujulisteks külalorilauludeks.

Seepärast oli arusaadav, et talle ei meeldinud ka rahvaluule keeles avaldatud "Kalevipoeg". Selles mõttes käis poleemika eesti ajakirjanduses veel pikka aega. Isegi veel 20 aastat pärast esimese ande ilmumist, 1887 pidi Ado Reinvald "Kalevipoja" kaitseks sõna võtma. Sellest avaldamisest möödub tänavu 100 aastat.

Reinvald kirjutas, et "Kalevipoja" laul teeb eesti rahvale au. Meil ilmus seni tõlketeoseid, nüüd saime "Kalevipoja", mis on "täiesti eestlaste oma varandus", kirjutab Reinvald. ta jätkab: "Siin pidid nüüd meie rahva põlgajad ära punastama ja nad ei jõudnud mitte uskuda, et meil nii suur ja sügav vaimuvarandus on.

Edasi ütleb Reinvald kaitsekõnes, et "Kalevipoeg" on ka võõrkeeltesse tõlgitud ja "Euroopa maa kuulsad kirjamehed on teda kõigipidi kiitnud ja peavad just selle eepose läbi eesti rahvast lugu, et temal nii suured ja ilusad laulud on.

Aga ometi, mis mõtleb meie omas rahvas veel suur jagu "Kalevipoja" laulust ja üleüldse regilaulust? "Nad on kõrtsi-, on lorilaulud, pahad Muhamedi kirjad, mis kellelgi lugeda ei kõlba!" nii kuuldub veel mitmegi mehe suust. Oh vaesed vennad, kui sügavasti teie siin eksite, seda ei tea teie isegi mitte".

"SOTSIALISMIVASTANE-JANNSEN"

Nõukogude trükistes on puudutatud seda "Kalevipoja' algaastate episoodi, kus mainitakse, et "Kalevipoja" vastast juttu olevat ajanud Jannsen ja tema kaastöölised mõisnike ning pastorite ässitusel. Nõukogude kirjandusloolased nimelt tahavad kogu aeg tõestada, et Jannsen oli olnud baltisakslaste käsilane, kellelt olevat saanud ka rahlist abi.

Jannsen oli rahvalaulude vastane ammu enne "Perno Postimehe" asutamist ning kirjutas juba enne "Kalevipoja" ilmumist halvustavalt "rahva lorilauludest". Mingit mõisnike ja saksa pastorite ässitust selle juures tal tarvis ei olnud. Siinjuures on aga huvitav näidata, kuidas nõukogude kirjandusloolased igal pool püüavad näha poliitilist joont.

Nimelt kirjutatakse, et baltisakslased koos Jannseniga olevat tahtnud vähendada "Kalevipoja" sotsiaalset löögijõudu. Otsekui sotsialismi, resp. (hiljem) oblshevismi kaitsjana tuuakse välja C.R. Jakobson, kes oli eelmärgitud valeväiteid "paljastanud".

VENE RAHVA ABI . . .

Sotsialismi üleskiitmise kõrval ülistatakse tänapäeva kirjanduslugudes, kuid üldse igas teoses, mõnikord ka lasteraamatud kaasa arvatud, vene rahva suurt ja ennastsalgavat abi eesti rahvale.

Selles sarjas tuuakse nüüd Leningradi tsaariaegsetest arhiividest välja protokoll, kus põhjendatakse, misk Kreutzwaldi "Kalevipoja" poolt oli 1860 määratud vene Teaduste Akadeemia auhidn — nn. Demidovi preemia. Demidovi preemia oli tegelikult teine auhind.

Põhjenduseks antakse ülevaade "Kalevipoja" saamisloost. Mainitakse: "Algul pidi poeem koosnema 12 loost, kuid pärast kasvas hiljuti juurdetulnud materjali tõttu 20 looni, millest siin meie ees seisavad 13, või umbes 11.250 värsirida, mis osalt koosnevad autentsetest rahvalauludest ja osalt neile lisatud täiendustest, milliseid dr. Kreutzwald on autentse tekstiga meisterlikult sobitanud."

Auhindamiskirjas tuuakse mõningaid võrdlusjooni soomlaste "Kalevalaga" ning siis antakse ühe rahva luulevõimele pentsik hinnang:

"Kalevipoja" ilmumisel tervitasid teda mõned entusiastid kui mingisugust põhjamaa "Iliast". Selle vaate naiivsus ei vaja ümberlükkamist. Luule on sõltuv maa iseloomust ja selle rahva vaimust, kellele ta kuulub, ning keegi muu ei looda, et põhjamaa uduse taeva all täkaksid samasugused luuleõied kui Joonia selge taeva all." Aga "Kalevipoeg" olevat siiski sama kapitaalne teos kui "Ilias", lisatakse.

Põhjamaade uduse teava all on siiski kerkinud luuletajaid-kirjanikke, nagu Lagerlöf, Eino Leino, Undset, Hamsun, Aho, ka meie Under kes [illegible] kõrgeklassilise loominguga toime ilma ehk "Joonia selge taeva all" käimata.

Tänaseni on "Kalevipoeg" tõlgitud täielikult või osaliselt järgmistesse keeltesse: läti, rootsi, leedu, vene, ukraina, soome, inglise, itaalia, taani, tshehhi, slovaki, moldaavia ja ümberjutustusena ka veel mitmesse teise keelde. (AJARATAS/VES).

A. Kalmeti matused

Lund, (EPL) — Siin maeti S:t Olofi kabelis majandusteadlane Alfred Voldemar Kalmet, põline lundilane, rohkete kaasmaalaste ja akadeemiliste vendade osavõtul. Matusetalitust toimetas õp. Karl Laantee, kadunu kaasvilistlane korp! Rotaliast.

Altari ees asetsev sark oli ümbritsetud pärgade ja lille% dega eesti värvides, kuna kirst oli kaetud korp! Rotalia lipuga. Auvalves seisid kaasvilistlased Esko Daniel, Toivo Ennok, Madis Laas, Helmut Riispere ja Ants-Mihael Uesson. Järelhüüdeid laususid ja pärgi asetasid Ilo Käbin Rotalia poolt, Harald Viirsalu Eesti Korporatsioonide Liidu Lõuna-Rootsi Koondise poolt ning Emilie Kiive Lundi eesti seltskonna nimel. Avaldati kaastunnet kadunu abikaasale ja pojale. Matusetalitus lõppes Aaviku "Hoia Jumal Eestit" vaiksetel helidel orelil Eha Põhlilt.

Hiljem oli peiekohv Grand Hotellis, kus kadunu elukäigust kõneles kaasvil! Toivo Ennok. (OV.)

Saagpaku Eesti-Inglise suur sõnaraamat trükis

TORONTO (EPL KIRJASAATJALT) – Kauaoodatud dr. Paul Saagpaku eesti-inglise sõnaraamat on ladumisel ning selle ilmumine ei ole enam mägede taga. Selle söömustava teatega esines 22. märtsil Torontos Tartu Instituudi poolt korraldatud loenguõhtul sõnaraamatu autor, kuid ta oma sõnaraamatust kõneles ning andis teose ilmumisega seotud seikadest, raamatu ulatusest ja iseloomust tiksikasjalise kogupildi.

Nagu selgus, on sõnaraamatu saamislugu juba enam kui 25 aastane. Kuigi küllalt pikk aeg, ei ole see sellise suurteose puhul kuidagi erakordseks nähteks.

Kodu-Eestis ilmunud Õigekeelsuse sõnaraamatu koostamisel töötasid kolm meest (Kindlam-Nurk-Raid) 12 aastat ning suure Eesti õigekeelsuse sõnaraamatu juures töötas J.V. Veski ligi 20 aastat. Sama toimub välismaadel, kus suurte sõnaraamatute puhul töötavad arvurikkad erikollektiivid aastaid.

Paul Saagpakk onteinud oma suursõnaraamatu koostamise töö üksi. Peale teiste keele- ja asjatundjate on sõnaraamatu käsikirja lugenud ja esitanud omapoolseid soove ka kadunud Johannes Aavik.

Öieti valmis sõnaraamatu käsikiri juba 1962. Vahepealsete aastate kestel on sõnaraamatut mitmeti täiendatud, viimistletud ja täpsustatud. Nüüd ladumisel olevat käsikirja on 9000 masinkirja lehekülge. Trükkimineku on teinud võimalikuks Yale ülikooli kirjastus ja on võimalik, et sõnaraamat saab valmis lähema paari aasta pärast.

Kõneleja rõhutas, et sõnaraamatu koostamine üldse ja eriti eesti keele tõlkimine vöörasse keelde on aegavõttev töö ning vajaks üldteadmiste poolest entsüklopedisti. Töö teevad keelelisest küljest keeruliseks eesti keele grammatika etümoloogilised ja süntaktilised iseärasused ja eriti välted.

Raamatusse on võetud Õigekeelsuse sõnaraamatu sõnad, sealjuures rohkesti liitsõnu, teaduslikust terminoloogiast pärinevaid sõnu, tehnilisi oskussõnu, rahvusvahelisi võõrsõnu, slängi, vulgarisme ja mõnda muud, millede loetlemine viiks üksikasjadesse.

Üldiselt taotleb sõnaraamat teatavat kompromissi Johannes Aaviku ja J.V. Veski koolkondade vahel. Aaviku neologisme on sisse võetud, kuid uudissõnade puhul on need vastavalt raamatus märgitud.

Muutetüüpide arvu on koondatud ja vähendatud. E. Muuk'il on neid 845, Saagpaku sõnaraamatus vaid 594. Inglise keele osas on autor jäänud üldiselt briti keelepruugi juurde. Oma seletuste saateks demonstreeris kõneleja proove käsikirja lehekülgedest, korrektuuridest ja masinal laotud proovilehekülgedest.

Ladumisel olev umbes 1200 leheküljelne raamat ületab oma mahu ja sõnade arvu poolest meie varemilmunud suured sõnaraamatud, nagu Wiedemanni, Eesti õigekeelsuse sõnaraamatud Silveti inglise-Eesti sõnaraamatu ja Saareste "Eesti keele mõistelise sõnaraamatu". Nii on Saagpaku eesti-inglise sõnaraamat oma sõnavara mahu poolest mitmekordselt suurem Silveti sõnaraamatust. Samuti on raamat oma lehekülgede arvu ja sõnavara hulga poolest suurem soome, läti ja leedu vastavaist sõnaraamatuist.

"Keel on see, mis teeb rahva rahvaks. Ilma keeleta ei ole enam rahvast." ütles prof. Saagpakk. Keele säilitajana ja sõnavaramuna on sõnaraamatul suur tähtsus. Kõigepealt võimaldab sõnaraamat eesti kultuuriloomingu kättesaadavaks tegemist ingliskeelsele lugejaskonnale. Tõlketööde sooritamisel tuleb tegijalle teosest äraarvamatult suurt abi. Huvitava üksikasjana märkis kõneleja, et sõnaraamatus puuduvad hääldamisjuhendid. Eesti keel on selleks küllalt foneetiline, et selle häälda-misega tulevad toime ka võõrkeelsed lugejad.

Seniseid toetusi ja oma isiklikku tööd arvestades on sõnaraamatusse juba paigutatud umbes 150 000 dollarit, mis tähendab paari maja ostuhinda. Yale ülikool kirjastab sõnaraamatu kasu taotlemata. Tegemist on umbes 110 000 dollarilise kulude-eelarvega, milliste kulude tagasilaekumist ülikool muidugi arvestab. Praeguste kalkulatsioonide kohaselt tuleb raamatu eksemplari hinnaks 100 dollarit.

Professor oli koenguks kohale sõitnud Massachusettsi ülikoolist, kus ta töötab moodsa inglise kirjanduse professorina.

Loenguõhtu avas ja ütles sellele tänu- ja lõpusõnad Tartu Instituudi poolt dr. Meerna (KAK).

Läti kunst Eesti Majas

1.—3. aprillini oli Eesti Majas võimalus vaadata läti kunstniku Alberts Lasmanise (1921—1976) mälestusnäitust, mille avas kunstnik Strovalds. Näitus sisaldas terve rea õlimaale, akvarelle, guashshe ja joonistusi, mis on kunstniku järelejäänud loomingust välja valitud kunstnik Laris Strunke poolt.

Albert Lasmanise kunstnikutee on tüüpiline 1944-nda aasta noorele põgenikule. Lahkunud vara kodumaalt jäi kunstiharidus seal saamata. Siin aga tõmbasid majanduslikud olud selle taotlemisest kriipsu läbi. Kuigi Lasmanis on autodidakt, kuigi ta töötingimused ja -võimalused on olnud leivatöö, perekonnamurede ja tervislike häirete tõttu piiratud, on elav huvi kunsti vastu kõige kuiste siiski suutnud mõndagi korda saata. Väljapanekute arv ulatub üle 50, nii siis küllalt ulatuslik, mistõttu ka tase pisut ebaühtlane. Kahju, et ühelegi tööle ei ole lisatud aastaarvu, mis laseks kunstniku arengukäiku kronoloogiliselt jälgida.

Lasmanise töod asuvad figuratiivse ja abstraktse piirimail. Osa töödes on ta peagu rõhutatult realist (teatavad maastikud.), osas aga lähedal abstraktse ekspressionismi kujutamisviisile (muusikaainelised guashid). Õlimaalide juures võib omakorda eraldada kahte maalimisviisi: osa töid on kerged, õrna kattevärviga, teised rasked, paksu, opaakse värvi peidus.

Esimestest nimetaksin eriti "Portreed", mis on õrn, väga tundlikult maalitud. Paljas paberipindki kõneleb kohati kaasa nagu monotüüpias: õrn vajutus klaasplaadilt, mis jätab mõned vastuvõtva pinna osad õheda värviga.

Teist maalitüüpi võiks esindada "Hus i trädgården", kus maali figuratiivne osa on raske sinirohelise värvi peidus. Õlides, samuti akvarellides, on tunda kubistlikku vormimõju, osa maale on aga üsna lihtsad soojad realistlikud maastikupildid.

Akvarellides on ühelt poolt klassilise akvarelli õrnust ja õhulisust ("I blästen", "Genomskinlighet" jt.). Seal kõrval on aga töötlemist peagu kuiva pintsliga, mis on nagu kraapinud paberile kivi joonestiku ("Innesluten av klippor"). Nii õlis kui akvarellis on rafineeritud värvikombinatsioone: türkoos, violetne, roheline. Näit. "På väg uppåt", "Perspektiv från sjön", "Sjö i fjällen" (akvarellid!), raskemaid sinorohelisi toone õlides.

Alberts Lasmanis: Maastik, akvarell.

Kõige vähem figuratiivset vormi on guashides, mis peamiselt püüavad vahendada muusikalisi temposid. Muidugi on "Adagio", "Lamentoso" ja "Largo" raske, läbipaistmatu värvikatte all, kus tume taevas pressib ja vajutab. Ainult "Sherzo" "ruudud" on rõõmsamad ja kergamad.

Joonistustest jäi meelde "Av en rot" ja paar õrna aktijoonistust. Hoopis teist laadi olid julged tugeva joonega "Män" ja "Vid havet".

Oli huvitav tutvuda naaberrahva kunstnikuga, kelle töid ei ole olnud juhust varem näha. Alberts Lasmanis on tundliku silmaga maastikumaalija, kes on võimeline tabama peeneid varjundeid nii vormis kui värvis. Kahju aga, et ta ei saanud kõiki siledamat rada, mis kahtlemata oleks soodustanud ta ande täielikku väljaarenemist.

Ta tööde mitmekesine stiil jätab teataval määral mulje otsivast eklektikust, kes veel lõplikult ei ole leidnud pärisennust. Osaliselt peab kahetsema ka tööde piiratud formaate (isegi õlide puhul), millek samuti on kõige muuga ühised põhjused.

EEVI END

Meeldiv muusikaõhtu Osakonna noortele

Reedel toimus Eesti Majas Stockholmi Eesti Osakonna poolt korraldatud muusikaõhtu, millest võttis osa umbes poolsada noort ja ka vanemat muusikahuvilist.

Muusikaprogrammi raskuspunktiks oli Eduard Tubina Süit eesti tantsuvõisidest mille esitasid Alfred Pisuke (viiul) ja Harri Kiisk (klaver). Nagu kord varemgi, analüüsis ja kommenteeris Harri Kiisk süiti enne esitust, illustreerides oma kommentaare katkenditega.

Alar Lange (klarnett) kandis ette Toomas Tuulse klaverisaatel kolm soolopala: Hans Åke Gäfverti Fantaasia klarnetile, Woody Hermani Yird Bird Shuffeli ja improvisatsiooni Tir Roof Blues.

Alt anne-Mari Horm-Asker esitas Camille Saint Saensi aaria ooperist Simson ja Delila, Gabriel Fauré laulu Nell ja Artur Kappi laulu Nõmmeallik, klaveril saatis Harri Kiisk.

Alfred Pisuke ja Anne-Mari Horm kandsid ette Kaljo Raidi Fantaasia g-mollis, mis kirjutatud Karl Ristikivi luuletuse "Hårsfjärden" sõnadele.

Lõpuks esitati Kaljo Raidi uudisloomingut, mis sisaldas peale muusika siltide näitamist ja tegutsemist täpse aja järgi. Teose pealkirjaks oli Kooskõlas kõlgega ja see oli kirjutatud Ivar Ivaski tekstile.

Publik võttis esitatu soojalt vastu, eriti Harri Kiiski analüüsi Tubina teose kohta ning teataval määral "happeningi" iseloomu kandva lõpppala, mille esitasid Anne-Mari Asker-Horm, Liis Jaanivald, Alfred Pisuke ja Harri Kiisk.

Muusikaõhtu lõppes meeleolukas omavahelise koosviibimisega.

Veskijärve-ühing pidas koosolekut

Veskijärve saun. Ees vabaõhuühingu esimees Ray Alla.

Vabaõhuühing "Veskijärve", mille eesmärgiks on loodusekaitse ja vabaõhuelu edendamine ning norsoo õppetamisele ning ettevalmistusele kaasaaitamine, pidas oma peakoosoleku Hägersteni kiriku noorteruumes. 130 osatähest oli esitatud 78, 18 osavõtja poolt.

Koololeku juhatajaks valiti Evald Uustalu ja protokollijaks Hillar Kristel. Aruanded kinnitati ning võeti vastu tegevuskava ja eelarve 1977. aastaks Majandusaruandes olid sissetulekud ja väljaminekud tasakaalus. 6.796 krooniga. Sissetulekute poolel oli toetus Sihtasutis "Tulevikult" kr 2.500, Balti Humanistide Ühingult kr 500, St. Göranl Kommiteelt kr 1.574, üksikisikutelt kr 1.059.

Suurimaks kulupostiks oli kinnisvara remont kr 3.733, mis peaasjalikult hõlmas elektriinstallatsiooni uuendamist ja uute plast-põrandakatete panemist tubadesse, kööki ja esikusse. Kuna kõik tööd tehti talgute korras, siis rõmondisumma sisaldas ainult materjalide muretsemist. Teisel juhul oleks summa tõusnud mitmekordseks.

Eelarve 1977 oli tasakaalus 5.000 krooniga, millele lisandub elektrivalgustuse sauna viimine, mida peakoosolek vajalikuks pidas ja ka vastava otsuse tegi nii tegevuskava, kui ka eelarve täiendamiseks.

Käesolevaks tegevusaastaks kujunes Veskijärve juhatus järgmiseks: Ray Alla (esimees), Heino Annik, Tiit Nurmela, Johan Haabma, Mihkel Lilienthal, Heldor Joa ja Artur Kõdar. Asemikeks valiti Edvar Kvellsten, Verner Saartok ja Udo Tohver ning revisjonikomisjoni Sven Hanson ja Lembit Klemmer ning asemikuks Hillar Kristel.

Tegevuskalendrist aprillis ja mais leiame skautlike noorte nädalalõppe Veskijärvel, Gilwelli kokkutulekut, Sõrmiandi matka, küttepuude talguid, kalameeste saunapäeva ja veel palju muud.

Veskijärve osatähe hinnaks on kr, 500 nin toetused, näiteks elekrivalgustuse sauna viimiseks, on teretulnud Veskijärve postiarvele nr, 55 76 11-0. Ka raadioid on vaja. Kui keelelgi peaks neid üle olema, palutakse teatada majavanemale, Heldor Joale tel. 08/45 10 36.

Höjd skatt på personbilar och motorcyklar

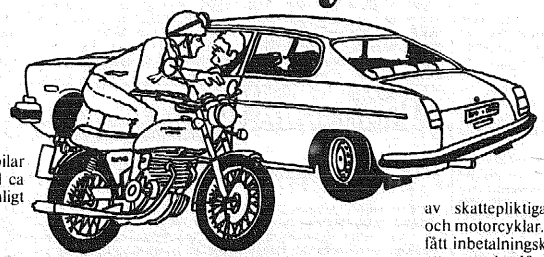

Fordonsskatten för personbilar och motorcyklar höjs med ca 75% fr o m den 1 april 1977 enligt beslut av riksdagen.

Särskild inbetalning av fordonsskatt

På grund av skattehöjningen skall en extra inbetalning av fordonsskatt göras för tiden from 1 april 1977 t o m sista månaden i skatteåret. Den som ägde fordonet vid ingången av april 1977 är skyldig att betala skatten. Det antal månader som den särskilda inbetalningen omfattar framgår av tabellen.

Inbetalningskort kommer i april

Under senare hälften av april sänds inbetalningskort till ägare av skattepliktiga personbilar och motorcyklar. Den som inte fått inbetalningskort är skyldig att senast den 10 maj anmäla det till länsstyrelsen. Länsstyrelsen sänder då nytt inbetalningskort till den skattskyldige.

Skatten skall betalas senast den 16 maj, annars får fordonet inte användas. Om skatten betalas för sent kan restavgift komma att tas ut.

Slutsiffra i fordonets registreringsnummer	Sista månaden i skatteåret	Antal månader som den särskilda inbetalningen omfattar
0	mar 1978	12
9	feb 1978	11
8	jan 1978	10
7	dec 1977	9
6	nov 1977	8
4 och 5	aug 1977	5
3	jun 1977	3
2	maj 1977	2
1*		

* För fordon med slutsiffra 1 görs den extra inbetalningen för en månad i samband med den ordinarie betalningen i april.

Information om inbetalningen lämnas av länsstyrelsens bilregister.

RSV RIKSSKATTEVERKET

STATENS TRAFIKSÄKERHETSVERK

• Teised lehed

BANDIITLIK REKLAAM

Toronto Vaba Eestlane kommenteerib hiljutist lennukihõivamist itaallase Porcari poolt, kes üle võttis hispaania Iberia lennuki ja käsutas piloote ringi sõitma Aafrika ja Euroopa lennuväljadele koos kolmelikmelise meeskonna ja 13 reisijaga:

Nagu nüüd selgub, oli bandiidil väga "kaaluv" põhjus lennuki ülevõtmiseks. Ta kirjutab nimelt ühe itaalia ajakirjaniku kaasabil raamatut oma seikluslikkast elust ning raamatul puudus viimane peatükk ja reklaam. Ning need mõlemad probleemid lahendas Porcari lennuki ülevõtmisega, 140.000 dollarilise lunaraha väljapresimisega ja süütute inimeste mitmepäevase terroriseerimisega ning ringisõitmisega. Kogu maailma ajakirjandus on Porcari kirjaniku talendi ja tema teose reklaamimisel väga helde ning kui see raamat ükskord päevavalgust näeb, siis on tasuta reklaam teinud suure eeltöö suureks läbimüügiks ja hea ärі tegemiseks.

Oleks kindlasti palju ausam ja õigem kui bandiidite "kirjanduslikust loomingust" ajalehtedes üldse ei kirjutata ning nende mälestusi ja memuaare täielikult ignoreeritakse. Kuid läänemaailma ajakirjanduse janu sensatsiooni järele on suur, sest sensatsioon toob kaasa rohkem lugejaid ja sellega ka rohkem raha. Ning raha eest tehakse reklaami isegi bandiitidele ja mõrvaritele.

Eetris toimub äge külm sõda Lääne ja Ida raadiote vahel

Paljude aastate jooksul oleme võinud kuulda ja lugeda detentest, s.o. vajadusest pinge või surve vähendamisest riikide vahel. Suurel määral on see jäänud öönsateks fraasideks, millel ei ole senini tegelikku katet. Meie ei ole näinud kuskil oluiist relvastuste ega söjalise valmisoleku vähendamist. Uurimistööd kohutavamate ja võimsate relvade leiutamiseks käivad pidevalt, samuti ei ole märgata tagasiminekut relvakaubanduses riikide vahel.

Detenteks või lödvenemist riikide vahelises läbikäimises on olnud vähe märgata ja võib isegi öelda, et pinge vähenemise asemel oleme võinud märgata pinge suurenemist.

Seda pinget võime märgata ka suurvõimude vahelises raadiosaadetes. Söda mis käib eetris on üks osa söjalisest tegevusest. Raadiosaated, mis on sihitud kuulamise jaoks teistes riikides, on viimaste aastate jooksul laienenud. Saatejaamu on tulnud juurde, saated pikenevad ja eri keelte hulk on suurenenud.

AMEERIKA HÄÄLED

USA finantsieerib peamiselt kolme raadiosaatjat. Suurim neist kolmest on Voice of America, VoA, või eesti keeles Ameerika Hääl. Selle peakorter asub Washingtonis. VoA on tihedas ühenduses USA välisministeeriumiga, US Information Agency kaudu. VoA uudismaterjalid tulevad peamiselt nende oma korrespondentiddelt ja need on kooskölas USA välisministeeriumi seisukohtade ja poliitikaga. Tavaliselt on esimese uudiste hulgas midagi USA presidendist või välisministrist.

Radio Free Europe, RFE, alustas oma tegevust 1950 aastate alul. Saatja on klassifitseeritud kui privaatmitte-kommersiaalne raadiosaatja. Selle asukoht on Münchenis, Saksamaal. Radio Free Europe körvale loodi hiljem veel teine saatja, Radio Liberty, RL, ka Münchenis.

Mölemad Müncheni jaamad saavad oma majandusliku aluse USA kongressi kaudu. USA majanduslikku panust köigile neile kolmele saatejaamale arvestatakse umbes 100 miljonile dollarile aastas. Umbes poole sellest summast saab VoA.

Raadiosaadete sihiks on varustada Ida-Euroopamaid (ja ka ülejäänud maailma, kuhu vaba informatsioon ei pääse) uudistega nende endi keeltes. Raadiosaadete löppsihiks on, et neist kujuneks vastavate rahvaste kodusaatjaid.

Vahel on esinenud kriitikat nende saatejaamade vastu USA:s. Kritiseeris näiteks senaator Fulbright, kui ta USA senatis nimetas neid raadiosaatjaid "Külma söja reliikideks". Kriitika peale vaatamata on USA oma saatjaid ja nende tegevust laiendanud. Teatavasti on ju näiteks Raadio Liberty alustanud saateid eesti keeles.

Lääne võimsaim ringhäälingon Ameerika Hääl, Voice of America. Pilt tehnilisest tsentraalist.

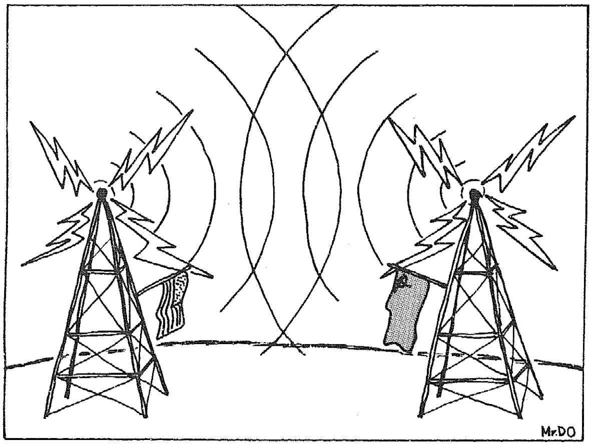

Kaks eetrihiiglast vastamisi.

NÖUKOGUDE HÄÄLED

Raadio arengut ja selle osatähtsust märkas juba Lenin 1917. a. Pärast enamlaste võimuletulekut Venemaal alustasid nad raadiosaadetega välismaale. Lenini kava oli teha raadiost rahvusvaheline, paberita ajaleht, mis töötaks revolutsiooni heaks kogu maailmas. See oli aga siiski väiksemööduline tegevus. N Liidu raadiosaated välismaale kasvasid alles pärast Teist maailmasöda.

NL suuremad saatejaamad on Moskva Radio ja Radio Peace and Progress (Rahu ja areng).

Raadio Moskva on maailma köige suurem üksik raadiosaatejaam. Selle saated toimuvad 178 tundi ööpäeva jooksul ja 64 keeles. Radio Moskat loetakse riiklikuks saatejaamaks ja see kajastab Moskva ja Kremli ametlikke seisukohti.

Seevastu on Radio Peace and Progress allutatud nn avalikkuse organitele, ja selle kohati väga agressiivne toon kajastavat Nöukogude Liidu rahvaopiniooni ja olevat selle arvamine. Nagu Kremlist teatatakse, ei tulevat vötta Peace and Progressi saateid NL avaliku poliitikana.

Lisaks neile kahele saatejaamale on N Liidus veel 10 saatejaama, mis tegutsevad saadetega välismaale. Sellesse gruppi kuulub näiteks Tallinna Raadio, millel on rootsikeelsed saated ja saated väliseestlastele.

Vene välissaadete sihiks on esmajoones anda informatsiooni organisatsioonidele, mitte üksikisikutele. Kui palju vöiks olla saadete kuulajaid, seda on väga raske arvestada, ja andmeid selle kohta on väga raske leida.

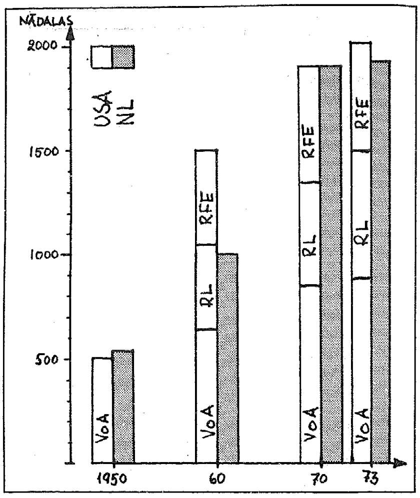

USA ja N. Liidu välissaadete volüümi arenemine 1950—1973.

SEGAJAD

Raadiolained ei vaja viisat ega passi ja ületavad riikide piirid politseist ja tolliametnikest hoolimata.

Pärast teist maailmasöda sulges Stalin N. Liidu ja teised Ida-Euroopa riigid läbikäimiseks. Tal tuli ka sulgeda ka tee raadiolainete juurdepääsule. Selleks vöeti tarvitusele välissaadete segajad. Segajate töttu saabuad saated moonutatud kujul kuulajale ja on ebamugavad kuulata. 1952 oli kogu Ida Euroopa (väljaarvatud Jugoslaavia) kaetud segajatega. Segajate käigushoidmine on väga raske ja kulukas ettevöte.

Nii oli ainult N. Liidus vaja umbes 2000 segajat. Vaatamata suurele segajate arvule ei saanud ikkagi välismaasaateid takistada. Näitena vöib nimetada, et 1956 Ungari mässu kohta tungisid BBC teated läbi segajate ja olid Moskva ülikoolis teadaannete tahvlil.

Enne julgeolekukonverentsi 1973 Genfis piiras N. Liit välissaadete segamist. Sellest ajast tarvitatakse nn. selektiivset segamist, segamiseks valitakse ainult teatud saated. Kuuldavasti on Radio Liberty eestikeelsed saated sellise selektsiooni all!

Mölemate blokkide (USA ja NL) raadiosaated on kuuldavad üle terve maailma. Juurde on tulnud uued raadiosaadete lahinguväljad Aasias, Aafrikas ja Ladina-Ameerikas.

Peale N. Liidu ja USA saatejaamade tegutsevad veel teised väga suured selle laadilised saatjaid. Nii toimuvad väga ulatuslikud saated Radio Pekingilt ja Albaania Raadiolt. Ka Rootsil on välissaated, aga need ei ole eriti arvikad.

N. Liit on ameeriklastelt nöudnud, et nad sulgeksid oma Müncheni jaamad. Sellele olevat ameeriklased vastanud, et neid saateid ei vähendata enne, kui on toimunud tegelik relvastuste vähendamine. Ameeriklased arvestavad, et nende söjalise valveoleku kulud ja söjaväelised väljaminekud suureneksid, kui nende Müncheni saated löpetaksid oma tegevuse.

Möeldav oleks, et USA vastutasuks oma Müncheni saadete löpetamisele vöiks nöuda vaba informatsiooni vahetust Ida-Euroopa ja Lääne-Euroopa riikide vahel.

Sellest olukorda N. Liit oma praeguse riigikorra juures ei saa lubada. Järelikult kestab raadiolainete söda eetris edasi ka lähemas tulevikus.

MR. DO

Kodumaal vangistatud vabadusvõitlejad

Ajakiri Rahvuslik Kontakt on seoses Esinduse üleskutsega, abistada vangistatud vabadusvöitlejaid ja nende perekondi, avaldanud "poliitilistel" pöhjustel arreteeritud, süüdimöistetud ja vangilaagrisse saadetud kaasmaalaste nimestiku, mis sisaldab 37 nime. Lisaks kolme vanglast vabanenu ja kaheteistkümne surmamöistetu nimed.

Suure osa nimede puhul puuduvad kahjuks lähemad andmed vanaduse, elukutse, vangistamise pöhjuse ja karistusmäära kohta. Osa puhul on andmed siiski olemas. Nn. Tartu protsessis 1969 on vangi 2,5—5 aastaks möistetud "relvade hoidmise ja salajase organisatsiooni loomise eest" Raivo Lapp, Enn Paulus, Sven Tamm ja Andres Vösu. Narva protsessis on 15 aastaks sunnitööle möistetud "politseiteenistuse eest saksa okupatsiooni ajal" Johannes Jaakob ja Alfred Kirotosk.

Tallinna protsessis on 5—6 aastaks range rezhiimiga laagrisse möistetud "nöukogudevastase agitatsiooni ja propaganda" eest Artjom Juskevitsh, Mati Kiirend (Amnesty Internationali kaitsealune), Kalju Mätik ja Sergei Soldatov.

Metsavendadena ja "söjakurjategijatena" on vangi möistetud (enamiku puhul karistusmäär teadmata) Anton Elias, Ülo Ird, Jaan Kalju, Kaarel Körboja, August Mölder (Erna-pataljoni liige), Taido Türk ja Edgar Vaikma.

Rea vangide kohta on olemas lähemaid andmeid: Andres Ehin oli ajaleht "Sirp ja Vasar" peatoimetaja, tema tema "kriitiline" käsikiri leiti ühe kodumaalt lahkuva kaasmaalase juurest. Teet Kallas on noorkirjanik, kes protesteeris Tshehhoslovakkia okupeerimise vastu. Aleksander Leets läks Rootsist tagasi kodumaale. Jaak Leivand katsus "loata" piiri ületada.

Toivo Praks on vangis puutunud kokku Vladimir Bukovskiga. Villem Saarte olevat levitanud "Eestise iseseisvuse taastamiserakonna loomise" mötet. Theodor REinhold oli saksa okupatsiooni ajal Tartu üliöpilaskonna esimees ja olnud metsavend.

Lähemad isiklikud andmed puuduvad järgmiste vangide kohta: Peeter Einasto, Sven Kreek, Ilmar Lill, Tönis Merila, E. Nurmsaar, Jüri Pentman, Bruno Saar, Voldemar Schultz, Iivo Waldman, Karl Vares (kannab 25-aastast karistust), Karl Kiviloo.

Vangist vabanenud on Mark Niklus, kes oli vangis alates 1959. aastast, vabanes, arreteeriti uuesti oktoobris ja vabastati detsembris 1976. Enn Tarto oli vangis alates 1962-st aastast. Juhan Valdman möisteti 12 aastaks sunnitööle 1968 seoses Tshehhoslovakkia okupeerimisega, vabanes 1976.

Surmaotsuseid on tehtud kolmel juhul, aga need olevat muudetud eluaegseks sunnitööks eriti rasketel töödel. Narva-protsessis 1974/75 möisteti Omakaitses oleku ja metsavendluse eest surma Herman Kaljula, Eduard Külv, Vladimir Merilo, Johannes Ojavere ja Ilmar Sillard. Pihkvaprotsessis 1973 möisteti 37-das politseipataljonis teenimise ja koostöö eest sakslastega surma Johan Aluoja, Bernhard, Kangur, August Kukk, Valter Kukk, Enn Oodla ja Ernst Pähn. 1972 on metsavendluse eest surma möistetue Herman Sikk.

Kanadas "kolivad" amatöörkalastajad talveks järvede jääle eriliste kalastusmajakestega, kus on võimalik end püügi vaheajal soojendada ja kus asuvad püünised. Need majakesed peavad aga olema jäämineku eel kaduma. Tänavu oli Simcoe järvel tähtpäevaks 15. märts ja eestlased vedasid oma kalamajad ära talgukorras. Pildil veavad E. Jukk, F. Aadli, E. Martinson ja E. Lood.

Eksamid

Melbourne ülikooli majandusteaduskonna Austraalias löpetas Bachelor of Commerce kraadiga Allan Mikkor. Sama ülikooli arhitektuuriosakonna löpetas Bachelor of Architecture kraadiga Peep Erik Möisa. Melbourne ülikooli loodusteaduskonna löpetas B Sc kraadiga geoloogia ja kaevanduste alal Toomas Taimre. Tema vanem vend Ilmar Taimre saavutas möödunud aastal samas ülikoolis magistri astme — Master od Science.

Poola opositsioon:

Valitsust tuleb sundida!

Ida-Euroopas viimasel ajal tekkinud protestiliikumistest on Poola oma köige tugevam ja levinenum. Vastandina N. Liidule ja Tshehhoslovakkiale, kus protesteerivad väikesed haritlaste grupid, on opositsioon Poolas levinenud töölistele. Seda töendavad toiduaineterahutused suvel, mis kohati vötsid mässulise ilme. Mässust osavötjaid on karmilt ja ülekohtuselt karistatud, aga opositsioon rahva hulgas kääirib edasi.

Dagens Nyheteri kirjasaatja on küsitlenud olukorra suhtes kolme poola teisitimötlejat — endist ministrit, noort ülikooli öppejöudu ja katoliiklikku kirjanikku.

Wladyslaw Bienkowski, 70, kommunist ja endine minister, pensionär:

"Kaotasin kannatuse, 1968, kui parteis vöttis vöimu peagu fashistlik element. Ma pole kunagi olnud usklik kommunist, käin Marxi pöhimötte järgi — köiges kahelda.

Gierek on väga tugeva surve all Moskva poolt, tal on raske. Poolas on toimunud plahvatused kindlate ajavahemike järgi — 1968, 1970, 1976. Need plahvatused vapustavad N. Liidu poolt meile pealesurutud süsteemi, mis on vastuolus Poola vanade demokraatlike traditsioonidega.

Pöördepunktiks kommunismi ajaloos oli lääne parteide eemaldumine vene omast. Nöukogude survevahendid teisitimötlejate vastu laiendavad kuristikku ida ja lääne parteide vahel. N. Liit on surmahirmus demokraatia eest omal maal."

Antoni Mcierewicz, 28, vallandatud ülikooli öppejöud ladinaameerika kultuuride alal:

"Olen demokraat läänelises möttes, sooviksin muuta praegust süsteemi rootsi sotsiaaldemokraatia sarnaseks.

Gierek pidi teataval määral rahva survele järele andma ja vähendama tööliste karistusi. Praeguses Poolas on vöimatu midagi saavutada, kui ei avaldata survet valitsusele. Aga järeleandmised polnud küllaldased. Meie nöuame, et politsei tunnistaks, et ta on tarvitanud toorest vägivalda tööliste kallal.

Esimest korda on opositsioonis liitunud töölised ja haritlased. Köik nöuavad muudatusi demokraatia suunas. Tuleb ehitada üles iseseisvaid organisatsioone, see on ainus tee. Ei maksa loota, et partei muutuks liberaalsemaks."

Stefan Kisielewski, katoliiklik kirjanik, kes pole 18 aasta jooksul Poolas saanud avaldada ühtki raamatut:

"Olen nn. lubatud katoliikliku opositsiooni esindaja parlamendis. Kirjutan igal nädalal kroonikat katoliiklikus nädalalehes, mis on Poola ainus parteist olenematu väljaanne.

Gierek alahindab avalikku arvamist, partei on halvasti informeeritud sellest, mida rahvas tahab. Riik ei oska kohelda poola erapöllumajandust ja teostab liiga palju investeerimisi.

Poola rezhiim on vabam kui mujal Ida-Euroopas. Me erineme kolmes asjas teistest: erapöllumajandus, paremad vöimalused lääneriike külastada ja tugev katoliku kirik. Olen vöidelnud kirjanduse eest ja sotsialistliku realismi vastu."

Köik kolm opositsionääri on tagasihoidlikult optimistlikud ja lubavad oma vöitlust jätkata.

†

Armast unustamata abikaasat

Jüri Päri

Sünd. 29/11 1898 Hanilas
Surn. 10/4 1977 Eskilstunas

mälestavad sügavas leinas

ELISABETH

VENNAD ja SUGULASED
Eestis

– – –

Matusetalitus toimub Ljusets kabelis 29. apr. 1977 kl. 14.

†

Oma kauaaegset juhatuse liiget

Jüri Päri

mälestavad

EELK ESKILSTUNA KOGUDUS
ja
ÕPETAJA

†

Armas EELK Eskilstuna Koguduse kauaaegne kassapidaja

Jüri Päri

Mälestavad kurbuses

ELSA ESKO
KUSTAV JÄRVLEPP
JOHANNES KIVIMÄGI
PHILIPP SELLI
ALBERT SÄINAS
ELSA TIKAS

– – –

Ustavalt Sa töötasid.
Valkselt siit lahkusid!

†

Väga armast sõpra ja head tuttavat

Jüri Päri

mälestavad leinas

LINDA ja VOLDEMAR

JUTA ja VAIKE
perekondadega

†

Jüri Päri

mälestavad

LINDA POOM

Perekonnad:
ELISTE
PAHV
VEERTEE

ja avaldavad lesele kaastunnet.

†

Armast koolivenda

Martin Köstner'it

mälestab

AUGUST SOE
abikaasaga

†

Minu unustamata armas abikaasa

Erich Kurss

Sünd. 5/1 1908 Tartumaal
Surn. 4/4 1977 Stockholmis

Valusas leinas

ABIKAASA

OMAKSED
Eestis ja Kanadas

– – –

Sind tänutundes mälestame!

– – –

Matusetalitus toimub kolmapäeval, 27. aprillil kell 14.00 Jakobi kirikus.

†

Oskar Airik

Sünd. 19/6 1895 Imaveres
Surn. 4/4 1977 Tallinnas

SILVIA
HARRI
MARIKA
STEN

– – –

I Kor. 13,12

†

Isiklikku ja perekonnasõpra

Jüri Päri

mälestavad

TÕNU ja SALME AASMAA

JOHANNA ANDKA

MIHKEL ja ÕIE JÜRIS

EDUARD KARJEL

SALME KIROTAR

AUGUST ja EDITH KORJO

JUHAN ja HILDA MERIMAA

NIKOLAI ja HELMI VAHER

Minu soojim tänu kõigile minu abikaasa

Voldemar Kaasik'u

ärasaatmisel ülesnäidatud sõbraliku osavõtu, ilusate lillede ja laulu eest.

EVI

Täname kõiki, kes minu armsa abikaasa ja meie unustamata ema

Veera Mõistlik'u

surma puhul meile kaastunnet avaldasid ja tema hauda lilledega kaunistasid.

VERNER
MATI, MARE, HENN

Südamlik tänu kõigile, kes minu armsa eluseltsilise ja isa

Alfred Woldemar Kalmet'i

ärasaatmisel meile soojalt kaasa tundsid.

META
GEORG

Eesti. . .

Alg. lk. 1

Mingisuguseid auameteid selles koosseisus ei ole. Auametid on vaid Peakomitee juures leiduvas aukolleegiumis. Peakomitee moodustamine oli aegaõõtev, sest vajalik oli saavutada eelkokkulepped erinevate ringkondade vahel. Esitatud nimekiri oli organisatsioonide koosolekul esilagne ja puudulik. Nüüd täiendati seda mitmes sektoris ja momendil on peakomitee ja rev. komisjoni hulgas ka 11 naist.

Organisatsioonide koosolek teatavasti valis Peakomitee esimeheks Richard Norvelli, teised Peakomitee liikmed valiti aga üheskoos, en block. Nüüd jagati ametid peale kooptеerimist juba ametlikus korras.

Peakomitee abiesimeesteks on Leo Karupää, Aksel Mark ja Ivar Paljak, peasekretäriks Alur Reinans, sekretärideks on Epp Anderson, Ene Kikerpuu, Alfred Põldma ning Anne-Liis Raud.

Majandusala PR-juhiks on Albert Meerik, majandusjuhiks Harri Härm, laekuriks Herbert Ilr, juriidiliseks nõuandjaks Jaan Vilval.

Erinevate Peakomitee toimkondade juhtideks valiti: konverentsid — Lola Puusepp, väliskülalised — Aksel Ausmaa, pidustuste ruumid — Leelo Pukk, majutus — Rein Puusepp, noorteüritused — Maria Kiisk, kergejõustik — Tanel Moora, pallimängud — Räit Joandi, maalmalaager — Sven Hanson, rahvapidu — Eldor Velliste, liikumislavastused Ernst Idla ja Ingrid Idla, laulupidu — Jüri Raid, rahvatants — Udo Tohver, kunst — Otto Paju, muusika — Harri Kiisk, kirjandus — Kalju Lepik, kirik — August Raidur, ajakirjandus — Juhan Kokla, rongikäik — Agu Kriisa, erülesannetega kuuluvad peakomiteesse veel Raivo Randes ja Andres Küng.

Mitmes erialalises osas (nagu laskesport, teater, sõjaveteranide pidu ja kongress) otsustati pöörduda vastavate organisatsioonide poole sobiva isiku leidmiseks. Ka spordiballi, näituste ja transpordi osas selgub isikuline koosseis järgmiseks koosolekuks.

Otsustati valida Kolmandate Ülemaailmsete Eesti Päevade aulikmeteks ÜEP mõtte algataja ja väimne isa Toronto 1972 ÜEP Peakomitee esimees Robert Kreem ja Baltimore Esto-76 Peakomitee esimees Kaljo Popp.

Peakomitee toimkondadel on vaja hulk kaastöölisi. Koosolek otsustas esineda üleskutsega ajakirjanduses, kaastööliste leidmiseks.

Ernst Idla leidis, et traditsiooniline "Valguspidu" tuleks seekord asendada moodsa liikumislavastusega, kuna Põhjalas on juuli alul ööd liiga valged.

†

Valkselt uinus meie armas Muti

Agripiina Terase

Sünd. 27/5 1894
Surn. 10/4 1977

VOLLI ja MAIMU
CHRISTINA
LINDA ja MAALI

– – –

Puhka rahus!

†

Ootamatu surma läbi lahkunud

Johannes Mets'a

Sünd. 26/11 1906 Asuküülas
Surn. 8/4 1977 Grycksbos

mälestavad sügavas leinas

ABIKAASA JOHANNA
OMAKSED Eestis
KAASMAALASED
Grycksbos

– – –

Matusetalitus Grycksbo kirikus 23. aprillil kell 11.

ERF . . .

Alg. lk. 1

Bernhard Mäelo Stockholmist, Gerhard Peet Göteborgist, sekretärideks: Sulev Nurmiste ja Kustav Järvlep.

Koosoleku algul mälestati vaikse leinaseisakuga möödunud tegevusaastal jäädavalt lahkunud Rahvusfondi liikmeid.

Rahvusfondi esimees Endel Krepp oma avasõnas tervitas kokkutulnuid ja juhtis tähelepanu sellele et venestamise ja koloniseerimise tendentsid kodumaal on endiselt tugevad. Uut Ida ja Lääne vahelisse suhtlemisse on toonud president Carter oma inimõiguste doktriiniga, mis on permanentseks kuulutatud ja mis nõuab inimõiguste rakendamist Moskva poolt orjastatud rahvastele ja teistele diktatuuri-maadele ja rahvastele.

Toimetaja Lemberg oma ettekandes vaatles Belgradi eelolevat kokkutulekut Moskva seisukohtadest. N. Liit tahab Belgradis arutada pinge lõdvendamist ainult sõja vältimise seisukohalt. Ja seda ainult positiivsete kogemuste najal. Kolmanda "korvi" küsimusi peab Moskva oma siseasjadeks.

Moskva on Helsingi dokumendist välja noppinud paar põhimõtet, milledega ta kaitseb end "siseasjadesse sekkumise" ehk inimõiguste ülesvõtmise vastu Belgradis.

Uks neist väljanopitud põhimõtetest on: Nõupidamisest osavõtnud riigid hoiduvad igasugusest otsesest või kaudsest individuaalsest või kollektiivsest sekkumisest sise- ja välisasjadesse, mis kuuluvad teise osavõtva riigi sisekompetentsi, olenemata nende (riikide) vastastikudest suhetest.

Teine väljastitud põhimõte on: Kõik siin esitatud printsiibid rakendatakse ühteviisi ja kõrvalekalduma tulit, iga põhimõtte tõlgendusel arvestades kõiki teisi printsiipe.

Ja kui need ülalmainitud trumbid üksi kipuvad nõrgaks jäärma, siis võetakse appi oma konstitutsioon, kus inimõiguseid on ju kirjas — aga me teame, kuidas neid rakendatakse.

"Käral inimõiguste ümber", nagu seda Moskvas nimetatakse, on oma suur tähendus. Ja seda just N. Liidus endas, kus on tekkinud liikumine, mis kannab juba politiilise opositsiooni ilmet. Eesti, Läti ja Leedu demokraatliku liikumise lipukirjaks on — riikliku iseseisvuse restaureerimine.

Ettekandele järgnesid elavad sõnavõtud. Sõna võtsid: E. Krepp, A. Lemberg, B. Mäelo, S. Nurmiste, A. Renning, I. Vaher.

Koosolek vaatas läbi ja kinnitas möödunud tegevusaasta aruande, tasakaalus 62.173 krooniga ja käesoleva aasta tegevuskava ja eelarve. Tegevuskavas on esikohal bülletäänide väljaandmine ja trükised aktuaalseil teemadel ning aktsioonid ühenduses julgestuskonverentsiga.

Aruannete kui tegevuskava kohta võtsid sõna: E. Rumma, E. Krepp, V. Esken, G. Peet, O. Aule, B. Mäelo, L. Laid, S. Nurmiste, J. Ojasaun, A. Lemberg, A. Ruusa, A. Renning ja P. Selli.

Esimeheks valiti uuesti senine esimees mag. E. Krepp. Juhatus valiti järgmises koosseisus: O. Aule, E. Eliaser, A. Horm, M. Juhkam, R. Kaasik, R. Kõrgma, K. Käärik, A. Lemberg, A. Martinson, M. Mathiesen, M. Mester, B. Mäelo, V. Mänd, H. Nurk, S. Nurmiste, V. Palm, J. Randmets, K. Ristikivi, A. Ruusa, L. Schönberg.

Revisjonikomisjoni valiti: A. Mägi, J. Ojasaun, E. Penno, E. Rumma, H. Somp. Finantskontrollkomisjoni valiti: S. Nurmiste, E. Karma, L. Laid. Valimistoimkonda valiti: R. Tarmet, J. Mühlberg, H. Kolvar. (ERF).

– – –

Ülestõus N. Liidus?

NEW YORK (VES)

USA peaesindja UNO:s Andrew Young ütles jutuajamisel ajakirjale "Newsweek", et Nõukogude Venes kasvab tung vabadusele ja et lähema 10 aasta jooksul toimub seal ülestõus.

Ta ütles edasi, et USA-poolne toetus dissidentidele aitab sõllutada teed nõukogude rahvaste vabadusele. Kuna üha laiemad massid nakatuvad vabaduse pisikust, saabub kord päev, kus ülestõus on massiline.

Küsimusele, kas Aafrika riigid ei nakatu kommunismist, vastas Young et kommunism kunagi neegririike ei suuda rahuldada, kuna seal ollakse rohkem huvitatud majandusliikust edust.

• Kirik

EV. LUT. KIRIK

GÖTEBORG: Kristiines 16/4 kl. 16 rahvuslik jumalat. koos EUS-i Göteborgi Koondise lipu õnnistamisega. Abipraost Kägi, õp. Vaga, orelil Strömberg, laululehed. 24/4 kl. 14 Üripäeva jumalat. skautl. noortele. Õp. Vaga, orelil Strömberg, laululehed.

LYSEKIL: Ülest.-püha jumalat. 17/4 kl. 14, õp. Vaga, laululehed.

STOCKHOLM: Peap. kog., Jakobis 17/4 kl. 14 peajumalat., Raidur, orelil Kiisk, laulur. Pärast kog. naisringi korralduseł loterii kog. saalis. Malmtorgsg. 5.

SOOME ORTODOKSKIRIK

ESKILSTUNA: S:t Anna kabel, Haleniig. 1 õhtuteen. 16/4 kl. 17 ja liturgia 17/4 kl. 10 samas, ülempr. Juhkam, diakon Ek ja kantor Wallén.

VABAKIRIKUD

ALINGSÅRS: KFUM, Östra Kyrkog. 8 B jumalat. 17/4 kl. 11, Milder.

GÖTEBORG: Smyrna, Parkg. 1 jumalat. 16/4 k. 15 kog. tund. 17/4 kl. 15 Verendel, 20/4 kl. 13 päevakoosolek.

GÖTEBORG: KFUM, Parkg. 11 jumalat. 17/4 kl. 11, kohal. vennad ja Lindström. Piibli- ja palvet. 16/4 kl. 15 ja 20/4 kl. 13.

NORRKÖPING: Tabernaakel, Kungsg. 26 jumalat. 17/4 kl. 13, külalised Kanadast.

STOCKHOLM: Eesti Nelipühi Kirik, Brålvallag. 11 pühapäevakool 17/4 kl. 10, kl. 14 ühine jumalat. Norrmalmi kirikus. 19/4 kl. 19 piibli- ja palvet.

STOCKHOLM: Norrmalmi Bapt.-Kirik, Norrtullsg. 37 Vabakirikute ühine jumalat. 17/4 kl. 14, väliskülalised, Lauri laulugrupp ja koor. 20/4 kl. 12 palve, külalisjutustaja.

• Refleksioone

ROOTSI HEAOLU saatus on olnud raadio OBS-saates diskussiooniaineks. Kas on tulemas selle lõpp? Kodanlik publitsist T.G. Wickbom ei pea seda võimatuks. Ta meenutas, et Rootsi sõjaline suurus kestis Gustaf II Adolfist kuni Karl XII ümmarguselt sada aastat. Küsimuses seisab, kas Rootsi tööstuslik suuruse aeg saab kesta sama kaua nüüd, kus kõik need soodsad eeldused, mis selle tekitasid, on kadunud?

Wickbomile ei vaidle vastu ka sotsiaaldemokraatlik landshövding hans Hagnell, ise üks hoiatajaid juba varem, et alati tuleb arvestada halbade aegade tulekuga. Nüüd ütles Hagnell, et inimesed üldiselt ei taha ette mõtelda. Ja kui ühel päeval kriis on kohal ja tabab tema enda töökohta, siis nagu ei taheta uskuda, et hea aeg on möödas. Loodetakse, et kuidagiviisi asi siiski lahendatakse, heaolu tuleb tagasi.

Ei Wickbom ega Hagnell ei anna siin lõplikku vastust. Nad annavad aga selgesti mõista, et heaolu ei ole enam endastmõistetavus, et halvad ajad võivad tulla. Rootsi kui tööstusmaa on ületanud kulminatsiooni ja tõusmas on uued tööstusmaad hiljutisest alaarengust: Singapur, Hongkong, Brasiilia, Iraan, Hiina, Mehhiko. . . Maad, kel on just ala-arengu tõttu võimalus kiirelt turgusid võita oma kaupade odavusega.

SIIN ROOTSIS on valjuhäälelisi ühevõrdseuse nõudjaid arengumaadega. Tööstusmaad peavad loobuma oma heaolust, et aidata jalgadele arengumaid. Rikkaliku toidulauaga rahvad peaksid oma menüüd muutma, et tasandada vahet nälgivate rahvastega.

Kummalisel kombel näib niinimetatud reaalpoliitika töötavat nende eesmärkide kasuks. Siin peetakse loomulikuks, et rootsi tekstiiltööline peab teenima vähemalt kümme korda rohkem kui tema kolleegid Hiinas, Koreas, Taivanis jne. Et üksainus riigiametnik peab maksma ühiskonnale sama palju kui mõni India küla vajab kogu elanikkonna toimiseks. Siin peab iga uus kollektiivleping tooma standardi paranemise palgalistele. Ja kui eraettevõtlus seda pakkuda ei suuda, siis peab retseptiks olema riigistamine. Puudujäägid peavad kaetama maksudest.

Kui kaua on see aga võimalik? Kusagil peavad olema piirid? Need piirid tähendavad olukorrani jõudmist, kus standard paratamatult langeb. Prof. Iars Ingelstami ennustus, et nõutud "uus majanduslik maailmakord" toob kaasa Rootsis tunduvalt halveneva elustandardi, ei meeldinud temale ülesande andnud eelmisele valitsusele. See oli enda loodud avaliku arvamise kammitsais.

Jaanalinnuna võib pead liiva peita tõelisuse probleemide ees. Mida rohkem me uues olukorras parandame oma kõrget standardit, seda kiiremini me läheneme madalamale standardile ja "järele jõudmisele" ülespoole rihkivatele uutele arengumaadest tööstusriikidele.

HISPAANIA ON ASTUNUD olulise sammu demokraatia poole sellega, et legaliseeriti kommunistlik partei, arvab rida rootsi ajalehti.

Ilmselt on mitmel pool demokraatia ehtsus viidud otsesesse sõltuvusse kommunistliku partei legaalsusest.

Seda vaatamata sellele, et kommunistlike parteide programmi esmaseks eesmärgiks on totalitaarse ainupartei valitsuse sisseseadmine ja teisitimõtlejate, tervete klasside, elimineerimine likvideerimise teel. Kuidas see asi praktikas funktsioneerib, seda oleme näinud N. Liidus, Balti riikides, Indo-Hiinas ja mujal.

Kui nüüd selline äärmus on demokraatia "ehtsuse" tunnuseks, siis loogiliselt peaks loetama sama vajalikuks ka teist totalitaarset äärmust — fashismi või natsismi. Õnneks keegi ei ole mõttelegi tulnud sedalaadi nõudmisi esitada. Aga siiskii milleks siis peab demokraatias just olema üks totalitaarne rühmitus, teist aga mitte?

Varem siin Rootsis eraldati demokraatlikud erakonnad kommunistidest praktilises riigipäevatöös. Nüüd on aga nende salongikölbulikkus märksa tõusnud, sest usutakse, et rootsi kommuniste ei juhi Moskva. Vaatamata sellele, et partei just selles küsimuses kaheks läks ja et kolmandaid koguni juhib Peking.

AASTAID TAGASI, vanas heas STE-s (Stockholms Tidningen Eestlastele), juhtus paaril korral, et rootsi kuulutusebüroode ja firmade kaudu püüti smugeldada eesti ajalehte kuulutusi, mis teenisid meie kodumaa okupantide eesmärke ja kogunt tellitud nende poolt. Need rändasid armutult prügikasti, kuigi tihti rootsi vahendajad ei suutnud mõista, miks raha vastu ei võeta. Eks ole ju Rootsi tunnustanud Eesti anastamist.

Eesti Päevaleht on seda vana liini jätkanud. Nii ei ole Inturisti kontakti- ja kontraktifirmade (nende seas reisibürood ja laevaliinid) kuulutusi aktsepteeritud, kuigi see tähendab ka muudest nende firmade kuulutustest ilmajäämist.

Muidugi ei tähenda see, et mõni teine eesti leht loobuks raha vastuvõtmisest. Nii leiamegi Välis Eesti veergudelt ühe meie poolt tagasilükatud kuulutuse "Lühiristlused Tallinna kogu suve". . . Kuulutaja koostöö Inturistiga ei lase end varjata.

Kõrval on Konsumentverketi kuulutus, kus üteldakse: "Nöj dig inte längre med halva sanningar".

Tõepoolest. Ärgem rahuldugem poole tõega.

KJ

– – –

Valgevene "puhastus"

Valgevene leht "Sovetskaja Belorussia" teatas suurest "puhastusest", mis läbi viidud Valgevene kompartei suurnike seas "võitluses korruptsiooni" vastu. Tagandatud on üle 60 kompartei kõrgemaid tegelasi ja kolhooside juhte.

Valgevene partei juht Maherov märkis, et korruptsioon on võtnud hiiglamõõtmed põllumajanduslikus sektsioonis. Partei ja kolhooside vastutavad tegelased on esitanud võltsitud aruandeid ja kasutanud ressursse isiklikes huvides. Nii on tagandatud Gomeli linna partei esimehe asetäitja, kolm ringkonnakomiteede eesistujat, Minski linna partei 2. sekretär jne. Neile lisaks on tagandatud 56 kolhoosi ja sovhoosi esimeest. (VES).

33-aastane eesti naine soovib
tutvust
eesti mehega. Vast. "IMO" EPL, Box 667, 101 29 Stockholm 1.

• Uudiskirjandus

RAHVUSLIK KONTAKT. Nr 1 (73) 1977. 48 lk. Ajakiri sisaldab järelhüüded Artur Adsonile Artur Kõdarilt (leinajutluse kujul) ja Aksel Linkhorstilt ning luuletuse Artur Adsonilt. Ants Kippar käsitleb pikemas artiklis inimöiguste rikkumist Baltimkumis. Juhan Koklalt on Esinduse kultuurauhinna andmise puhul peetud kõne tekst: Käbi Laretei — kunstnik, inimene. Eesti tutvustaja. Evald Blumfeldt annat ajaloolise ülevaate valimistest Vene ja Eesti Asutavatesse Kogudesse 1917 ja 1918. Ahti Paelt on mälestuskirjutus Oscar Östmani surma puhul. Kutsutakse abistama vangistatud vabadusvõitlejaid, üleskutsele on lisatud "poliitlistel" põhjustel arreteeritud, süüdimõistetud ja vangilaagrisse saadetute nimekiri. Kristjan Meikop jätkab keelekursust.

"MIST OF TIME". Melbourne'is elunev tuntud eesti kunstnik Gunnar Neeme on avaldanud ingliskeelsete luuletuste kogu pealkirja all "Mist of Time" (ajaudu). Luuletused on proosas ja osutuvad mõiskluste ja filosoofiliste juurdlemiste viljaks.

Osa luuletusi saadavad kunstniku enda illustratsioonid abstraktses või semiabstraktses stiilis. Tegemist on seega ühe mitmekülgselt andeka inimese haruldase eneseväljenduse katsega kahe vahendi abil korraga, ühtlasi aga püüdega koordineerida need kaks eneseväljenduse viisi maksimaalsete tulemuste saavutamiseks.

Gunnar Neeme on laialt tuntud eesti maalikunstnik ja skulptor Austraalias. Ta on Viktooria Kunstnikkude Ühingu liige ja on korduvalt esinenud iseseisvate näitustega mitmel pool Austraalias, kaasa arvatud Melbourne, Sydney ja Adelaide.

Oma luuletustega proosas ta ei esine antud juhul esmakordselt, kuna tema sellekohast eestikeelset loomingut on korduvalt ilmunud pagulas-ajakirjade veergudel.

"Mist of Time" on ilmunud "Spectrumi" kirjastusel Melbourne'is ja sisaldab 18 illustratsiooni ja 44 luuletust ning kannab alapealkirja "Meditations in words and picture". Nägusa, heal paberil trükitud raamatu kaanapilt on samuti autorilt endalt. (I. Trett).

• Siit & sealt

Gaston Randvee, skautmaster ja tuntud noorsootegelane USA-s, tähistas oma 70-aastast sünnipäeva ja 50-aastast noortetegevust, sellest 45 aastat skautluses. ta on tegev USA Eesti Koolide Keskuses esimehena, kuulub Eesti Rahvuskomitee USA-s saadikute hulka, toimetab pedagoogide "Bülletääni" jne.

Maire Orav-Simington, inglise keele magister Phoenixi Arizona osariigis kutsuti kohaliku ajalehe Arizona Magazine toimetusliikmeks. Selles linnas elab 17 eestlast, kes hiljuti koos olid Maire Orav-Simingtoni kodus.

Eugen Raudsepp, psühholoogia magister, on kirjutanud Holiday Inn hotelliahela ülemaailmses ajakirjas Companion artikli oma mõtetest elu kohta.

Heino Kalda, õigusteadlane ja ohvitser, tähistas New Jerseys oma 75-ndat sünnipäeva. USA-s õppis ta ümber arhitektiks.

Endel Kolde, Washingtoni ülikooli rahvusvahelise majanduse professor Seattles, tähistas oma 60-aastast sünnipäeva. Endel Kolde, pärit Väike Maarjast, lõpetas Stockholmi Handelshögskola aastal 1947. Saades stipendiumi USA-se, doktoreerus ta Washingtoni ülikoolis, kus ta nüüd on õppejõuks.

Piiskop Danell, rootsi ja eesti õpetaja, meenutab

Ühenduses hiljuti toimunud piiskopi önnistamisega viibis Stockholmis paar päeva piiskop emeritus Sven Danell Skara piiskopkonnast Lääne-Rootsist. Nagu ütldiselt teada, oli ta iseseisvas Eestis seitse aastat Noarootsi koguduse õpetaja ja nimetab seda aega alati oma elu "kõige õnnelikumaks ajaks".

Sven Danell on ise rootsi piiskopi poeg ja riigirootslasena Eestis elades õppis ta täiesti ära eesti keele, mida valdab tänaseni, kuigi kokkupuutumisega eestlastega paratamatult on jäänud harvemaks pärast pensionile siirdumist.

"Eesti Päevalehele" jutustas Danell pealinnas viibides nii mõndagi huvitavat oma teenistusajast Eesti vabariigi päevil.

Küsisime kõige pealt, kuidas see tuli, et ta noore vaimulikuna sattus just Eestisse?

Asi oli seesugune, et Naissaarel, Vormsi saarel, Pakri saartel ja Ruhnul oli rannarootslasi ja nendel olid ikka rootsi kirikuõpetajad, jutustab piiskop Danell oma rahulikul viisil, vahete-vahel nagu oma valmses mälestussalves aegamisi sirvides.

Aga kõige rohkem rannarootslasi oli ju Noa-rootsis ja nendel ei olnud õpetajad. Nemad siis palusid Rootsi peapiiskoppi Nathan Söderblomi, et see neile saadaks Rootsist abiõpetaja, kes teeniks eesti õpetaja all. Söderblom küsis minult, kas mina tahan minna. Ja mina ütlesin otsejoonega: jah! See oli 1930.

Eesti kirikuõpetajaks seal oli väga tubli usumees Eugen Tannenbaum, pärast nimetas ta ennast Tanner. Töötasin kolm aastat tema abilisena, hiljem eraldi ja peaaegu eranditult noarootslaste seas. Aga siis kutsuti Tanner Vennaste Kiriku koguduse õpetajaks Tallinnasse 1933.

Ja siis valiti mind ka Noarootsi eestlaste poolt õpetajaks, nii olin ma nelja aasta jooksul mõlema kiriku õpetajaks kuni 1937.

— Kui palju oli üldse koguduse liikmeid tol ajal?

— Üldse oli peaaegu 4.500 inimest, nendest 2.800 rootslast.

Küsimusele, kas piiskop Danellil on mõni eriline mälestus sellest kaugest ajast, vastab ta, et neid oli nii rikkalikult, et ei jõuaks üldse mitte ära jutustada!

— Aga üks väga imelik selk oli see, et kui mind sai valitud mõlema rahvuse õpetajaks, siis ilmnes, et eestlastest said minu kõige paremad kirikuskäijad. Mul oli läbilõikes harilikul pühapäeval lõunaosa emakirikus rootsi jumalateenistusel 20 inimest, aga eesti jumalateenistusel 60 inimest.

Peale mitme vaimuliku ameti töötasite Eestis ka pedagoogina, millises kooli olite ja mida õpetasite?

— Esiti olin Pürksi põllutöökoolis ja rahvaülikoolis Noarootsis. Seal töötasin tunniandjana, see oli kõrvalteenistus. Aga mõnda aega olin õpetajaks ka Rootsi gümnaasiumis Haapsalus, mis asus suure Eesti gümnaasiumisruumes. Rektoriks oli Anton Uksti, unustamata mees, väga tubli koolijuhataja ja — huvitav kool, meenutab piiskop Danell.

— Ja milline oli tolle aja kooli vaim?

— Hoh, tolle kooliaja vaim oli niisugune, et distsipliini probleemi üldse ei eksisteerinud ja õppehimu niisugune, et lust oli õpetada! Aga üks teine asi veel, mida huvitav mainida, et seal ei eksisteerinud üldse halba käekirja õpilaste seas.

Kõik nad kirjutasid nii korralikult, et päris imelik on sellele nüüd mõelda. Nagu tol ajal kombeks, kirjutati enamasti ruuduline paberile . . .

— Ja mispärast lahkusite?

— Noarootsist pidin lahkuma selle pärast, et õpetajaametisse õnnistati kolm noort meest Eestist, kes, kõik oskasid rootsi keelt. Nii langeski minu sealoleku pöhjus ära. Minul oli ja eriluba töötada eesti kirikuõpetajana, vaatamata et olin välismaalane. Nii läksin ära 1937 — see oli veel rahulik aeg.

— Ja millal tekkis kontakt eestlastega uuesti?

— Tol rahulikul ajal ei olnud palju eestlasi Stockholmis, meenutab piiskop Danell. Töötasin alguses kaks aastat Stockholmi Diakonissi-asutuses. Sel ajal käis mele kodus küll mõningaid eestlasi, aga peamiselt just eesti-rootsiasi. Suurem osa neist tuild siia majateenijatena. Aga siis tuli Rootsi tagasi ka rootslasi Vana-Rootsi külast Venemaalt, sealt Krimmi poolsaare lähedalt. Neid rootslasi, kelle esivanemaid sinna deporteeriti Katariina Teise poolt 1781. Imelik oli kuulda, et nende järglased ikka veel oskasid rootsi murrakuid. Hiljem töötasin Ersta Diakonissi-asutuses, mida juhatasin sõja ajal. Ja kui siis hakkas tulema pagulasi Norrast, Taanist, Baltimaadest — siis oli meie kodu ikka neid täis. Ja suurem osa külalisi olid ikka eestlased.

Edasi kuuleme, et piiskop Danelli abikaasa Miriam elas Eestis ainult kaks aastat. Ta ei valda eesti keelt, aga saab kõnelusi siiski jälgida. Suure perekonna vanem tütar Anna, kes on praegu abielus kirikuõpetajaga Prantsusmaal, on sündinud Noarootsis. Järgmised lapsed, kaksikud Öie ja Agneta, sündisid Rootsis 1939. Noorim tütar Eva sõja ajal, 1941, vanem poeg Johan 1944 ja Anders viis aastat hiljem. Tema õpib usuteadust, kuna vend Johan on munk ühes Prantsuse Evangeelses Luteri usu ordus, mis asutati ühe shveitsi vaimuliku poolt 1940, peamiselt ei päästa vaimulikke saksa natsistide tagakiusamise eest.

Johan võtab oma kutsumust väga tõsiselt ja on töötanud vaeste heaks isegi Chicago slumis.

Sven Danellil on kuus lapselast. Ta reisib tihti, et oma Prantsusmaal elavat tütart ja peg külastada.

Kuna piiskop Danell mõni aeg tagasi külastas ka Balti riike, küsime temalt, millised oli muljed pärast nii pikka vaheaega?

— See oli aastal 1970, kui sattusin jälle Baltikumi. Laulsin siis veel Folkunga-Kõrenis tenorit. Me laulsime kaks korda Leningradis ja ühenduses selle kontsertreisiga külastasime ka Tallinna. Nii armas oli jälle kuulda tänavatel seda keelt, mida nii armastan. Oli ka mitmeid väga liigutavaid kohtumisi . . .

— Teatavsti olite ka Lätis ja seadsite ametisse isegi ühe läti piiskopi — ehk jutustate midagi sellest?

— Läti Evangeeliumi Luteri usu kirikus on traditsioon, et sealne peapiiskop saab ametisse önnistatud Rootsi peapiiskopi poolt. Nii toimus ka omal ajal Eestis. Ja kui mõne aja eest Janis Matulis sai valitud peapiiskopiks, siis paluti, et Rootsi peapiiskop tuleks teada önnistama Riiga.

— Tol ajal oli Rootsis peapiiskopiks Ruben Josephsson, jätkas piiskop Sven DAnell. Tema ei saanud aga oma ametikohustuste tõttu ennast selleks ülesandeks vabaks teha. Nii saadeti mind tema asemel ja nii olen mina ametisse seadnud Janis Matulise Riias.

Piiskop Danell on kirjutanud raamatu oma ametiajast Eestist. Lõpuks palume teda sellestki pajatada!

— See raamat ilmus muidugi rootsi keeles. Pealkiri oli "Guldstrand". Kuldranneke, noh, iga eestlane tunneb ju seda rahvalaule. See ilmus kahe trükis ja on ammu läbi müüdud. Ainuke eksemplar, mis mul veel alles on, selle pidin ostma antikvariaadist . . .

Usutles: KARIN SAARSEN

M. Köstner in memoriam

29. märtsil tabas eestlasi Göteborgis kurb teade, et Martin Köstner on pärast rasket haigust lahkunud igavesti meie hulgast.

Kadunu sündis 19. dets. 1899 Suure Jaanis. Pärast keskhariduse omamist jätkas ta oma õpinguid Tartu Ülikooli õig.-majandusteaduskonnas, mille lõpetas 1926.

Elujaatavana ning täis pulbitsevat energiat oli Martin Köstner tuntud kogu oma elu kestel ja oli juba üllõpilaspäivil aktiivselt tegev nii Üllõpilaskonna Edustuses kui ka mitmesugustes teaduslikes organisatsioonides. Suurt kutsumust tundis ta aga praktiliste majanduslike, eriti panganduse ja ühistegevuse probleemide vastu.

MARTIN KÖSTNER

Vabariigi algaastatel alustas kadunu oma kutselist tegevust Harju Pangas, seejärele Eesti Rahvapangas ning pisut hiljem võis teda kohta juba Virumaa Ühispanga juhatajana Rakveres. Tema elutööks tuleb aga pidada Põllumeeste Keskpanga rajamist ja selle kujundamist meie siimpaistvamaks põllumajanduslikuks finantsinstituudiks, mille ümber suutis Martin Köstner koondada mitte ainult meie põllumehi, vaid ka enamiku meie ühistegevuse printsiibile tuginevaid agraarasutusi.

Kiire majandusliku otsustamisvõime tegajärjel omas kadunu eksperdi tunnustuse nii siseküi ka välis-pangandusküsimuste alal ja sellisena tuli temal osa võtta meie rahanduspoliitika juhtimisest Eesti Panga nõukogu liikmena.

Vaatamata suurele töökoormusele panganduse alal jätkus kadunul energiat pioneerina kaasa aitamiseks ka muudel majandusaladel nagu näiteks Fordi autode ja traktorite müügi organiseerimisel Eestis, võidukäiku algava raadiotööstuse välja ehitamisel jne.

Siinkohal ei saa mainimata jätta M. Köstneri karusloomakasvatust Sakus, kus pärast punaarmee sissemarssimist Eestisse, kadunu oskas kujundada varjatud ulualuse NKVD poolt tagaaetavatele kaasmaalastele, vaatamata kommunistlike võimumeeste hädaohtlikule lähedusele.

II maailmasõja aegsel kodumaa ajaloos jääb kadunu nimi püsima kui tolleaegne Eesti Maapanga juhataja. Sõja päivil külastasid panka pidevalt palju inimesi kogu Eestist ja Martin Köstneri kaasabil oli võimalik seepärast tähelpanu äratamata kujundada Maapangas kohtumispaik meie poliitilistele tegelastele ning viimasel Vabariigi Valitsuse koosolekul Maapanga ruumes usaldati kadunu hooleks Eesti Panga presidendi ülesanded.

Ka paguluses jätkas kadunu suure agarusega kaasa töötamast eestlaste üritustele Rootsis ning vähe oli neid ehjuõuliises organisatsioone Göteborgis, kus M. Köstner poleks aktiivselt kaasa aidanud.

Rootsis oli Martin Köstner ametis revidendina Götabankenis kuni pensionile minekuni.

Kadunut tunti alati kui nooruslikku, sõbralikku ja abivalmis kaasmaalast, kelle kodu oli igal ajal avatud ning kelle juurde mindi nõu küsima igasuguste muredega.

Koos leinaja abikaasa, laste ja lastelaste ning lähedaste sugulastega langetavad pää MArtin Köstneri mälestuseks kaasvennad korporatsioon Rotaliast ühiselt kadunu sõprade ja tuttavatega nii kodumaal kui ka vabas maailmas.

Requiescat in pace!

JURI ADILA

Ekhala ja Payumiagy

LOS ANGELES (VES) — Ameerikas tegutsev "maailmakuismuste nõukogu" on korraldajaks Los Angelese Hilton-hotellis toimuvale N. Liidu-USA sõprusühingu koosviibimisele, kus arutatakse ka maailma poliitikat ja rahukuismusi.

Tutvustatakse ka vene delegatsiooni "eksootilist" koosseisu, kuhu näit. kuuluvat ka kaks eestlast — kolhooseisimees Kaarel Payumiagy ja metallitööline Enn Ekhala, kes kandvat Lenini ordenit. 16-liikmelises grupis on ka leedulasi, venelasi jne. Lätlased puuduvad.

Eestlaste nimede moonutamine on muidugi järjekordselt tulenev seiliest, et Moskva transkribeerib eestlaste nimed kõigepealt vene tähestikku ja sealt siis jälle tagasi ladina tähestikku, selle asemel et kasutada eestlaste endi otseseid nimevorme.

ALLMÄNT PRISSTOPP

Regeringen har beslutat om allmänt prisstopp. Prisstoppet omfattar samtliga varor och tjänster på den svenska marknaden i alla led inom produktion och handel. Som stoppris gäller det pris vederbörande säljare tillämpade torsdagen den 31 mars 1977. Stoppris får inte överskridas utan tillstånd av statens pris- och kartellnämnd. Regeringens förordning härom återfinns i Svensk Författningssamling 1977:100.

Prisstoppet gäller t o m den 31 maj 1977.

Undantag från prisstoppet

Verksamheter som faller under bankrespektive försäkringsinspektionens tillsyn.
Läkemedel enligt läkemedelsförordningen (SFS 1962:701).
Köp och försäljning av fast egendom. Upplåtelse av nyttjanderätter till fast egendom. *Ann.* Under prisstoppet faller hotell- och pensionatrörelse för vilken fordras tillstånd av polismyndighet.
Levande djur.
Krukväxter, snittblommor, blomsterknölar och lökar.
Fodermedel och foderblandningar, dock ej foder till hundar, katter eller andra sällskapsdjur, spannmål och trindsäd, dock ej ris, majs, ärtor och bönor för humankonsumtion samt vallfrö, trädgårdsfrö och annat utsäde.
Vilt (även fågel), kalkon, anka och gås, färskt fjäderfäkött av andra slag samt ätbara biprodukter av fjäderfä.
Färsk fisk av alla slag, fryst laxfisk, rökt, torkad, saltad eller gravad fisk, dock ej i förpackningar av plåt eller glas samt kräft- och blötdjur, med eller utan skal, dock ej i förpackningar av plåt eller glas.
Färsk frukt, färska grönsaker, rotfrukter, bl a potatis och färska bär.
Partibundel med och utminutering av spritdrycker, vin och starköl.
Råvaror av koppar, tenn, bly, zink, *aluminium, silver och guld.*
Varor av handelsfärdigt järn och stål som omfattas av prisbestämmelserna i Sveriges frihandelsavtal med den Europeiska Kol- och Stålgemenskapen och dess medlemsstater (CECA-avtalet).
Antikviteter, antikvariska bokverk, konstverk och produkter av konsthantverk.
Transporter mellan Sverige och utlandet.
Sällskapsresor mellan Sverige och utlandet.
Inrikes sjötransporter.
In- och utlåning av penningar samt handel med värdepapper och valutor.
Immateriella förmögenhetsrättigheter.
Auktioner av alla slag.

Tillämpningsföreskrifter

Import
För vara som importerats får importören överskrida sitt stoppris med det merbelopp, räknat i kronor och ören, som svarar mot vad han fått betala till följd av kursändringar efter den 1 april 1977. Prishöjningar får uttagas med samma belopp i senare handelsled. Medgivandet till prishöjning gäller endast under förutsättning att vederbörande säljare håller handlingar, som visar grunden för prishöjningen, lätt tillgängliga för nämnden. Beslutet träder i kraft omedelbart. Närmare upplysningar kan lämnas av pris- och kartellnämnden.

Övrigt
För skattehöjning som träder i kraft efter den 31 mars 1977 får stoppris höjas med motsvarande belopp i kronor och ören.
För tillfälligt prisnedsatta varor får säljare återgå till ordinarie priser.
I övrigt kan SPK medge överskridande av stoppris om synnerliga skäl föreligger. Ansökan om sådant tillstånd, med uppgift om stoppris, begärd prishöjning och dag för genomförande samt skäl för ansökan, skickas till SPK, Box 1611, 111 86 Stockholm.

Närmare tillämpningsföreskrifter kommer att meddelas i SPKs författningssamling SPKFS nr 1977:1. Häftet kommer i vanlig ordning att distribueras utan särskild beställning till företag, organisationer m fl som berörs av prisstoppet. Innan författningssamlingen kommer från trycket finns en stencilupplaga tillgänglig, som kan rekvireras från nämnden.

statens pris- och kartellnämnd SPK

Andres Küng Boliivias:

Revolutsioonilise ajalooga maa

El Alto lennuväli La Pazis paikneb 4000 meetri kõrgusel. Lennuvälja personal tuleb külalistele vastu hapnikuaparaadiga.

La Pazi linn Boliivias asutati hispaanlaste poolt 1548. Detsembri ja veebruari vahel sajab iga päev, ülejäänud aasta jooksul on taevas selge.

Boliivia sai oma nime suure Lõuna-Ameerika vabastaja Simon Bilovari järgi, aga ei liitunud selle suure lõuna-ameerika liiduga, millest Bolivar unistas. Üks riik teise järel kuulutas end iseseisvaks ja Bolivar suri pettunud mehena.

La Pazi suurim väljak on nimetatud Plaza Murilloks mehe järgi, kes esimesena (ebaõnnestunult) katsus vabaneda aastal 1809 hispaanlastest, ta hukati. Platsil seisab laternapost, mille külge 30 aastat tagasi poodi üks Boliivia presidentidest.

Boliivia on pidanud oma naabritega palju sõdu — ja alati kaotanud. Riik on sõdades kaotanud peagu poole oma algsest pindalast. Ometi on Boliivia ikka veel 2,5 korda suurem Rootsist, omades poole vähem elanikke kui Rootsi.

Plaza Murillo ääres asub suur katedraal ja parlamendihoone, mida kasutatakse väga harva — kui presidendile tuleb meelde parlamenti kokku kutsuda. Seal asub ka presidendi loss, mida kutsutakse Palacio Quemado — Põlenud palee. Palee on tõesti paar korda revolutsioonide puhul põlema süüdatud.

La Paz tähendab "rahu linna", aga selle ajalugu on olnud väga rahutu. Presidentide ametiaeg on tihti olnud lühike. Mõned presidendid on pidanud akna kaudu põgenema. Teised on külmalt tõdenud, et Boliiviat on võimatu valitseda. Mõned on teostanud endamõrva.

1952 toimus Boliivia ajaloo 179-s mäss — aga esimene tõeline revolutsioon. see on ühtlasi ka üks väheseid revolutsioone Ladina-Ameerikas (Mehhikos toimus revolutsioon 1910 ja Kuubas 1959).

Revolutsiooniline ind jahtus peagi. Aga põllupidajad leidsid, et nende revolutsioon oli siiski olnud. Selle tõttu ei saavutanud ka kuulus revolutsiooni prohvet Che Guevara silmedu.

1971 pääses kindral Hugo Banzer USA ja Braasiilia abiga võimule ja on seni püsinud. Teda on korduvalt tahetud kukutada, kuid vaenlased pole kunagi saavutanud üksmeelt. Boliivia on alati tahtnud saada oma sadamat ja niikaua kui Banzer võitleb sadama eest, on talle presidenditool enamvähem kindlustatud. Ta kaupleb Tshiiliga sadama ja juurdepääsu pärast ja see kauplemine ei näi ilalgi lõppevat.

Vastupanu Banzerile tuleb praegu kõige enam vaimulikkude poolt, kes nõuavad poliitiliste vangide (Neid on paarsada) vabastamist ja demokraatlikke vabadusi.

Rootsi misjonärid Boliivias lelavad, et andmed Ladina-Ameerika kohta rootsi massimeediumides on väga puudulikud ja sihilikud. Räägitakse koonduslaagritest, mida pole olemas. Boliivia on leebe sõjaväeline diktatuur ja praegu suhteliselt rahulik. Kõrged sõjaväelased relsivad vormis tavaliste kodanikena, neil pole mingit ihukaitseväge kaasas . . .

La Pazi suurim väljak. Pilfil nähtava laternaposti külge on omal ajal üles poodud üks arvukatest Boliivia kukutatud presidentidest.

Ameeriklase raport reisist Baltikumi

LOS ANGELES — Lääneriikide ajakirjanikud on pidevalt kirjeldanud elu Balti riikides, mis oma läänelikkusega tunduvalt erineb N. Liidu teiste osariikide elust. Niidd ilmus järjekordne sellelaadiline kirjeldus Los Angeles Timus korrespondendi Robert. Toihi sulest ning selle artikli võttis tile ka Kanada ajaleht Kitchener-Waterloo Record.

Kui venelased siirduvad südamaalt Balti riikidesse suvitama, siis mainivad nad üldsõnaliselt, et nad lähevad läände. Viimasel ajal on märgata, et venelaste tung Lätti ja Eestisse pidevalt suureneb ning sinna siirdutakse kas alaliselt elama või puhkusele.

Peamisteks põhjusteks selleks on kõrgem elustandard kui teistes N. Liidu piirkondades ja suuremad palgad ning samuti on seal kättesaadavamad liha ja alkohoolsed joogid.

Venelased tulevad Eestisse ja Lätti sageli ka lõbutsema ja kergemat elu elama, kuna nendes riikides leidub mugavaid kohvikuid ja veinibaare, mida Venemaal ei ole. Mõned venelastest tulevad lihtsalt selleks, et jalutada romantilistel Tallinna ja Riia vanalinna munakividega sillutatud tänavatel, mis meenutavad Hansa aegu ning Liivimaa rüütleid.

"Ka Lvov asub läänes," mainis Ameerika ajakirjanikule üks noor Moskva venelanna, vihjates Ukraina linnale Lvovile, "kuid kes läheb sinna lõbutsoma?"

Venelaste suuremaks lõbustuskohaks Balti rannikul suvekuudel on Jurmala suvituskoht (Riia rand), mis kasvab väga kiiresti ja mida nüüd juba võib pidada suurimaks suvituskohaks kogu N. Liidus.

See koosneb asulatest, mis algavad 32 km lõuna pool Riiga ning kulgevad poolkaares 32 km pikkuselt piki Riia lahte. Jurmala on ühendatud Riiaga kuuerajalise asfalteeritud teega.

Jürmalas elab talveperioodil umbes 50.000 inimest, kuid suveperioodil paisub elanike arv suvitajate arvel 300.000-le. Ilusatel nädalalõppudel kui Riiast saabub ühepäeva suvitajaid, võib Jurmala ranna kasutajate arvu arvestada 600.000-le. Jurmala ranna tõmbenumbriks on ööklubi Juras Perle (Merepärl) kus viie rubla eest võib näha tüdrukuid tantsimas kankaani.

Robert Toth mainib, et Tallinnas on lõbustuskohad rohkem rikutud. Üks venelane, kes jälgis Tallinnas ühes ööklubis erootilist tantsu, küsis sosistades: "Huvitav, milline parteiorgan selleks oma heakskiidu andis?"

Tallinna ööklubis on ka hinnad tunduvalt kallimad kui Riias. Siin maksab sissepääs, mille juurde kuulub ka toit, 9 dollarit ja pileteid on väga raske saada.

Soome saabuvad igal nädalalõpul üle 80 km laiuse Soome lahe Tallinna, et nautida odavat viina ja elu. Üks Tallinna turismiala juhtidest kurtis soomlastest rääkides: "Meie oleme neist tüdinenud, kuna nad on alati purjus ning alati on nendega sekeldusi."

Kuid Ameerika ajakirjaniku arvates kostis nendest sõnadest läbi ka sümpaatset joont, kuna soomlastel ja eestlastel on samalaadne soome-ugri keel ning eestlased ja soomlased peavad mõlemad lugu kangest joogist.

Kui heal elul on ka oma varjuküljed. Üks Tallinna elanik kurtis ameeriklasele, et eesti noorsugu ei tunne enam sellist huvi hariduse saamise vastu nagu seda tundis vanem generatsioon ja see on praegu kõige suuremaks sotsiaalseks probleemiks. Noored lähevad sageli ülikooli ainult vanemate sundimise tagajärjel ning nad ei arvesta seda, et haridus annab hiljem parema ja huvitavama elu.

Praegusest Tallinnast. Vene sõdurid jalutamas Pärnu maanteel.

Rootsi arenguabi saav Kuuba äratas jälle tähelepanu: telegrammid jutustavad kuuba sõdade sõjaliste instruktorite asumisest Rodeesia sisside väljaõppemisele naabermaades. Havannaski ei tehta maa sõjalisest iseloomust suurt saladust — paraadidel veerevad "Stalini orelid" Castro hiiglapiltide all. . .

Göteborgi ürituste kalender

Pühap., 24. apr. Skautliike noorte Jüripäeva tähistamine Kristiine kirikus kl. 14.

Pühap. 1. mai. Eesti Seltsi Naisringi kokkutulek Göteborgi Eesti Seltsi ruumides kl. 15.

Laup. 7. mai. Göteborgi Eesti Mängukooli emadepäeva tähistamine Tallinna lipkonna ruumides, Helleforsg. 1 kl. 13.

Pühap. 15. mai. Göteborgi Eesti Algkooli kevadpidu koos emadepäeva tähistamisega Gamlestadeni Medborgarhusetis kl. 15.

19. mai—22. mai. VIII üldlaulupidu Rootsis.

Laup. 11. juuni. Traditsiooniline Koitjärve suvepidu.

———

Kanada leht tutvustas Ürjo Karedat

Toronto hommikuleht "Globe and Mail" avaldas oma möödunud laupäevases numbris pikema artikli koos pildiga teatriarvustajast ja Stratfordi Festivali dramaturgist Ürjo Karedast.

Artikli autor John Fraser kirjeldab Ürjo Kareda õpinguid Toronto ja Cambridge ülikoolides, tema tegevust eduka ja hinnatud teatriarvustajana Toronto suurajalehe "Star"i" juures ning tema sõirdumist Stratfordi teatri juurde, kus Kareda sai töötada täie tööjõuga ainult lühikest aega kui teda tabas 1976 veebruaris raske autoõnnetus, mille tulemusena tal murdusid mõlemad käe- ja jalaluud ning ta oli sunnitud lamama kaheksa kuud Stratfordi haiglas.

Nüüd on ta niivõrd paranenud, et ta jatkab oma tööd Stratfordi teatri juures kus ta ülesandeks on Stratfordi teatrile sobivate teatritükkide otsimine, kuid kõrvuti sellega ka uute näitekirjanikkude, näitlejate ja lavakujundajate avastamine ning selgitamine, kas nad sobivad Stratfordi teatripidustuste raamidesse.

Artikli raamides on John Fraser teinud Ürjo Karedaga ka jutuajamise. Autor mainib, et Ürjo Kareda on sündinud Eestis ning saabus siia koos vanematega lapsena. Vaatamata oma silmapaistvale karjäärile Kanada teatrimaailmas on ta alles 33-aastane.

———

• Siit & sealt

Mari (n-na Olvet) ja Peeter Teedla poja Toomas Heiti ristsed toimusid nende kodus Jackson Heightsis New Yorgis. Ristis praost Aleksander Hinno. Peeter Teedla töötab Columbia ülikoolis uurijana.

N. Liit ja idariigid maailma relvastajateks

Idariigid on ise hambuni relvastatud ja müüvad relvi kõigile, eriti nendele, kes lasevad käiku geriljategevuse.

Relvadega kauplemine on viimastel aastatel kujunenud ikka suuremaks rahvusvaheliseks äriks. Viimasel ajal ei müü relvi üksikud firmad, vaid lepingud sõlmitakse tavaliselt valitsuste vahel.

Suurimad relvakauplejad maailmas on N. Liit, ütleb shveitsi leht Neue Zürcher Zeitung. 1950—75 müüs N. Liit relvi 14,2 miljardi dollari eest, ja USA, kes müüs 13,5 miljardi dollari eest. Suuremad ostjad on arengumaad, kelle relvadeostmiseks kulutatud summad kasvavad aasta jooksul keskmiselt 10% võrra, s.t. kaks korda enam kui nende rahvuslik sissetulek.

N. Liidu kõrval on idariikidest Tshehhoslovakkia tähtsamaks relvademüüjaks. Suur on arengumaadele antud relvadest on kingitud. Raha selleks kogutakse N. Liidu (ja satelliitriikide) kodanike käest nn. vahatahtlike annetuste näol, mis igal kuul palgast maha võetakse. Sel teel saadakse kokku hiiglasummasid, mille kasutamise üle annetajail pole mingit kontrolli.

Üks relvademüügi põhjusi on idariikide soov, oma relvastustööstuse saadusi odavamaks teha, uurimis- ja konstruktsioonikulud jagunevad sel puhul ju suurema hulga relvade peale. Esineb ka juhtumeid, kus toimub vahetuskaubandust: arengumaad saavad relvi oma tooraine vastu, mida idariigid muidu oleksid pidanud ostma kalli välisvaluuta vastu.

Üldiselt ei mängi relvaostja riigi poliitiline olukord mingit osa müügi juures. N. Liit on müünud relvi parempoolsetele diktatuurimaadele nagu Iraan, erapooletutele riikidele nagu Afganistaan, ja demokraatlikele riikidele nagu India.

Esineb ka juhtumeid, kus mõne konflikti puhul mõlemad pooled sõdivad idariikidelt saadud relvadega. Klassikaline näide on kurdide vabadusvõitlus Iraagis. Seal võitlesid kurdid vanade tshehhi ja vene püssidega Iraagi sõjaväe vastu, mis oli varustatud moodsate tshehhi ja vene relvadega.

• Huumor

"Kuidas arstitakse N. Liidus unepuudust?"

"Velsker saagib patsiendi voodi jalad maha."

"Kas see aitab?"

"Põhimõtteliselt küll. Siis on haigel sügavam uni."

Parteikoosolek Leipzigis. Agitaator küsib:

"Seltsimees Noske. Olen kuulnud, et teie käite kirikus. Kas see vastab tõele?"

"Käin küll."

"Kas suudlete ka Kristuse kuju jalgu?"

"Iga kord."

"Kas suudleksite ka seltsimees Brezhnevi jalgu?"

"Meeleldi. Aga pärast seda kui ta on risti löödud."

"Igal pool leiab välismaalastest vöörtöölisi," ohkab härra Rauschbart. "Räudteel, prügivedamisel, hotellis ja ehitustöö1."

"Ja-jah", kinnitab naaber. "Ma leidsin ühe oma magamistoa riietekapist."

Ajalooõpetaja pragab gümnaasiumiklassis:

"Kui Aleksander Suur nii vana oli kui teie praegu, oli tal juba pool maailma vallutatud."

"Pole ka mingi ime," vastab üks õpilastest. "Ta õpetajaks oli Aristoteles."

"Kodukeele" õpetajate ettevalmistus ei hõlma baltlasi

Ajakirjandusele korraldatud ühepäeva konverentsil Riigi Sisserännuameti poolt vanas Riigipäeva hoones 31. märtsil 1977 teatati koosolijaile erikommünikeega täiesti uuest nn. "kodukeelte" õpetajate väljaöppest ülikooli tasemel alates eelolevast sügissemestrist Stockholmis, Malmös ja Mölndalis Göteborgi lähedal.

Kokku võlb 120 õpetaja-aspiranti, kelle emakeeleks on soome, kreeka, türgi, serbo-kroaadi ja taani keel kahe aasta jooksul omandada õpetaja kutse nendes keeltes, et rahuldada ühe suurenevat nõudmist emakeelse õpetuse osas Rootsis elavate sisserändajate koolielaste laste hulgas. Kahjuks ei hölma nimetatud väljaöpe ei eestlasi ega lätlasi, millele balti esindajad konverentsil kohe reageerisid.

Korraldajate poolt teatati, et uusi keeli võib juurde tulla öppeainena tulevikus, kui selguvad statistilised andmed baltlaste kohta, mis praegu on veel puudulikud.

Konverentsist võtsid osa sadakond suurte rootsi päevalehtede, teadete-büroode, Rootsi Raadio ja selle sisserändajate osakondade ning vähemeestelehtede esindajad. Lisaks nendele oli kohal õpetajaid mitmest rootsi koolist üle maa, kus tegemist on sisserändajatest õpilastega, esindajaid ja referente Sisserännuametist, Koolivalitsusest, Tööturuministeeriumist, sotsiaal-ala ametitest ja läänide omavalitsustest. Eriti palju oli esindajaid soome organisatsioonidest ja nende siinse ajakirjanduse reportereid.

Eestlasi esindasid Eesti Komitee Koolitoimkonna esimees Johan Ungerson, ajaleht "Teataja" (Johannes Mihkelson) ja "Eesti Päevaleht" (Karin Saarsen). Lätlaste huvisid kaitses Bruno Kalnins, kes esindas ka ajalehte "Briviba".

Kohe konverentsi alguses võtiski sõna dr. Kalnins, kes teatas, et Stockholmi gümnaasiumides õpilastele välja jagatud blanketid õppeaine-valiku ja "kodukeelte" õpetuse suhtes ei näita ei eestlasi ega lätlasi. Sellele vastas Koolivalitsuse esindaja Bertil Jacobsson, et statistika on "õpepoolest äärmiselt puudulik" ja et ta ootab STatistika Keskbüroo poolt täiendavaid andmeid.

Dr. Ungerson kõneles konverentsi ajal pikemalt eestlaste koolilõpetuse organiseerimisest 37 aasta tagasi, kui riigi poolt ei antud peaaegu mingit abi ja kui valitsuse sihiks oli kiire assimileerumine. Ometi on meil siin peale kasvanud uus sugupõlv, kes oma emakeelt ja tavasid mitte pole unustanud.

Konverentsi referendid kõnelesid peamiselt aga soomlastest ja jugoslaavlastest, kusjuures loeti ette katkend 27-aastase soome kirjaniku Matti Jalaka romaanist "Ma ei palunud mitte siia tulla".

Anna-Greta Heyman Sisserännuametist, kes on kirjutanud raamatu sisserändajate lastest, kõneles muhameedilasist laste tagakiusamisest rootsi koolides. On esinenud juhtumeid, kus lastele söödetakse sealihast valmistatud toite pettusega, et see on hoopis midagi muud. Teatavasti keeleb niihästi islaam kui ka juudiusk sealiha söömist.

Rootslased naeravad tihti välismaalaste üle ja ütlevad hoolimatult, et "huntidega tuleb koos uluda", s.t., et välismaalane peab kõik rootsi kombed omaks võtma. Eriti julmad võõraste vastu võivad olla lapsed. "Aga emakeel on tähtsaim ehituskivi inimese identsuse vormimisel," lisas Heyman, kes on Laste Hoolekande Ameti ülesandel põhjalikult uurinud sisserändajate laste olukorda Rootsis.

Hardy Hedman, kes on konsultant õppematerjali alal, rõhutas emakeelse lugemisoskuse tähtsust ja soovitas õpetust emakeeles ka teistes ainetes peale grammatika, kirjutamise ja lugemise. Ta nentis, et kui enne oli nõudeks, näiteks soome laste osas, et "siin koolis räägime ainult rootsi keelt", siis on olukord nüüd põhjalikult muutunud — lastele soovitatakse rääkida oma emakeelt ja isegi rootsi õllased õpivad ära mõned väljendused ja kõnekäänded.

Täiesti lubamatu on olukord, kus vanemad mingi rumala kompleksi ajel oma lastega kõnelevad pigemini halba rootsi keelt kui oma "kodukeelt". Hedman tsiteeris hiljuti surnud juudi pärituloluga heililoojat Moses Pergamenti, kes kunagi ühe intervjuus tähendas, et "ta on uhke oma juudi päritolule aga ta on ka uhke, et on rootslane". Niimoodi peaksid esinema tulevikus kõik Rootsis koolilõpetust saanud sisserändajad, lisas Hedman.

Kujuka näite rootsi-soome koostööst töi noor ja energiline Nibbleskolani rektor Köpingist Staffan Lindholm. Ta ütles, et piirkonnas, kus 30 protsenti kogu elanikkonnast on sisserändajad, enamuses soomlased. Lindholm on oma koolis läbi viinud segaklassid, kus õpetus toimub korraga kahe õpetaja poolt niihästi soome kui rootsi keeles.

Õpilased töötavad gruppides ja mingeid höörumisi pole seni ette tulnud. Keegi ei sõima kedagi, vastupidi rootsi lapsed on hakanud suurt huvi tundma oma naaberrahva kultuuripärandi vastu.

Konverentsist osavõtjaile jagati välja mitmeid trükiseid kõne all olnud aktuaalsete teemade kohta. Nii selgus Sisserännuameti informatsiooni-lehelt, et Rootsis elab praegu umbes 680.000 sisserändajat, kellest 410.000 on veel välismaa kodanikud. Suurim grupp on soomlased — 184.000, neile järgnevad jugoslaavlased — 40.500 ja taanlased 38.000. Umbes kaks kolmandikku kõigist immigrantidest tuleb just Skandinaaviast. Immigrante on kolme liiki: tööjõu-immigrandid, kus sihiks on esmajoones paremad tööolud Rootsis kui vastaval kodumaal, põgenikud-immigrandid, kes poliitilistel, usulistel või muudel põhjustel on oma kodupaikadest sunnitutud lahkuma ning spetsialistid-immigrandid. Viimane kategooria hõlmab oma erialadel töötavaid inimesi, nagu teadlasi, ärimehi, tehnikuid, arste ja üliõpilasi.

Paljude maade kodanikel peab sisserännuks Rootsi olema viisa, elamisluba ja tööluba. Viimase aja raskenenud tööolud on sisserändu Rootsi tunduvalt piiranud. Sellele vaatamata näib praegune valitsus suhtuvat poistiivselt nii rahaliste kui muude resursside näol, et vööraste kohanemist siin maal kergendada ja nende kultuuripärandit alal hoida. Tuleb vaid loota, et ei unustata eestlasi ega teisi balti rahvusgruppe, kuigi neid peetakse juba etableerunud minoriteetideks, kes suurelt osalt oma käel on üleselhitanud oma kooli- ja kultuurielu.

KARIN SAARSEN

A. Kalmetit mälestades

Oma näldendis "Henry IV" laseb Shakespeare Walesi prints Henryl ütelda: See on surm, mida meie Jumalale võlgneme. Alfred Kalmet, sündinud 16. okt. 1901 Peterburis, tasus oma võla Jumalale 25. märtsil 1977 Lundis.

Võime küsida, mis oli siis Jumala kingitus Alfred Kalmetile, mille ta nüüd nii ausalt on tasunud. See kingitus — see oli tema kaunis ja muretu lapsepõlv Peterburis, see oli tema sündmusist tulvil noorusaeg armsas Narva kodulinnas, see oli tema heroiline võitlus Eesti Vabadussõjas.

Selleks kingituseks olid ka tema rõõmsad üliõpilasaastad Tartu ülikooli majandusteaduskonnas ja sellele järgnev oma kodumaa ja rahva truu ning korrektne teenimine Eesti Panga vastutusrikkal ametikohal Tallinnas.

Kuid veel enam — see kingitus oli tema abikaasa ja tema perekond. Lõpuks kuulus sellesse kingitusse pikk rida tööst rikkaid aastaid väljaspool oma kodumaad Skandinaviska Bankeni Malmö osakonna teenistuses.

Uue Testamendi Ilmutusraamat ütleb, et sellele, kes on ustav surmani, antakse elukroon. Meie, Alfred Kalmeti kaasvennad korp! Rotaliast, aga ka kõik teised tema arvukad sõbrad, kaasmaalased ja kaaslased teame, et kõike mida ta kunagi ette oli võtnud, tegi ta hästi ja ustavalt.

Seda tegi ta surmani. Seepärast saadab meid teadmine, et Alfred Kalmet kannab elukrooni ka oma suures võlamaksmises — ta kannab elukrooni ka oma viimses unes. Puhka rahus!

ILO KÄBIN

Lääs maksab juurde võiärile N. Liiduga

BONN (ME) — Euroopa ühisturg (EG) peab maksma enam kui 200 miljonit D-marka subventsioone, et ühisturu-riikide külmutusruumidesse kogunenud võimäge eksportida N. Liitu. 366.000 kilo võid eksporditakse Moskvasse nimelt kaugelt alla *maailmaturu hinda* seisva hinnaga — DM 1.49 kilo.

Tarvija Saksamaal peab maksma või kilost umbes 8 marka. Juurdemaksudega põllumeestele hoitakse võihind Euroopas kunstlikult kõrgena, mille tulemusena külmutusruumidesse kuhjuvad võimäed, mille säilitamine maksab miljoneid aastas.

Juba 1973 ühisturg müüs Euroopa N. Liidule odava hinnaga 200.000 tonni võid. Või plakiti N. Liidus ümber, löödi pakenditele "Made in CCP" peale ning osa sellest müüdi vahekasuga Tshilile, kus teatavasti olid 1973 septembrini võimul sotsialistid. Nagu 1973 sooritab ka nüüd võimüügi prantsuse eksportfirma "Interga S.A.", mille omanikuks miljonär Jean-Baptist Doumeng. Viimane on üks prantsuse kompartei tähtsamaid soosijaid ja finatseeerijaid ning temale kuulub monopol agraarproduktige eksportimiseks idabloki riikidesse.

See võiäri on põhjustanud arvukalt proteste ühisturgu kuuluvates riikides, eriti Inglismaal. Need protestid sundisid Euroopa ühisturu ametnikke Brüsseli andma lubaduse, et tulevikus ei subventsioneerita enam agraarproduktide eksportimist N. Liitu.

Eestirootsi koosolekult

Eestirootslased pidasid oma ühingu Svenska Odlingens Vänner 32. aastapeakoosolekut, kolmandat korda järjest Eesti Majas.

Juhatuse esimeheks valiti tagasi Hugo Michelin. Abiesimeheks Börje A. Nyman (uus), sekretäriks Johannes Hammerman (uus) ja laekuriks Thomas Lorentz (endine).

Koosolekule järgnenud seltskondlikus osas esines mitme lauluga tenor Thomas Lorentzi organiseeritud kvintett, "laenatud" lauluvendadega Stockholmi Eesti Meeskoorist.

Pildil kvintett laulmas. Vasakult Lembit Pürge, Thomas Lorents, Endel Koppel, Max Lääts ja Johannes Valgur, klaveri taga Brigitta Lorentz (Foto Ronnie Ericson).

• Kohalik elu

GÖTEBORG

E. Maja koosolek

AB Göteborgi Eesti Maja korraline aasta peakoosolek toimub pühapäeval, 17. aprillil, Drottninggatan 27. Peakoosolek algab kl. 14. Tavakohaselt toimub osatähtede väljaandmine kaks tundi ja peakoosolekule registreerimine üks tund enne koosoleku algust.

Eesti Maja juhatus ütleb tere tulemast.

GÖTEBORG

Jalgpallitreening noortele

Noorte Päeval — laulupeo ajal Göteborgis — toimub kaks noorte jalgpallivõistlust, üks meeste-, teine naiste-võistkondade vahel. Enne seda on aga vaja treeningut, ja sellele ongi mõeldud.

Treening leiab aset pühapäeval, 17. aprillil. Naismängijaile kell 15.00 ja meesmängijaile kell 16.00. Kogumine on pool tundi enne treeningut Tallinna Lipkonna majas, Helleforsgatan 1, ja treening toimub lipkonna maja juures oleval väljakul. Pärast treeningut on kohvilaud kaetud.

Kõik noored, kelledel on huvi jalgpallimängu vastu, on teretulnud!

GÖTEBORG

Maipidu

Göteborgi Eesti Maja Klubi juhatus teatab, et klubi ruumides toimub nagu tavaliselt maipidu laupäeval, 30. apr. Algus kl. 20, ette on nähtud lõunasöök, muusika, tants ja loterii. Osavõtumaks 50:- isikult.

Osavõtjate arv on piiratud, mistõttu palutakse aegsasti registreerida tel. 27 40 70 (Randmaa) ja 23 11 24 (Pahk).

Klubi ruumid on suletud ajavahemikul 1. mai kuni 11. sept. Laulupeo puhul on ruumid siiski avatud alates 19. maist kuni 22. maini.

GÖTEBORG

Kunstinäitused

26. apr. kuni 22. mai. Rõhsska muuseumis, Vasagatan 37—39 Eesti eksliibrised ja Eesti Rahvakunst. Näituse avamine 26 apr kl 19.

7 maist kuni 30 maini. Kunstimuuseumis, Götaplatsen. Herman Talviku graafika. Näituse avamine 7 mai kl 14.

METSAKODU

Kutse koosolekule

Eesti Skaudijuhtide Kogu Rootsis liikmete korralisele peakoosolekule, mis toimub pühapäeval, 17. apr. kl. 12 Metsakodus.

Päevakorras avamine ja rakendamine, kvoorumi kindlaksmääramine, Kogu ning Metsakodu 1976 tegevuse ja majanduse aruanded, Uudismaa küsimused, juriidilised küsimused, tegevuskava 1977, eelarve ja liikmemaksu suuruse määramine, valimised, kohal algatatud küsimused, koosoleku lõpetamine.

Koosolekust palutakse osa võtma kõiki Kogu liikmeid ja Uudismaa osatähtede omanikke.

Koosolekul omavad hääleõiguse kõik Kogu liikmed, kes on tasunud liikmemaksu 1976 eest. Liikmemaks oli täiseralistel 10:- ja õppivatel noortel 5:-.

Liikmemaks tasuda Metsakodu postgirole 11 99 29-8.

Koosolekust ja ühistoitlustusest osavõtust palutakse teatada hiljemalt 14. apr. aadressil: arnold Pundi, Kneipgatan 19, 602 36 Norrköping, tel 011/16 39 19.

STOCKHOLM

Ootuse pidu!

Reedel, 29 aprillil kl. 20 toimub Stockholmi Eesti Osakonna "Ootuse pidu".

Koht korp! Frat. Estica ruumid, Luntmakaregatan 61, T-jaam Rådmansgatan.

Sissepääs 10:- SEO liikmetele, mitteliikmetele 15:-.

Tants. Baar.

STOCKHOLM

Päevapoliitiline ettekanne

Eesti Liberaaldemokraatliku Koondise päevapoliitiline ettekande-õhtu toimub teisipäeval 19. aprillil kl. 18.30 Jakobi koguduse saalis, Malmtorgsgatan 5-II.

Teemaks on: KGB värskema kirjanduse peegelduses. Külalised teretulnud.

STOCKHOLM

Noorte kunstinäitus

Järjekordse Eesti Noorte Kunstigrupi näituse avamine toimub laupäeval 16. aprillil kell 13.00 Galleri IKG ruumides, Kungsgatan 90. Näituse korraldamisel on noortel abiks olnud kunstnik Eino Hallek, kes ka avab näituse.

Näitus kestab 29-nda aprillini.

STOCKHOLM

Lenderlaste kokkutulek

Lenderi Gümnaasiumi endiste õpilaste koosviibimine toimub reedel, 22. aprillil kell 17 Korp. Fraternitas Estica ruumides, Luntmakargatan 61 I tr. Osavõtust palutakse teatada hiljemalt 20. aprillini telef. 37 82 56 (Mägi) või 88 31 36 (Soe).

STOCKHOLM

Esinduse Naisring

Esinduse Naisringi aasta-peakoosolek peetakse esmaspäeval, 18. apr. kell 17.30 Esinduse ruumes, Sandhamnsgatan 1. Juhatus loodab, et kõik liikmed saavad koosolekust osa võtta. Tere tulemast!

STOCKHOLM

Juubeliball

SEO meenutab, et laupäeval, 30. apr. toimub Stockholmi Eesti Osakonna 15-aasta Juubeliball Anglais Hotellis algusega kl. 19.

Absoluutselt viimne registr. võimalus on 18. aprillil.

85:- tuleb maksta postgirole 65 82 90-2, Estlands Nation.

Pane endale pähe tudengimütS!

STOCKHOLM

Tall. L. I Tütarl. Gümn.

Tallinna Linna I Tütarlaste Gümnaasiumi (III keskk.) järgmine kokkutulek on laupäeval, 23. aprillil kell 12.30 Eesti Majas, Wallingatan 34. Registr. tel. 08/38 82 69 või 0753/324 14.

STOCKHOLM

Peakoosolek

Eesti Kaubalaeva Juhtkonna Ühingu korraline aastapeakoosolek toimub neljapäeval, 21. apr. kl. 17 Eesti Majas, Walling. 34. Päevakorras koosoleku rakendamine, 1976 tegevuse ja kassa aruanne, 1977 tegevuskava ja eelarve, valimised ja kohal algatatud küsimused.

UPPSALA

Täna kirjandusõhtu

Uppsala Eesti Skautlike Noorte Sõprade Selts korraldab kirjanduse õhtu laupäeval, 16. apr. kell 16 Eesti Kodus. Kõneleb Kaarin Saarsen oma viienda luuletuskogu "Üksilduse aastaajad" tagapõhjast. Kõik kaasmaalased on tere tulnud! Pakutakse kohvi.

• Ringvaade

NÕUKOGUDE KIRSTUNAELAD

Läänemaised raadiosaatjad ei anna nõukogude skribentidele rahu. Järjekindlalt rünnatakse nn. avaliku arvamise nimel eriti USA saatjaid Euroopas — Radio Liberty ja Radio Free Europe.

Saatejaamad on juhitud CIA poolt, juhtkond koosneb praegustest ja endistest CIA meestest, väidetakse. Peale otseste raadiosaadete tegelevat need raadiojaamad ka veel spionaažiga eetris (tuntud tegevus nõukogude saatkondades endis), katsuvat nõukogudevastast kirjandust ja koguni agente N. Liitu saata. Ja muidugi katsuvat nad mõjutada lääned tulnud N. Liidu kodanikke.

Lisaks CIA agentidele koosneb saatejaamade personal veel neetud emigrantidest ja juutidest, kes on pääsenud N. Liitust välja, et kolida Iisraeli, aga selle asemele on asunud tegema nõukogudevastast propagandat.

Viimasel ajal on need raadiojaamad koguni saanud hakkama niisuguse nurjatu teoga, et nad on hakanud kasutama Hiina päritoluga antisovetlikku materjali ("Pekingi köögis kokkukeedetud suppi"). Samal ajal heidavad nad igatsevaid (!) pilke Pekingi suunas.

Kõike seda kokku võttes leiavad nõukogude skribendid, et need saatejaamad rikuvad enne kõike Helsingi konverentsi põhimõtteid. Nõukogude ja sellega koos kogu maailma avalik arvamine leiab, et see kõik on talumatu! Süüdlased on USA, kes neid saatejaamu organiseerib ja nende eest maksab, ning Lääne-Saksamma, kes lubab oma territooriumi niisugusteks häbitegudeks.

Kuna taoline sõim üksinda saatejaamade vastu ei aita, siis katsutakse neid ka kõigest jõust segada (EPL/AI)

• Siit & sealt

Dagis Ratassepp, Venetsueela pealinnas Caracases Hilton-hotelli sekretär, külastas Uus-Meremaal Aucklandi, olles tagasiteel Euroopast, kus ta vilbis ametiasjades.

John Part, kes 1922 elama asus USA-sse ja varem oli tegev eesti organisatsioonides, tähistas oma 80-ndat sünnipäeva. Ta on USA-s pidanud kanafarmi, hiljem aga tegelenud krevetipüügi laevade omanikuna.

Vellend neljas

Põhja-Ameerika meistrivõistlustel murdmaasuusatamises Morin Heightsis Quebecki provintsis tuli noorte klassis Robert Vellend 10 km distantsil neljandaks ja 15 km distantsil kuuendaks. Vellend oli Kanada meistrivõistluste ajal Ontarios haige ja ei saanud osa võtta.

Sellik jooksis murdmaad

Enn Sellik, eestlasest jooksja Montreali Olümpiamängudel, võttis osa rahvusvahelise kergejõustikuliidu murdmaajooksu meistrivõistlustest Düsseldorfis Lääne-Saksamaal. 12.300 meetrilise distantsi läbis kiireimalt belglane Leon Schots. Sellik tuli finihisse kümnendana, olles edukaim N. Liidu võistkonnas, kuhu ta ametlikult kuulus.

Vooremaa meistriks

Streina lahel Soome lahe Leningradipoolses sopis toimusid N. Liidu jääpurjetamise esivõistlused. Kuuendat korda tuli rahvusvahelises DN-klassis võitjaks eestlane Endel Vooremaa. Ka teine ja kolmas olid eestlased: Mati Kuulmann ja Ain Vilde.

New Yorgis suri 17. märtsil Evald Bauman, sünd. 10. dets. 1905 Tallinnas.

Eestis on surnud Helmut Vilmansen.

Göteborglaste "Vedelvorst" tuleb lavale laulupeo ajal

Ühel varakevadisel keskpäeval, kui teavas sõbralik ja puistab päikesekulda üle Göteborgi rohkearvuliste parkide ja puiesteede, saan mantlihõlmast kinni GES Näiteringi esimehel Heino Evertil, kes just väljub Stora Teatri administratsioonile määratud uksest.

Pärast sõbralikku käepigistust ei saa mitte mahasuruda minus tekkinud kahtlust ja ma küsin:

— Tuled selle kunstitempli tagumisest uksest välja seesuguse näoga nagu oleks Näitering oma töö ja tegemise siia üle toonud?

Heino Everti nägu lööb mõnusale naerule kui vastab:

— Ei nii suur see meie värk nüüd küll ei ole. Iesialgu mahume veel Eesti Maja katuse alla.

— Kuulad siis ehk juba maad, et kui ehitavad uue Ooperimaja Göteborgi, ostate vana ära ja teete laulupeo ajal etenduse juba omas majas?

— Ei seda ka mitte. Aga meil on siin selle ukse taga häid sõpru teatri juhatuse poolel ja vast õnestub meil saada siit odava hinnaga üht-teist, mis meie oma lavatehnilisel poolel kasuks tuleb.

— Nii, nii ja mis siis muidu Näiteringi tööst uuemat kuulda on?

— Nagu sügisel tööd alustades sai lubatud, et teeme sel hooajal "Sügisreviüü" ja Raudsepa "Vedelvorsti". selle lubamise esimene pool on lunastatud. Teatrisõbrad ja külalised on rahule jäänud. Oli seekord ka kaugelt tulnud külalisesinejad, kuid sellele vaatamata võis ka kassameister rahule jääda. see julgustab ka edaspidi kava koostamisel natuke kaugemalt ringi vaatama. Nüüd oleme siis selle lubaduse teise poole kallal kõvasti tööl.

HEINO EVERT, Göteborgi Näiteringi esimes.

— Teete esietenduse siis kevadel göteborgis ära?

— Jag ja ei. Asi on nimelt nii, et laulupeo toimkond on pöördunud meie poole sooviga, et laulupeo ajal teeksime ka ühe teatrietenduse. Kuna kahe tüki õppimine ühel hooajal läheb raskeks, siis oleme otsustanud, et teeme oma etenduse laulupeo raamides reedel, 20. mail. Asi on nimelt nii, et teeme esietenduse juba nädal aega varem ära Borås-is selle arvestusega, et Stenhammari saal ei jõua kõiki teatrisõpru nagunii mahutada ja viime siis teatrilõbu juba natuke varem borås-lastele koju kätte.

— Kas viite "Vedelvorsti" külakostiks ka teistesse keskustesse?

— Jag, on olnud mõte, et sügisel septembri kuul teeme oma tavalise ringreisi.

— Kas Göteborgis tuleb ka kordusetendus?

— Seda on praegu väga raske öelda. Kui aga arvestada, et Stenhammari saal kindlasti ei jõua kõiki vastu võtta ja kui Göteborgis leidub soovijaid kordusetenduseks, teeme seda hea meelega.

— Kas ei ole karta, et laulupidu vähendab ringreisidel publikut?

— Ei usu. Tükk on Raudsepale omase mahlakate üteluste ja naljadega seda väärt, et kõlbab vaadata ka mitu korda.

— Kes teevad seekord kaasa? Kas on ka uusi jõude teatritöösse kaasa tulnud?

— Vanadest veteranidest võib mainida Allest, Sooaru, Brobergi, Pahtmanni ja uue jõuna Jüri Baumanni. Pikaajalise eemaloleku järele on tagasitee Näiteringi juurde jälle leidnud Otto Reimo. Need kaks on teretulnud täiendus meie juurde ja ma võin kinnitada, et meie näitejuhil on neid kahte õnnestunud sulatada kokku "vanadeta".

— Sügisel oli juttu, et Põhjalatütred-Kalevipoeg korraldab teatrihuvilistele noortele teatri kursused. Kas see on saanud teoks ja kas see on andnud värsket verd ka teatritöölle?

— Kursus on saanud teoks ja Näitering on ulatanud oma abistava käe Arnold Sirkeli näol, kes kolmapäeviti kõneleb noortele teatritöö ja näitelava saladustest. Oleks aga nagu palju tahta, et selle vähese ajaga võiksime sealt saada uusi talente. Nagu Sirkel aga kinnitab, on lootusi tulevikus mitmeid neist, kellel seda "jumalikku sädet" on südames, mida teatritöö ja näitelava nõuab. Kärsitus on aga suur nende noorte hulgas, sest kõik tahavad õige ruttu ramblvalgusse pääseda. Seda iseloomustab ühe noore kursuslase ütelus pärast teist kursuse tundi kodus oma isale: "Mis see onu Sirkel seal niipalju seletab, andku osa kätte, ma teen selle ära."

— Ega siis muud kui soovin head kordaminekut. Või on veel midagi südamel, mida tahaksid teatrisõpradele meelde tuletada?

— Head soovid on alati teretulnud. Võiks ehk veel siia juurde lisada, et on soovitav ja vajalik, et pääsmed laulupeo ajal, 20. mail varakult ellimüügilt muretsetakse, sest istekohtad Stenhammari saalis on nummerdatud. Võiks ka veel seda mainida, et vaatamata kasvanud kulutustele, on Näiteringi juhatus otsustanud pääsmete hindu mitte üles kruvida ja et iga müüdud pääsme pealt läheb laulupeo toetuseks kolm krooni.

— Aitäh mõnusa ja sõbraliku jutu eest.

Laulupeo-üürituste data

NELJAPÄEVAL, 19 mail kell 10.00—13.00: Lastepäev. Võimlemine Valhalla spordiväljakul. Kell 13.00—17.00: oortepäev. Spordivõistlused Valhalla spordiväljakul. Kell 20.00: Noorte-pidu Odinslundis.

REEDEL, 20. mail kell 19.00: Teatrietendus Stenhammari saalis. Göteborgi Eesti Seltsi Näitering. Hugo Raudsepa komöödia "Vedelvorst".

LAUPÄEVAL, 21. mail kell 09.00: Peaproovid Scandinaviumis. Kell 12.30—13.00: Kogunemine rongkäiguks Gustaf Adolfs Torg'le. Kell 14.00: Laulupeo algus

Scandinaviumis. Kell 20.00: Rahvapidu tantsurestoranis "Rondo". Supee. Tants. Ettekanded.

PÜHAPÄEVAL, 22. mail kell 12.00: Kirikukontsert ja jumalateenistus Kristiine kirikus. Koorid, solistid.

26. aprillist—22. maini kell 11.00—16.00 (äripäevadel) ja kell 12.00—16.00 (pühapäevadel): Eesti eksliibriste ja rahvakunsti näitus Rõhsska muuseumis, Vasagatan 37—39.

7. maist—30. maini (samadel kellaaegadel kui Rõhsska muuseumis): Herman Talviku graafika näitus Kunstimuuseumis. Götaplatsen.

• Vastukarva

NÄRIMISKUMM VENEMAAL tekitab kaost — kui uskuda kapitalistlikku teadetebürood AP-d (mitte ära segada sotsialistliku teadetebüroo APN-iga). Eestis ja Armeenias (kui sõnum viimati pole pärit Ereevani raadiost) olevat hakatud tegema näärimiskummi, mis peaks võitslema salaja sissetoodud ameerika vastava artikliga (müüakse mustal turul dollari eest pakend).

Kooliõpilased on käest ära läinud — koolilapsed ostavad uut kummi ja näärivad seda nii koolis kui kodus, keelust hoolimata. On arvata, et üldine läänemaine kooliõdistsipliini langus sedamoodi näärimiskummi vahendusel nüüd ka Venamaale on jõudnud. Ja kui koolis distsipliin kaob, kuidas on sellega siis mujal — näiteks parteis. Võib juhtuda nii, et nõukogude korra kukutab näärimiskumm ja mitte disidendid . . .

ELUTARVETEST JUTTU olles — kui näärimiskumm on elutarve — võiks maalida väikese elupildikese lähemast tulevikust, kui kohvihinnad edaspidigi tõusevad:

Kelner: Kas mu härra soovib konjaki juurde midagi? Näiteks kohvi?

Külaline: Jumal hoidku! Ma pole ometi miljonär! Palun 10 centililitrit kooritud piima.

Üks restoran, kes reklaami mõttes lubab prii kohvi konjaki juurde, on sunnitud uksed sulgema, kuna rahvamurd kipub lokaali lõhki ajama.

UUDISED N. LIIDUST on tihti huvitav lugemisaine. Sealt võib vahel tõesti lugeda uudiseid, s.t. niisugust, mida ei teadnud. Aga ka seda, mida ei võinud aimatagi. vahel jälle mõndagi, mis laseb aimata . . .

Huvi rootsi keele vastu on Tartu ülikoolis suur. Loetletakse mitu rootsikeele õppija ja koguni õppejõu nime.

Õppejõudude hulgas viiksatab koguni dotsent Johan Tuldava nimi — kes pole Rootsi eestlastele päriselt tundmata — Artur Hamani nime all. Tema eesti keele õpik rootslastelegi on alles. Ja mõned politsei protokollid . . .

Üks noormees on rootsi keele alal palju tööd teinud. Ja tal on kontakt kahe rootsi professoriga, kes on saatnud noormehele vajalikke sõnaraamatuid ja muid kirjandust. Just saatnud — sest nagu artiklist ilmneb, pole noor mees jalgagi Rootsi saanud.

Ei või ju teada, viimati hakkab rootsi keel nii meeldima, et unustab ära oma emakeele ja koguni suure kodumaa . . . Kindlam on. Pealegi on noormees teinud oma vältekirja rootsi ajalehekeele üle — ilmselt siis lugenud papitalistlikke (või kui tõosem olla: segamajanduslikke) ajalehti.

Peale selle võib väljaandes Uudised N. Liidust lugeda kuidas vene tööline kasutab ü. 80% oma palgast ostudeks ja teenete eest maksmiseks, kuna vaesel USA töölisel (kelle palk on paberi peal kõrgem, seda tunnistatakse enne protsentide peale üleminekut) on ainult 40% palgast järel selleks viimaseks otstarbeks. Nii kallid on maksud, korter ja söök. Vaene USA tööline!

Ei, muidugi on USA-s elustandard kõrgem, ruttavad Uudised kinnitama. Aga N. Liidu elustandard tõuseb igal aastal 4—5%, USA-s aga see tegelikult langevat . . .

Näis, mil need standardid keskel kokku saavad. Karta on, et meie silmadseda ei näe.

INGMAR BERGMAN elab praegu Münchenis, kus talle väga meeldib ja lavastab filmi "Mao muna" (mõeldud pole Hiina endist juhti vaid madu kui loodusloolist objekti — ja sümbolit natsismile).

Newsweeki reporter küsib maailmakuulsalt lavastajalt, kuidas ta ennast tunneb ja kas ta kahetseb oma äkilist Rootsist äraminekut. Bergman ei kahetse taga Rootsit, vaid ainult oma suvemaja Gotlandil. Ja ta usub, et kord tuleb aeg, mil ta unustab kõik selle rumaluse, mis välja kutsus tema äratuleku. Siis ta lubab kirjutada sellest kõigest komöödia — või koguni farsi — ja kõige üle naerda. Mis oleks talle ühtlasi suureks vabanemiseks.

Ei saa vist olla väga suur tragöödia seoses oma kodumaalt lahkumisega, kui sellest juba aasta pärast võidakse hakata mõtlema komöödia terminoloogias. Kui kõik pagulased nii saksid mõelda! Aga on ilmselt vahe bürokraatliku rumaluse ja sihikindla terrori vahel.

THEHHOSLOVAKKIAS on pärast selle okupeerimist venelaste poolt 1968 vallandatud 11 000 ohvitseri. Aga puhastamine sel alal polevat veel läbi viidud.

Ohvitserid on vanast ajast olnud nn. maailmarevolutsiooni vaenlased. Venemaal oli omal ajal üks esimesi revolutsioonilisi tegusid ohvitseride pagunita mahakiskumine, et härra leitnant saaks Ivani taoliseks. Pärast oli neid ohvitsere kodusõjas muidugi jälle vaja. Osa hakkasi punase lipu all sõdima, sest amet on amet. Aga päriselt neid ei usaldatud. Ja kui tuli aeg, siis puhastati nad jälle välja — marssal Tuhatshevskiga eeostsas.

Ja siis oli neid jälle vaja ja kuskilt polnud võtta, nagu ilmnes Soomele kallaleminekupuhul paar aastat hiljem. Ja veel valusamini siis, kui Hitler omakorda venelastele kallale läks.

Aga enne seda olid venelased Katõnis abinõud tarvitusele võtnud, et Poola ohvitseridest neid mõrvates lahti saada. Arv pole kunagi päris täpseks saanud, aga räägitakse ka kümnest tuhandest.

Mis ei takistanud Stalinit, kui hädа käes, pöördumast ellu jäänud poola sõjaväeaste poole, neid vangilaagritest välja toomast ja sakslaste vastu sõtta saatmast. Nood poolakad ei teadnud siis Katõnist kuigi palju.

Kui nüüd kümme-üksteist tuhat tshehhi ohvitseri vallandatakse, siis on see inimõiguste vaatekohalt siiski samm edasi. Nagu oli samm edasi ka see, et Molotov ja Malenkov — kõnelemata Nikitast — siiski ellu jäeti.

— Ta siiski liigub, ütles Galilei ühel teisel puhul.

Aga liigub vahel ka luasa leninlikult: üks samm edasi, kaks tagasi. Justnüüd on liigutaja saanud Washingtonist niiöelda jalaga põhimikku. Näis, millises suunas see vene kolossi liikuma paneb.

OLUMPIAADI MÄRGIKS on alati olnud viis põimunud ringi — viie mandri koostöö sümbolina. Aga venelased on välja mõelnud uue lisandi neile viiele ringile. Ringide kohal troonib määratu kõrgusse tõusev vigur, mis oma väliskujult meenutab moskvas asuva ülikooli stalinistlikku hiigelhoonet. Ja selle viguri kohal särab — jäta või võta — vilsnurk! Kas see peab sümboliseerima Moskva tulevast valitsust kõige viie mandri üle?

Hitler oli küll ülbe mees ja uskus tuhandeaastasesse riiki, aga oma hakristi ta olümpiamärgi sisse ei toppinud. Ka sellel alal on venelased natsidest kangemad.

MORAAL ON MOODI LÄINUD USA-s, leitakse. Enne kõike muidugi poliitikas. USA on saanud jälle uskliku presidendi — esimese peale Harry Trumani. Viimane oli ka muidu kiire käega ja pani Koreas ründajatele kohe pidurid peale. Aga vahepeal aeti USA asju mitte üksi ebamoralselt kauplemise põhimõttel, vaid ka niiöelda golfimängu printsiibi järgi.

Et aega küllalt ja vastasele fair play võimalus. Mida viimane muidugi ei kasutanud. Võimaluse nimelt, aja kasutas küll ära.

Välisminister Dulles (tuletavad ameeriklased meelde) räägis küll vabastamisest, aga kui Ida-Euroopas rahvad end vabastada tahtsid, siis ta tõmbus tuumasõda kartes tagasi. Ja sellest peale on moraalsus olnud Ameerikas halvas kuulsuses.

Carter on eslalgu ainult rääkinud, aga juba seegi on ajanud Moskva ja teised idanõoga keskused segadusse. Nad ähvardavad küll relvastuse piiramist nurja ajada — aga tegelikult kurnab relvastumine neid rohkem kui USA-d. Ja kui asi tõstseks läheb, siis jõuab USA neist kergesti ette — seda nad teavad.

Mis siis teha? Üks fakt on kindel: Seni oli N. Liit maailma rahvaste pästja kuulsuses, nüüd kipub Carter selle au üle võtma.

Mis teha? küsis juba Lenin.

TIMMUKURU

Operett "Havai lill" Torontos lavastamisel

TORONTO (VE) — Kevadhooajal tuleb EEsti Rahvusteatri poolt Torontos lavale Paul Abrahami operett "Havai lill", tuues paljudele vanemast põlvkonnast mälestusi vabariigi aegsest teatritõõst ja nooremaile romantikat, kaunist muusikat ja kerget nalja.

Opereti näitejuhiks on meie tuntumaid ning andekamaid näitlejatane Lydia Vohu-Viksten. Tegemist tuleb suure üritusega, kuna nimiosalist üksi on 20, sinna juurde arvestades tantsijad, koori ja orkestrit paisub see peaaegu saja ümber ulatuvaks tegelaskonnaks.

Lavastajaks operetile on end. Estonia näitleja Lydia Vohu.

Muusika juhiks on vanameister Peter-Paul Lüdig. Lauljate poolest võib "Havai lill" kujuneda vägagi meeldejäävaks muusikaliseks sündmuseks, kuna meesosaliste poolel esinevad tuntud tenor ja näitleja Neinz Riivald, bariton Ragnar Pohlak, Ernst Vähi, Enn Kiilaspea, Jaan Lents, Harri Mürk, Aleksander Liipere, Paul Kristal j.t. Naispeaosaliste heliregistris esinevad Erika Vesikmets, Tamara Norheim. Elna Libe ja Aino Tera ning külalisena teevad opereti kaasa alt Irene Loosberg ja sopran Önne Laikve.

Koorijuhiks on Eerik Purje ja tantsude lavastus on Reet Altosaarelt, kes peab ka selle eest hoolitsema, et operetis oleks õhulisust ja kregust. Dekoraatoriks on valitud Artur Mihkelsoo, kelle mureks on anda lavastusele Havai looduse lillede rohkust ja õite ilu.

Kostüümeerijaid, kaasa arvatud artikli kirjutaja, on kolm, sest Lydia Vohu-Viksten omab suuri kogemusi ning head silma lavalise nägemuse jaoks ning on palju kordi aidanud tehnilisi nõuandjaid. Aino Tera kannab suurema osa kostüümide tegemist oma õlgadel ning paljud tegelased aitavad ka ise kaasa, et operett saaks vajalikku välist hillgust.

SIIT ja SEALT

Rein Puusepp, Stockholmi raaliettevõtte Siffer-Service Datacentral AB omanik ja direktor, on ajakirja Aktuellt för Kontor teatel alla kirjutanud kokkuleppe SAS-iga, mille järele Siffer Service võtab oma peale Nyman & Schultzi reisibüroo raaliteenduse. Reisibürool on Univac 9480-tüüpi raal, millistega ka Siffer-Service juba aastaid töötab. Firma töötab reale suurfirmadele ja pankadele, nende seas Liber Grafiska AB.

Utdelning ur öresfonden

Över en miljon

EXTRA ATT VINNA

på tipset 23-24 april

AB TIPSTJÄNST

Quebeck muudetakse iseseisvaks riigiks?

OTTAWA — Quebeci separatistliku valitsuse juhid on viimaste päevade kestel pidevalt toonitavud, et nende eesmärgiks on Quebeci lahutamine Kanadast ja Quebecst iseseisva riigi moodustamine. Selliste deklaratsioonidega esinesid Quebeci peaminister Levesque Quebeci linnas ja Quebeci majandusminister Parizeau Torontos.

Majandusminister Parizeau mainis Empire Club'i ja Toronto Board of Trade ühisel kokkutulekul millest võttis osa 1400 inimest, et Parti Quebecois loobub Quebeci iseseisvaks kuulutamise kavatsustest kui seda ei poolda 80 rpotsenti või rohkem Quebeci elanikest.

Parizeau kinnitas, et Quebecil on kõik eeldused iseseisvalt elamiseks ning kui separatistid kaotavad napilt rahvahääletuse, siis on nad valmis katsuma ja proovima uue rahvahääletusega.

Vahepeal on tekkinud Ottawa föderaalvalitsuse ja Quebeci provintsivalitsuse vahel suured lahkarvamised rahvusvahelistest konverentsidest osavõtmisa pärast. Nii on Kanada delegatsiooni kuulunud Quebeci esindajad Argentiinas toimunud rahvusvahelise vete konverentsil ja Brüsselis korraldatud haridusministrite konverentsil esinenud Quebeci sildi all ja keeldunud Kanadat esindamast.

Brüsselis korraldatud konverentsil istusid Kanada ja Quebeci delegatsioonid eraldi laudade ääres ning nende laudadel olid erinevad lipud.

Föderaalvalitsuse peaminister Trudeau mainis Ottawas pressikonverentsil, et ta keelab Quebeci provintsi delegaatidel osa võtta rahvusvahelistest konverentsidest [illegible] nad jatkavad sama poliitikat Trudeau kinnitas uhtlasi, et teisi tiike hoiatatakse ning kinnitatakse neile, et Quebeci ei tohiks rahvusvahelistele konverentsidele kutsuda kuna Quebeci ei tohiks rahvusvahelistele konverentsidele kutsuda kuna Quebec ei ole iseseisev riik ning ta ei esinda ka Kanadat.

Peaminister nentis samuti, et föderaalvalitsus astub vahele kui Quebeci provintsivalitsus hakkab rakendama seadusi, mis piiravad ingiaste või teiste protestantlike vähemusgruppide õigusi.

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

• Mis juhtus

"N. LIIT PIIRAB EUROOPAT"

Hiina ajakirjandus süüdistab venelasi Podgornõi ringreisi puhul Aafrikas, et venelased katsevat Euroopat ümber piirata. Selle väite tõestamiseks tsiteeritakse tihti välismaa ajakirjandust. N. Liit on viimasel ajal muutunud agressiivsemaks teiste riikide asjadesse segamises ja õhutab kõikjal Euroopale vaenulikke jõude.

VENE VÄLJAMARSSIMINE PEKINGIS

N. Liidu saadik Pekingis, Vassili Tolstikov, lahkus demonstratiivselt hiinlaste banketilt. Põhjuseks oli, et Hiina asepresident Li Hsien-nien oma sõnavõtus süüdistas venelasi, et nad segavad end Zaire siseasjadesse ja saadavad sinna palgasõdureid.

EGIPTUS MURES AAFRIKA PÄRAST

Egiptuse president Sadat on Washingtonis soovinud osta USA-lt relvi. Ta on selle juures avaldanud muret N. Liidu kasvava mõjuvõimu üle Aafrikas, eriti Angoolas, Liibüas ja Etioopias. Sama, mis juhtub praegu Zaires, võivat homme sama hästi toimuda Sudaanis.

"VABASTAGE SELTSIMEHED!"

Sadakond mitmesse organisatsiooni kuuluvat demonstranti nõudis Rootsi riigipäevamaja ees, et politsei poolt terroristidena arreteeritud seltsimehed tulevad vabastada, kuna nad olevat süütud.

Välismaalasi ei tohtivat välja anda, enne kui nende üle Rootsis on kohut mõistetud. Ka ühe arreteeritu, mehhiklase, advokaat Henning Sjöström väidab, et tema kaitsealuse vastu tõstetud süüdistused on "naeruväärsed".

EUROOPA KONJUNKTUUR EI PARANE NII PEA

UNO Euroopa majanduslik komisjon ütleb oma rapordis, et Euroopa majanduslik olukord ei parane lähemal ajal, tööpuudus võib kujuneda veel halvemaks. Paranemine võib tulla kõige varem 1978 või 1979.

Valitsused võitlevad ühe korraga väheneva juurdekasvu, tööpuuduse ja inflatsiooni vastu. Selles võitluses näib inflatsioon mängivat kõige suuremat osa. Maailma kaubanduse juurde kasv on käesoleval aastal pool väiksem kui mullu.

KIRJANIKE LIIDUST VÄLJA

Pärast kolmeaastast vaheaega on N. Liidu kirjanike liit hakanud jälle poliitilistel põhjustel oma liikmeid välja viskama. See toimus äsja Leo Kopeleviga ja Vladimir Korniloviga.

Kopelev on saksa kirjanduse ekspert ja kirjutanud mitu põhjapanevat teost sel alal, mida tal nüüd pole võimalust olnud avaldada.

Kopelev oli omal ajal vaheheks Solzhenitsõni esiteose Uks päev Ivan Denisovitshi elus estamisel ajakirjale Novaja Mir.

ARRETEERIMISED MOSKVAS JÄTKUVAD

Moskvas vangistati 23-aastane Aleksander Podrabinek, kes koos kindral Pjotr Grigorenkoga on avaldanud andmeid teisitimõtlejate vaimuhaiglasse saatmise kohta. Tal olevat olnud materjali vähemalt 200 isiku saatusest.

Viimaseid vaimuhaiglasse saadetuid oli baptist Aleksander Volovtshuk. Ta tuli Moskvasse, et paluda abi oma perekonnale, kel pole ei korterit ega tööd. Podrabinek võttis osa baptistide kooslekust, kui ta vangistati, teda süüdistatakse politseille vastuhakkamises.

Fantoom

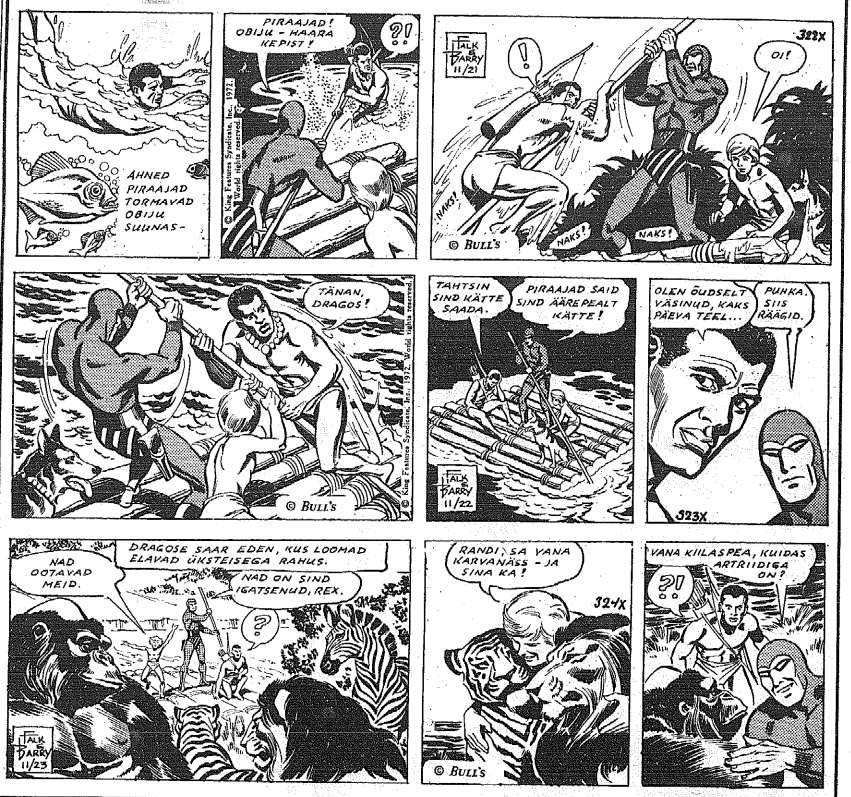

Televisiooniprogramm

TV Lõrdag

16 APRIL

TELEVISION 1

Lõrdagsmorgon:

9.00—9.25 Till häst. Rätt sits.

Suomenkieliset ohjelmat:

Finskspråkiga program:

9.30 Tapahtumia. Aktuellt för finskspråkiga.

10.00 Mauno Uusivirta.

Mauno Uusivirta, tävlingscyklist. Textat på svenska.

10.45—11.15 Vastavirtaset.

Motströms. Några skolungdomar diskuterar skolan med Pekka Salmies, läkare.

Textat på svenska.

17.25 Por favor 3.

17.55 TV-nytt, väder, meddelanden.

18.05 Helgmålsbön från Alskogs kyrka på Gotland.

18.10 Aktuellt i veckan. Textat.

18.35 Två orkestrar i en — Bostons symfoniorkester. Här möter vi två berömda orkestrar i en: Bostons Symfoniorkester under Seiji Ozawa, och Boston Pops under Arthur Fiedler — som bekant med en lättare repertoar. Isaac Stern spelar ur Beethovens violinkonsert och pratar om hur han upplever samspelet med symfoniorkestern — Boston Pops pelar Stars and Stripes. Tea for Two m m, och vi får höra orkesterns jazzgrupp.

19.30 Som vänner. . . 5. Vill du inte vara med mig?. . .

I rollena: Kajsa — Karin Lundmark, John — Sten Hedman, Farfar — Gunnar Ekvall, Anne-Marie — Gunilla Thunberg, Luleå.

20.00 Åriga blå ögon. Svensk kriminalkomedi av Leif Kranz. Andra avsnittet.

20.50 Berömda schackpartier. 2. Dam på villovägar.

Det andra partiet i serien spelades i Paris år 1913 mellan Rodzynski, som hade vitt, och Alexander Aljechin, världsmästare åren 1927—35 och 1937—46. Aljechin var kanske en av de allra största i schackets historia.

21.00 Aktuellt, väder och sport.

21.40—22.30 Svarta moln. Historisk äventyrsserie från 1660-talets Polen. 2. Blodig fejd.

TELEVISION 2

13.05 Ruffel och bå i guldram — en film om konstköpare, förfalskare, tjuvar och poliser.

Repris från 11.4.

14.00 Invandrardags — Geia sas. Dagens program för greker i Sverige behandlar bl a lagen om medbestämmande på arbetsplatsen, MBL.

14.45 Byns fotograf. Ett avsnitt ur en komediserie från den grekiska TV:n.

Textat till svenska.

15.30 Tackling. Dåliga förorter kan bli bättre.

Repris från 14.4.

16.00 Fjällverk 80. Åre planerar medan Härjedalen bygger!

Repris från 7.4.

16.30—16.45 En ny bok. Christiania, ett samhälle i Köpenhamn.

Repris från 4.4.

17.00 Cree-indianerna i Kanada.

17.30 Gluggen — för de yngsta.

18.00 Lördags. Varför är vuxna så knäppa? De erkänner aldrig om de har fel och de håller ofta ihop mot barnen. Det är temat i en pjäs som en grupp femtonåringar i Nacka skrivit.

18.30 Vi i 5:an. Frågetävling med elever ur årskurs 5. Programledare: Berndt Friberg. Domare: Lennart Edberg, Göteborg.

19.15 Se Sverige och svenskarna. Människor, situationer och händelser filmade av amatörer från hela landet. Programvärd: Elisabeth af Geijerstam.

19.30 Rapport med väder.

20.00 Wanda. Amerikansk långfilm från 1970.

Filmen belönades med internationella Filmkritikerpriset vid filmfestivalen i Venedig 1970.

I rollerna: Barbara Loden, Michael Higgins, Frank Jourdano, Valerie Manches.

21.40 César Franck — en musiker och hans tid. Anders Barnö och Camilla Lundberg presenterar den franke tonsättaren César Frank i ett program som också handlar om staden Paris och de politiska händelserna där i mitten på förra seklet.

22.45 TV-nytt och väder.

22.50—23.15 Lördagsfarsen: Rhoda — amerikansk komediserie om mötas, giftas — och sedan. . .? 1. Särskild lycka?

TV Söndag

17 APRIL

TELEVISION 1

8.30—9.00 Por favor 3.

Suomenkieliset ohjelmat:

Finskspråkiga program:

10.45 Ruoste syö takuulla autosi.

Rosten äter din bil. Rostskyddsgarantier är ett försäljningsargument i kampen om bilkunder. Hur mycket kan vi lita på dem? Och finns det något riktigt skydd mot rost?

Textat på svenska.

11.15 Ajankohtainen asia.

Aktuell debatt.

Textat på svenska.

11.45—14.05 Invandrarnytt. Nyheter på finska.

12.20 Nyheter på serbo-kroatiska.

12.55 Nyheter på turkiska.

13.30—14.05 Nyheter på grekiska.

17.05 Arvingarna. 13. På tiggarstråt. Repris.

17.55 TV-nytt, väder, meddelanden.

18.05 Havets mysterier. Havets värld, fiskarnas och båtarnas värld, undervattnets värld med dess groteska och ibland skrämmande former av liv, människans förhållande till detta hav kommer att belysas i en serie om tre program.

I det första handlar det om människan som den stora fiskaren.

19.05 Doktor i farten — engelsk komediserie.

I rollerna: Robert Nedwell, Geoffrey Davies, Ernest Clark.

19.30 Konstverk berättar: Besök i Thea Ekströms värld. Ett program av Ragnar von Holten och Bengt Åke Kimbré.

19.45 Savak — schahens hemliga polis. "Vi kontrollerar alla som rör sig i kretsar eller organisationer fientligt sinnade mot mitt land", förklarade schahen av Iran öppet i en TV-intervju nyligen.

Amerikanskt reportage.

20.10 Ett landskap i England. 10. Juli 1933. Herren gav och Herren tog.

21.00 Aktuellt och väder.

21.30 Söndagskväll. Med adjunkt Birgitta Petri och Hagakyrkans flickkör i Borlänge. Falun.

21.40—22.20 Vårberättaren. Kjell Sundberg med en nyskriven novell: Den stora vreden.

TELEVISION 2

9.50 Bättre bilder. Textat. 6. Amatörbilden — ett värdefullt dokument.

10.10—10.30 Privet 2. Program 9.

14.10 Nordiskt mästarmöte i bowling. Nordiska mästarna Göran Bergendorff, Sverige, Taplo Vuorinen, Finland samt Europamästaren Arne Svein Strøm, Norge, möts i ett trekejsarslag. Kommentator: Ulf Schenkmanis, Karlstad.

15.00—16.30 Sönagsbion: I gult och blått. SV. Svensk långfilm från 1942. Regi: Elof Ahrle.

I rollerna: Lotte Nilsson — Elof Ahrle, Erik "Jerka" Brenner — Christian Bratt, irektör Brenner — Gösta Cederlund, Fru Brenner — Agda Helin, Britta — Ann-Margret Bergendahl, Nicklas — John Botvid, Julian — Julia Caesar.

17.00 Stämning för er som följer ta ton.

17.05 Ta ton! Spela gitarr och blockflöjt med Uffe och Clas.

17.30 Barnens bio.

18.00 Skraj — om drömmar och fantasier.

18.15 Duvslaget — danskt program om en man och hans duvor.

18.30 Tjejerna gör uppror. Serie i tre avsnitt om Asta, Liv, Kerstin och Tone — fyra 13-åriga flickor som upptäcker att de för att de är flickor inte får göra saker som de vill men måste göra sånt som de inte vill.

Första delen: Vi ska göra uppror, det ska vi. Manus efter Fröydis Guldahls bok och regi: Judith Hollander.

19.00 På äldre dar. Information och förströelse för vuxet folk. Värd: My Persson. Göteborg.

19.30 Rapport med väder.

20.00 Vem vet var? Frågelek i geografin med Pekka Langer och Carl-Uno Sjöblom.

20.30 Sportspegeln.

21.00 Utmaningen. Den onödiga arbetslösheten.

Utmaningssångare är Rune Andersson. Programledare: Per-Arne Axelsson. Örebro.

22.00—22.05 TV-nytt och väder.

TV Måndag

18 APRIL

TELEVISION 1

Skol-TV:

9.00—9.10 Switch on 26, åk 3.

9.20 Under Davids stjärna, åk 4—6. 1. Jerusalem en helig stad.

9.45—10.00 Så funkar grunkan, åk 2—3. 2. Toaletten.

Skol-TV:

12.00—12.15 Dags 6, åk 1—3.

12.20—12.40 Härlig är jorden, åk. 9. 1. Arbete i otakt.

12.45 Man måste börja med människorna, åk 2—3, gymn. Om u-land och framtid.

13.10—13.30 Jord, skog och fiske, åk. 1—3, gymn. 2. Susa djupa mo.

13.35—14.05 Det gäller arbetslivet, åk 1—2, gymn. 3. En okontrollerbar situation.

16.30 Halvfem: Som i sagan — om clowner.

17.00—17.15 Språka — idag på finska. Yökäärmeet.

Nattormarna. Lasse Pöysti berättar.

17.55 TV-nytt, väder, meddelanden.

18.05 Jamie. 4. England väntar att varje man gör sin plikt.

18.30 Sveriges magasin.

19.30 Trafik — på gott och ont. Sven Colling frågar: — Har hur vi det egentligen med vår trafikmoral? Örebro.

20.00 Fiskarna — dansk serie efter Hans Kirchs roman. 1. De troende och prästen.

20.55 Vatten. Animerad rysk film om vattenförorening.

21.00 Aktuellt och väder.

21.30 Sportnytt.

21.35—22.25 Reservdelsmänniskan.

Textat. 6. Från träben till plasthand.

Repris från 20/3.

TELEVISION 2

17.30 Stig Claesson "Slas" berättar för barn.

17.45—18.00 ca Här kommer giraffen.

19.00 Privet 2.

19.20—19.30 Regionala nyheter. Sydnytt, Västnytt, Mittnytt, Nordnytt.

19.30 Rapport med väder.

20.00 På sågen. En arbetslivsskildring från Färila sågverk i Västhälsingland. På sågen arbetar ungefär 80 man i två skift. I filmen berättar arbetarna om jobbet och om sig själva.

Film av Erik Eriksson. Sundsvall.

20.45 En ny bok: Vettvillingen av Henning Mankell.

Sänds även textat 30/4.

21.00 Känn ditt land.

1. En studiecirkel jobbar med sin hembygd. Hur har landskapet formats? Hur gamla är bergen? Hur har jordarna bildats? Vad hände under istiden? Vilka spår av isen ser man i dagens landskap?

Hur en cirkel studerar Knivsta — en socken i Uppland.

Sänds även textat 20/4.

21.30 Det goda huset. Måste det vara så krångligt?

Vi berättar om en familj som på eget initiativ försökt göra resurshushållande förbättringar i sin egen bostad men som misslyckats.

21.40 Anslagstavlan.

21.50 TV-nytt och väder.

21.55—23.35 Kon. Iransk långfilm från 1968.

TV Tisdag

19 APRIL

TELEVISION 1

Skol-TV:

9.00—9.20 Afrika idag, åk 6. 1. Hos familjerna Chilanje och Chitenta i Zambia.

10.00—10.10 Switch on 26, åk 3.

10.15—10.30 Så funkar grunkan, åk 2—3. 2. Toaletten.

10.35—10.55 Port of secrets, åk 9. 1. A lot of questions.

12.00 I Latinamerika, åk 6. 1. Översikt över Latinamerika.

12.20—12.40 The British Isles. 1. London.

12.45—13.05 Föremålen berättar, åk 5. 3. Soldaten.

13.10—13.30 Film — TV — verklighet, åk 9. 1. 25 verkligheter/sek.

13.35—13.55 Jeunes francais d'aujourd'hui, åk 9, åk 1—3, gymn.

16.30 Halvfem: Kan du det här. Jakob visar hur man bäddar sin säng.

Rutiga Roffe.

17.00—17.15 Språka — idag på turkiska.

Sång, dans och musik.

17.55 TV-nytt, väder, meddelanden.

18.05 Sportdags. Ulf Schenkmanis om annorlunda cykelidrotter. Karlstad.

18.30 Sveriges magasin.

19.30 Den gamle och bäcken. En film om en man som återupptäcker en glömd bäck, vårdar den och blir bäckens skötare i en tid då många faror hotar det levande, rinnande vattnet.

Repris från Växjö den 2.1. 76.

20.20 Uppdraget. Värdar: Karin Falck och Runo Edström.

21.00 Aktuellt och väder.

21.30 Sportnytt.

21.35—23.15 Junior Bonner. Amerikansk långfilm från 1972.

TELEVISION 2

17.30 Stig Claesson "Slas" berättar för barn.

17.45—18.00 ca Här kommer björnen.

19.20—19.30 Regionala nyheter. Sydnytt, Västnytt, Mittnytt, Nordnytt.

19.30 Rapport med väder.

20.00 De fattiga och de rika — amerikansk följetong. 2. Man har sina affärer.

I rollerna: Peter Strauss, Nick Nolte, Susan Blakey, Edward Asner, Dorothy McGuire, Robert Reed m fl.

20.45 ca He! kära själ! Fukta din aska! Fredmans epistlar n:o 1 och n:o 35 framförs av Trio CMB, d v s Fred Åkerström, Katarina Fritzén och Örjan Larsson.

Repris från 12/3 1976.

21.00 Skulden. En film om brott av Anders Börjesson och Janne Lundevall.

Revisorn spelas av Gert Fryxling, en kamrer av Bertil Nygren, en bonde av Olof Lindfors och en lokalredaktör av Sven Andrén. Växjö.

22.00 Kvällsöppet.

22.45—22.50 TV-nytt och väder.